

LATVIJAS UNIVERSITĀTES
SOCIĀLO ZINĀTŅU FAKULTĀTE
POLITIKAS ZINĀTNES STUDIJU NODAĻA

NATO KLĀTBŪTNE LATVIJĀ LATVIEŠU UN KRIEVU MEDIJU SKATĪJUMĀ

BAKALaura DARBS

Autore: **Polina Kolobova**

Studentes apliecības Nr.: pk14024

Darba vadītājs: asociētais profesors Dr.sc.pol. Toms Rostoks

RĪGA 2017

ANOTĀCIJA

Bakalaura darba tēma ir NATO klātbūtne Latvijā latviešu un krievu mediju skatījumā. Pētījuma problēma ir divu kopienu dažāda veida skatījums uz drošības problēmu un mediju attieksme pret NATO klātbūtni Latvijā.

Darba mērķis ir noskaidrot, kā atšķiras latviešu un krievu mediju nostāja NATO jautājumā. Darba uzdevumi ir aprakstīt NATO klātbūtnes palielināšanas gaitu Latvijā pēc Velsas un Varšavas samitiem, atlasīt rakstus par 2017. gadu, izanalizēt publikāciju saturu. Par teorētisko bāzi darbā tiek izmantotas piekrišanas ražošanas un "rāmēšanas" teorija, atturēšanas teorija.

Darbā izmantotā metodoloģija ir gadījuma analīze ar kvantitatīvās un kvalitatīvās kontentanalīzes palīdzību. Darbā ir pētīti seši Latvijas laikraksti: "Dienas Bizness", "Diena" un "Latvijas Avīze" latviešu valodā, "Bizness&Baltija", "MK-Latvija" un "Segodņa" krievu valodā.

Atslēgas vārdi: NATO klātbūtne, mediji, rāmējums, atturēšana

ABSTRACT

The topic is Latvian and Russian speaking media perception of NATO enhanced forward presence in Latvia. The problem is perception of security issues among two language communities and media attitude towards NATO presence in Latvia.

The objective is to find out how differs Latvian and Russian language media approach regarding NATO military presence. Tasks are: to describe NATO presence in Latvia after Wales and Warsaw summit; to select articles devoted to NATO; to analyze chosen content.

As theoretical basis manufacturing consent, framing theory, deterrence concept was chosen. Research methodology is case-study along with quantitative and qualitative content analysis. Articles of six Latvian newspapers were examined: “Dienas Bizness”, “Diena”, “Latvijas Avīze” in Latvian, and “Bizness&Baltija”, “MK-Latvija”, “Segodņa” in Russian.

Key words: NATO military presence, media coverage, framing, deterrence

SATURS

IEVADS.....	5
1. MASU MEDIJU ATTIECĪBAS AR POLITIKU	9
1.1. Piekrišanas ražošanas teorija	10
1.2. Atturēšanas jēdziens un mediji kā daļa no atturēšanas	14
1.3. Rāmējuma teorija	17
2. NATO KLĀTBŪTNE – GADĪJUMA ANALĪZE.....	21
2.1. NATO klātbūtne Latvijas teritorijā – Velsas un Varšavas samitu lēmumi	21
2.2. NATO klātbūtnes stiprināšana kā Latvijas ārpolitikas prioritāte	24
2.3. Politisko partiju skatījums uz NATO klātbūtni Latvijā	26
2.4. Sabiedrības attieksme pret NATO – latviešu un krievvalodīgo vērtējums	28
3. PLAŠSAZIŅAS LĪDZEKĻI – SITUĀCIJA LATVIJĀ	33
4. METODOLOĢIJAS APRAKSTS.....	36
5. NATO ATSPUGUĻOJUMS MEDIJOS.....	40
5.1. Latviešu valodas izdevumu satura analīze	41
5.1.1. “Dienas Bizness” rakstu kontentanalīze	42
5.1.2. “Diena” rakstu kontentanalīze	43
5.1.3. “Latvijas Avīze” rakstu kontentanalīze	46
5.2. Krievu valodas izdevumu satura analīze	50
5.2.1. “Business & Baltija” rakstu kontentanalīze	51
5.2.2. “MK-Latvija” rakstu kontentanalīze	52
5.2.3. “Segodņa” rakstu kontentanalīze.....	53
SECINĀJUMI.....	57
IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI	59
PIELIKUMS	70
1. pielikums. Rakstu sadalījums četrus mēnešu laikā.....	70
2. pielikums. Sešu laikrakstu ziņu publikācijas biežums četrus mēnešu laikā	70
3. pielikums. Kvantitatīvās analīzes rezultāti izdevumiem latviešu valodā.....	70
4. pielikums. Kvantitatīvās analīzes rezultāti izdevumiem krievu valodā.....	71

IEVADS

2017. gads ir nozīmīgs gads NATO un Latvijas attiecībām, kad Baltijas valstī ieradās Kanādas vadītais bataljons, lai nodrošinātu valsts aizsardzību. Sabiedroto spēku klātbūtne ir būtisks Latvijas drošības priekšnoteikums situācijā, kad Krievija nemaina savu rīcībpolitiku Ukrainas konfliktā un vienlaikus uzstājīgi demonstrē savu militāro klātbūtni un potenciālu Baltijas jūras reģionā, norāda Aizsardzības ministrija.¹ Kaut arī lēmums par NATO papildus vienībām bija pieņemts valdībā un apstiprināts starptautiskajā līmenī, tomēr demokrātiskajā valstī jebkuram valdības politiskajam lēmumam ir nepieciešams arī sabiedrības atbalsts. Latvijā situācija ir īpaša, valstī pastāv divas patstāvīgas kopienas – latvieši un nelatvieši, un šādos jūtīgos jautājumos sabiedrības viedoklis bieži vien nav vienots, bet tieši sadalīts pēc etniskā principa.

Ukrainas krīze ir sniegusi vairākus izaicinājumus arī Baltijas reģionam, kaut arī tieši neiesaistītam karadarbībā kaimiņos. Ir uzskatīts, ka Krievija pret Baltijas valstīm izvērš aktīvu propagandas kampaņu, kas tiek dēvēta par “informatīvo karu”². Veiksmīga Krievijas Federācijas darbība šajā jomā var radīt atbilstošu fonu Krievijas iecerētām darbībām un izmainīt Baltijas valstu sabiedrību viedokli kādā problēmā, piemēram, mazināt atbalstu NATO klātbūtnei un noskaņot iedzīvotājus pret karavīru uzturēšanos Baltijā. Lielu lomu šeit spēlē vietējie mediji, kas vai nu piedāvā savai auditorijai kaimiņvalsts viedokli un tā veicina Krievijas ietekmi, vai atspēko nepatiesas ziņas, ko Krievija izplata šī informatīvā kara ietvaros un veido savu neatkarīgu saturu. Lielākās iespējas ietekmēt sabiedrības viedokļus būs valstīs ar vājiem un nenoturīgiem plašsaziņas līdzekļiem³.

Plašsaziņas līdzekļi var kalpot kā publiskās diplomātijas rīks, kā neatkarīgais publiskās telpas elements, bet arī kā tiešs propagandas kanāls. Tie ir būtiskākais starpnieks ne tikai starp sabiedrību un valsts institūcijām vienas valsts ietvaros, bet vienlaikus arī starp dažādām valstīm. Mediji ir galvenais avots, no kura parastie iedzīvotāji uzzina par ārpolitiskām aktualitātēm un valsts drošības situāciju, un kas veido sabiedrības viedokli par NATO aktivitātēm un klātbūtni Baltijas valstīs. Savukārt sabiedrības grupu uztvere ir būtiska NATO rīcībpolitiku un operāciju veiksmi.

¹ LETA (2015). Valdība piekrīt lūgumam Latvijā nodrošināt pastāvīgu NATO militāro spēku klātbūtni, 26.05.2015, Rīga. http://www.leta.lv/defence_matters/defence_matters/news/E88DD1C1-4A1A-4DE8-A7CE-C308FFBCCFF58/

² Spruds, A. (red.) (2016). *Latvijas plašsaziņas līdzekļu noturība pret citu valstu vēstījumiem: Krievijas faktors NATO 2016. gada Varšavas samita kontekstā*. Rīga: LIAA.

³ Turpat.

Līdz ar valodas dalījumu (latviešu – krievu) sabiedrībā pastāv arī tāds pats dalījums mediju telpā. Tā kā divu kopienu intereses var atšķirties, loģiski, ka arī abu valodu plašsaziņas līdzekļi piedāvās dažādu saturu. Vai tas attiecas arī uz NATO klātbūtnes jautājumu? Līdz ar šo šī bakalaura darba **mērķis** ir noskaidrot, vai pastāv atšķirības latviešu un krievu valodas mediju nostājās NATO militārās klātbūtnes palielināšanas jautājumā un kā tās atšķiras. Konkrēti tiek pētīts, kā mediji abās valodās uztver alianses klātbūtni Latvijā un kādu priekšstatu par NATO klātbūtni veido savai auditorijai. **Izpētes jautājums** ir – kā atšķiras latviešu un krievu valodas mediju nostāja NATO klātbūtnes jautājumā? Sākotnējais pieņēmums ir, ka atšķirības starp latviešu un krievu valodu medijos nebūs ļoti nozīmīgas. Darbā izvirzīta **hipotēze** ir, ka mediji krievu valodā nebūs pārāk kritiski pret NATO paplašināto klātbūtni Latvijā, jo lielāka opozīcijas partija “Saskaņa” pret to neiebilst.

Lai varētu īstenot pētījuma ieceres – sniegt atbildi uz izpētes jautājumu un sasniegt mērķi, darba gaitā tika izvirzīti sekojošie **darba uzdevumi**:

- Teorētiskajā daļā apkopot iepriekšējos pētījumus un nozīmīgāko autoru darbus par mediju ietekmi;
- Apkopot ievērojamo pētnieku atziņas par piekrišanas ražošanas teoriju, kas var skaidrot mediju un politikas aktieru attiecības;
- Apskatīt atturēšanas konceptu un tās veidus un mediju nozīmi atturēšanas politikā;
- Aplūkot rāmējuma teorijas, uz kuru pārsvarā balstīsies empīriskā daļa, būtiskākos aspektus;
- Izskaidrot pētījuma gaitu un metodoloģiju;
- Aprakstīt NATO klātbūtni Latvijā un tās palielināšanas procesu Baltijas valstīs, tajā skaitā, Velsas un Varšavas samitu rezultātus;
- Apskatīt sabiedroto klātbūtnes palielināšanu kā Latvijas ārpolitikas prioritāti un atsevišķi izanalizēt politisko partiju vērtējumu;
- Veikt jau pieejamo sabiedrības aptauju datu analīzi, lai noskaidrotu sabiedrības grupu attieksmi pret NATO karaspēka klātbūtni Latvijā teritorijā;
- Izpētīt Latvijas plašsaziņas līdzekļu tirgu un pamatot latviešu un krievu valodu mediju izvēli;
- Veikt kontentanalīzi izvēlētajiem izdevumiem – rakstiem internetā un drukātā veidā:
- vispirms noteikt rakstu skaitu par attiecīgo tēmu 2017. gadā;
- izanalizēt izvēlēto tekstu saturu, lai saprastu, vai mediji atbalstījuši NATO klātbūtnes palielināšanu un karaspēku izvietojumu Latvijā vai kritizēja to, un kādu rāmējumu tie veidoja;

- Izdarīt secinājumus par hipotēzes pārbaudes rezultātiem.

Šī pētījuma **objekts** ir latviešu un krievvalodīgo mediju ziņojumi par NATO klātbūtnes palielināšanu Latvijā; savukārt pētījuma **priekšmets** – Latvijas mediju attieksme pret NATO aliansi un tās militāro klātbūtni Latvijā.

Informatīvā kara apstākļos plašsaziņas līdzekļiem tiek piešķirta īpaša nozīme. Divkopienu sabiedrībā, kā tas it Latvijā, tie arī veic integrējošo lomu, un veicina izpratni par valsts interesēm un to realizāciju. Darbs ir **aktuāls**, jo palīdz saprast pašreizējo situāciju, kad pastāv divas atšķirīgas informatīvas telpas. Zinot, kas tiek piedāvāts dažādu etnisko piederību pārstāvjiem un dažādās valodās runājošiem iedzīvotājiem, var sekmīgāk veidot rīcībpolitiku vairākās sfērās: mediju politikas, integrācijas un, ne mazāk svarīgi, drošības jomā. Situācijā, kad krievvalodīgie iedzīvotāji bieži tiek padarīti par draudiem un to klātbūtne Latvijā Krievija uzskata par iespēju šķelt sabiedrību savās interesēs, svarīgi šo šķelšanos nepieļaut. Šīs grupas iedzīvotāju lojalitāte Latvijas valstij ir tāds pats garants drošībai, kā NATO sabiedroto spēki, kas nodrošina teritorijas aizsardzību, un arī tie var veiksmīgi pildīt savu uzdevumu tikai tad, ja sabiedrība valstī, kurā tie uzturas, pietiekami uzticas šim mērķim. Tā kā tieši šobrīd ir īpaši svarīgi veidot vienotu nostāju sabiedrībā, kas ietilpst mediju uzdevumos. Līdzīgu darbu par Latvijas masu mediju un Ziemeļatlantijas līguma organizācijas attiecībām līdz šim netika atrasts, tāpēc šis darbs uzskatāms par **inovatīvo**.

Darbs ir **strukturēts** divās daļās – teorētiskajā un empīriskajā daļā. Teorētiskā daļa ir balstīta uz vairākām teorijām – “piekrišanas ražošana” kā vispārīgs koncepts hipotēzes pārbaudīšanai un rāmējuma teorija, kas specifiski attiecas uz mediju analīzi. Kā papildus būs izmantota atturēšanas teorija. Par teorētisko bāzi tika paņemti Stīvena Livingstona darbs par mediju efektiem – “Skaidrojot CNN efektu” (“*Clarifying the CNN effect*”), Noama Čomska un Edvarda Hermana darbs “Piekrišanas ražošana: masu mediju politiskā ekonomija” (“*Manufacturing Consent: The Political Economy of Mass Media*”), Edvarda Bērneja raksts “Piekrišanas inženierija” (“*The Engineering of Consent*”), Roberta Entmana un van Dijka teorētiskās atziņas par rāmēšanu.

Otrā daļa sastāv no metodoloģijas apraksta, kur tiks paskaidrota darba gaita un pamatota analizēto mediju izvēle, un empīriskās daļas, kurā tiks aplūkota NATO klātbūtnes palielināšanas gaita kopš militārā konflikta Ukrainā, apkopoti sabiedrības viedokļi par sabiedroto klātbūtni un tās ietekmi uz Latvijas drošību, un beidzot tiks veikta sešu mediju rakstu kvantitatīvā un kvalitatīvā satura analīze – “Diena”, “Latvijas Avīze”, “Dienas Bizness”, “MK-Latvija”, “Bizness&Baltija” un “Vesti Segodņa”.

Pētniecības **metodes**, kuras tiek izmantotas bakalaura darbā ir sekundāro datu analīze, un kā pamata metode – gadījuma analīze, kur ar kvantitatīvās un kvalitatīvās kontentanalīzes palīdzību tiks analizēts plašsaziņas līdzekļu rakstu saturs.

1. MASU MEDIJU ATTIECĪBAS AR POLITIKU

Masu medijiem ir dažādas sociālās funkcijas. Entonija Gidensa (*Anthony Giddens*) darbā “Socioloģija” (*Sociology*) tiek uzskaitītas dažas⁴:

1. Pilsoņu informēšana (*information*) – mediji nodrošina sabiedrību ar pastāvīgu informācijas plūsmu par apkārtējo pasauli;

2. Korelācija un socializācija (*correlation*) – plašsaziņas līdzekļu funkcija ir izskaidrot pasniegto ziņu nozīmi un atbalstīt sabiedrībā pieņemtu sociālo normu atzīšanu, tie arī nosaka prioritātes un sekmē vienprātības veidošanos pilsoniskajā sabiedrībā;

3. Ilgtspēja jeb nepārtrauktība (*continuity*) – plašsaziņas līdzekļi pārstāv dominējošo kultūru un virza sabiedrības kopējās vērtības, kā arī atzīst jaunus sociālos uzlabojumus un veicina to izplatību;

4. Izklaide (*entertainment*) – tie nodrošina izklaidi un mazina sociālo spriedzi.

5. Mobilizācija (*mobilization*) – lai paustu atbalstu kara gadījumā, ekonomiskajā attīstībā un dažkārt reliģiskos jautājumos, masu saziņas līdzekļi iesaistās dažādās kampaņās, mobilizējot sabiedrību, lai sasniegtu šos mērķus.

Pirmā funkcija – informēšana – ir visizplatītākā. Attiecībā uz politiku, tas ir masu saziņas līdzekļu pamatuzdevums – informēt par notikumiem valstī, ārpolitikā un nodot valdības vēstījumus plašākai sabiedrībai. Šo vēstījumu skaidrošana un sociālo normu izplatīšana, atbalstot pieņemtās sabiedrībā un valdības līmenī viedokļus, arī ir mediju un politikas attiecību objekts. Ja pirmā funkcija ir pilnīgi neitrāla, tad otrais masu mediju uzdevums jau iekļauj gan pašas redakcijas vai žurnālistu vērtējumu, gan ciešāku sadarbību ar varas institūcijām un to viedokļu translēšanu. Trešā funkcija, ilgtspējas nodrošināšana, attiecas ne tikai uz kultūru, – piemēram, Pamela Šumeikere un Stīvens Rīzs (*Pamela J. Shoemaker, Stephen D. Reese*) uzskata, ka mediji paši darbojas jau atzīto kultūras robežu ietvaros, „masu mediji pārstāv sabiedrībā atzītās vērtības un viedokļus un noliedz atšķirīgos viedokļus kā sabiedrībai nepieņemamus”⁵ –, bet arī uz politiskām vērtībām. Un beidzot, mobilizācija gandrīz vienmēr ir saistīta ar politiku.

Pieņemot, ka plašsaziņas līdzekļi tomēr bieži kalpo tieši par valdošas elites instrumentu, svarīgāka funkcija šī pētījuma ietvaros ir korelācija. Mediji skaidro ziņojumus saskaņā ar kādu jau pastāvošo uzskatu vai politisko orientāciju. Līdz ar to, tālāk šajā nodaļā tiks apskatīts kā tas

⁴ Giddens, A. (2006). *Sociology*. (5th ed). Cambridge: Polity Press.

⁵ Shoemaker, P.J., Reese, S.D. (1998). *Mediating the Message*. London: SAGE.

notiek un kā masu mediji darbojas saskaņā ar politiskajiem mērķiem. To izskaidro tāds jēdziens kā piekrišanas ražošana, kurš ir apskatīts nākamajā apakšnodaļā. Teorētiskās daļas otrajā apakšnodaļā būs aplūkota atturēšanas koncepcija kā palīgteorija, kas izskaidros NATO palielinātas klātbūtnes darbības mērķi un mediju nozīmi tajā. Atturēšana arī tika izvēlēta sakarā ar piekrišanas ražošanas efektu, jo tā ir viens no iemesliem, kāpēc valdībai būtu nepieciešama sabiedrības vienprātība. Tālāk uzmanība tiek pievērsta rāmēšanas teorijai, ar kuras palīdzību mediji var panākt savus mērķus. Šī ir specifiska teorija un pamata instruments, uz kuru balstīsies mediju satura analīze.

1.1. Piekrišanas ražošanas teorija

Pirms aplūkot pašu piekrišanas ražošanas jēdzienu, jāatzīmē, ka prese ne tikai veic dažādas sociālās funkcijas, kā tika noskaidrots iepriekš, bet tai ir pavisam īpaša loma:

neviens indivīds nevar pats iegūt sev nepieciešamu informāciju, lai prātīgi pildīt savus politiskus un pilsoņa pienākumus... Tādā veidā ļaujot sabiedrībai īstenot jēgpilnu pārraudzību un kontroli pār politisko procesu, prese veic būtisku funkciju, kas veicina sabiedrības mērķi pēc [ASV konstitūcijas] Pirmā labojuma.⁶

Pirmais labojums, kas ir daļa no Tiesību bila, paredz reliģijas, vārda un preses brīvību, pulcēšanās un petīciju tiesības: “Kongress nevar izdot likumus, kas dibina kādu reliģiju vai aizliedz pieturēšanos pie tās, kas ierobežo vārda brīvību vai preses brīvību, vai cilvēku tiesības mierīgi pulcēties un griezties pie valdības ar petīcijām, lai izbeigtu varas ļaunprātīgu izmantošanu.”⁷ Arī citu valstu konstitūcijās vārda un preses brīvība ir izklāstītas starp svarīgākajām tiesībām. Tomēr, kas ir likts uz spēles, kad tiek runāts par preses brīvību, ir brīvība pildīt savu funkciju sabiedrības labā.⁸ Ar laiku vārda brīvības un tās sabiedrotā, preses brīvības, izpratne paplašinājās, līdz iekļāva tiesības uz pārliecināšanu. Visi mediji ver durvis uz publisko domu un ļauj sasniegt sabiedrību, un jebkurš caur medijiem var ietekmēt savu līdzpilsoņu attieksmes un rīcību.⁹ Demokrātiskajā sabiedrībā to ir iespējams izdarīt caur preses relīzēm, vai intervijām, vai kaut kā citādi paužot savu viedokli plašsaziņas līdzekļos.

⁶ Lewis, A. (1987). Freedom of the Press—Anthony Lewis Distinguishes Between Britain and America, *London Review of Books*, November 26, 1987.

⁷ ASV Konstitūcija. Latviešu valodā pieejams: *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 171/174 (886/889), 04.07.1997, <https://www.vestnesis.lv/ta/id/44261>

⁸ Lewis, A. (1987). Freedom of the Press—Anthony Lewis Distinguishes Between Britain and America, *London Review of Books*, November 26, 1987.

⁹ Bernays, E. L. (1947). The Engineering of Consent. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*. 250 (1): 113–120.

Tā preses brīvība ietver ne tikai paša izdevuma tiesības paust neatkarīgus uzskatu, bet arī jebkurai pilsonim brīvu piekļuvi medijiem un tiesības izteikties ar to palīdzību. Plašsaziņas līdzekļi joprojām piedāvā sabiedrībai dažādus viedokļus, varbūt pat plašāku spektru nekā pirms tam, bet tagad tie kļūst arī vieglāk ietekmējami. Jebkurā sabiedrībā ir savi līderi – politikā, publiskajā telpā, tādi cilvēki, kas noteic sabiedrisko dzīvi un kas var pārstāvēt visdažādākos uzskatus. Tie var sacensties viens ar otru par sabiedrības piekrišanu un labo gribu; vai tie var pārstāvēt sociālās grupas vai šķiras un sacensties savā starpā par ietekmi šajās grupās. Šādi līderi, mērķtiecīgi izmantojot komunikācijas kanālus, tradicionālus un sociālos medijus, var sasniegt to, ko Edvards Bērņejs (*Edward L. Bernays*) nosauca par “piekrišanas inženieriju”¹⁰ (“*the engineering of consent*”), vai citiem vārdiem, piekrišanas ražošanu. Kad līderis sastopas ar krīzi un ir īsā laikā jāpieņem pareizais lēmums, bieži vien tas nevar atļauties gaidīt, kad cilvēki atnāks pie kādas, vismaz vispārīgas, saprašanas. Tādēļ noteiktos gadījumos demokrātiskie līderi vada sabiedrību, “ražojot” piekrišanu sociāli konstruktīviem mērķiem un vērtībām.

Jebkura persona vai organizācija paļaujas uz sabiedrības atzinīgu vērtējumu tās darbībai un piekrišanu mērķiem, tāpēc tā organiski sastopas ar sabiedrības piekrišanas ražošanu.¹¹ Mērķiem ir jābūt saistītiem ar sabiedrību, kuras piekrišana tam ir jāiegūst. Ko šie cilvēki zina? Kādas ir viņu pašreizējās attieksmes pret situāciju, kāda ir viņu motivācija un kādas idejas tie ir gatavi uzņemt? Ierindas iedzīvotājam var nebūt skaidri organizācijas mērķi vai nodomi, tāpēc organizācijas uzdevums ar komunikācijas palīdzību ir izskaidrot to sabiedrībai. Pievēršoties šī bakalaura darba tēmai, arī NATO kā organizācijai tas ir tikpat svarīgi kā jebkurai politiskai partijai vai lielam uzņēmumam, un ņemot vērā tās starptautisko aspektu un vāju saikni ar vietējām sabiedrībām, piekrišanas ražošana sabiedroto valstīs, piemēram, Baltijas valstīs saskaņā ar alianses militārās klātbūtnes palielināšanu reģionā ir būtiska.

Principā, kā atzīmē savā esejā Edvards L. Bērņejs, sabiedrība pati sagaida no ievēlētām un valdības amatpersonām, ka tie centīsies veidot tās piekrišanu – caur komunikācijas tīklu, ka tām ir pieejams – tiem pasākumiem, ko amatpersonas vēlas ieviest. Protams, publika noliedz valdības autoritāro pārvaldi, bet tajā pašā laikā vēlas rīkoties saskaņā ar rakstīto vai izrunāto programmu, rīcības kursu, noteikumiem vai gatavām vadlīnijām. Tāpēc Bērņejs secina, ka piekrišanas inženierija ir demokrātiskā procesa būtība, tā ir brīvība izteikties – piedāvāt un pārliecināt.¹²

¹⁰ Bernays, E. L. (1947). *The Engineering of Consent*.

¹¹ Turpat.

¹² Turpat.

Ziņas ir tas, kas savukārt maina pilsoņu attieksmi un rīcību. Komunikācija un sabiedriskās attiecības loma ieguva īpašu nozīmi Pirmā pasaules kara laikā. Plašsaziņas līdzekļus sāka izmantot ar konkrētu nodomu. ASV Džordža Krīla (*George Creel*) izveidotā Sabiedrības informēšanas komiteja (*Committee on Public Information*) kara laikā palīdzēja uzturēt tautas morāli un garu, uzvarēt neitrāli noskaņotu cilvēku prātus un uzveikt ienaidnieku. Tas ievērojami palīdzēja uzvarēt šajā karā.¹³ Sākas jaunais posms, kad karš nozīmēja ne tikai darbības kara laukā, bet arī informācija sāka spēlēt jaunu lomu. Jau Otrajā pasaules karā tas ieņēma lielāko apjomu, kad tika nodibināta Kara informācijas nodaļa (*The Office of War Information*), kas viena pati varēja sasniegt vairāk nekā visi profesionāļi iepriekš. Visas šīs sabiedrisko attiecību organizācijas bija jau ar nolūku veidotās, lai ietekmētu sabiedriskās domas virzienu, taču arī paši masu saziņas līdzekļi pildīja līdzīgu lomu. Joprojām mediji ir sabiedrisko attiecību speciālistu galvenais līdzeklis.

Cilvēki pārveido ideju darbībā, ko šī ideja piedāvā, vienalga vai tā ir ideoloģiskā, politiskā vai sociālā. Sabiedrība var pieņemt filozofiju vai dzīves uzskatus, kas uzvaru liek uz rases un reliģisko toleranci; tā var nobalsot par kādu politisko spēku vai atbalstīt rīcībpolitiku; vai tā var organizēt streiku. Bet šie rezultāti nenotiek paši par sevi; demokrātijā tie var tikt sasniegti ar komunikācijas un mediju palīdzību, vai Bērneja vārdiem, ar “piekrišanas inženieriju”.

Vēl viens ievērojams pētnieks, Noams Čomskis (*Noam Chomsky*), ir tas, kas ieviesa šo terminu – “piekrišanas ražošana”. Viens no viņa ievērojamākiem darbiem ir “Piekrišanas ražošana: masu mediju politiskā ekonomija” (*Manufacturing Consent: The Political Economy of Mass Media*), ko viņš izrakstīja sadarbībā ar Edvardu Hermanu. Tajā darbā ir aplūkots arī tāds koncepts kā “propagandas modelis”. “Propagandas modelis” ir analītiskais ietvars, kas cenšas izskaidrot [ASV] mediju darbu un sniegumu saistībā ar pamata institucionālajām struktūrām un attiecībām, kurās tie darbojas¹⁴. Pats termins “propaganda” bieži vien tiek uztverts ļoti negatīvi. Pēc Makdonalda, “populārā interpretācijā propaganda ir ekspluatējoša, nepatiesa, plānota maldināšana, kas ved indivīdus pie neuzticības un nācījas pie ļaunuma”.¹⁵ Taču īstenībā to var attiecināt arī uz jebkuru aktīvu viedokļu izplatīšanu, jo īpaši ja tas ir saistīts ar oficiālo institūciju pozīciju. Dažādu interešu pārstāvjiem ir savas dienas kārtības un principi, ko tie vēlas virzīt uz priekšu, un tie var arī veidot un ierobežot mediju politiku. Pamata principi

¹³ Bernays, E. L. (1947). *The Engineering of Consent*.

¹⁴ Chomsky, N., Herman, E. (2002). *Manufacturing Consent: The Political Economy of Mass Media*, NY: Pantheon Books.

¹⁵ McDonald, J. F. (1989). Propaganda and Order in Modern Society. In T. J. Smith, *Propaganda a Pluralistic Perspective*. New York: Praeger. p.23

un ideoloģiskās nostājas, kas ir paši par sevi saprotami mediju redakcijai un personālam un elitei, var satikt pretojumu plašākajos sabiedrības slāņos. Kā norāda savā darbā Noams Čomskis un Edvards Hermans, to parasti dara nevis ar brutālo jeb tiešo iejaukšanos, bet caur medija redakcijas un žurnālistu prioritāšu veidošanu un ziņu vērtību definēšanu, kas atbilst iestādes politikai.¹⁶

Mediju atbilstība oficiālai darba kārtībai, pat ar nelielām nesaskaņām, varētu ievirzīt sabiedrisko domu vēlamajā virzienā, bet tajā pašā laikā, kad sabiedrības intereses atšķiras no elites interesēm (vai tā, ko sauc par “valsts interesēm”) vai sabiedrībai ir pieejami arī alternatīvie un neatkarīgie informācijas avoti, oficiālā pozīcija var tikt plaši apšaubīta. Čomskis atzīmē, ka tāpēc šis modelis ir pārsvarā par mediju struktūru un darbību, nevis mediju ietekmi uz sabiedrību. Savā darbā pētnieki fokusējās uz mediju īpašniekiem, to centralizāciju un koncentrāciju – mediju konglomerātiem, kas kontrolē vairākus medijus (televīzija, portāli un laikraksti vai žurnāli), jo tas noteikti ietekmēs viedokļu daudzveidību vai tās trūkumu. Tāda sistēma padara medijus par lielā mērā atkarīgiem no elites uzskatiem. Kā ievēroja mediju analītiķis Lānss Benets (*W. Lance Bennett*):

Sabiedrība ir pakļauta spēcīgiem pārliecinošiem ziņojumiem no elites un nespēj jēgpilni komunicēt caur medijiem, reaģējot uz šiem ziņojumiem... Līderi ir pārņēmuši milzīgo politisko varu un samazinājuši sabiedrības kontroli pār politisko sistēmu, izmantojot plašsaziņas līdzekļus, lai radītu atbalstu, piekrišanu un arī apjukumu sabiedrībā.¹⁷

Vērts piebilst, ka interneta izplatīšana ļoti pārmainīja komunikācijas procesu pasaulē. Informācija kļuva daudz pieejamāka katram iedzīvotājam, kā arī pasaules tīmeklis sniedz iespēju katram pilsonim samērā brīvi paust savus uzskatus un pašiem piedāvāt informāciju. Tas kļuvis par jauno vērtīgo ieroci arī disidentu un protestētāju komunikācijas arsenālā, taču Čomskis un Hermans piebilst, ka internetam ir ierobežota darbība kā kritiskās domāšanas instrumentam¹⁸. Interneta informācija arī prasa zināšanas un organizētību – kur meklēt, kāda informācija ir derīga un atbilstoša utt. Tas paceļ mūsdienās aktuālo jautājumu par mediju lietotprasmi un kritisko uztveršanu hibrīdkara apstākļos. Efektīva interneta izmantošana prasa piepūli no tā lietotāja. Internets nav īsti piemērots informācijas izplatīšanas ziņā tiem, kam nav labi pazīstamu zīmolu, jau esošas plašas auditorijas un daudz resursu, jo bez tiem viņiem būs grūtāk ietekmēt mērķauditoriju un īstenot savas intereses. Tāpēc joprojām tradicionālie

¹⁶ Chomsky, N., Herman, E. (2002). *Manufacturing Consent: The Political Economy of Mass Media*.

¹⁷ Bennett, L. W. (1988). *News: The Politics of Illusion*, (2nd ed.), New York: Longman, pp. 178-79.

¹⁸ Chomsky, N., Herman, E. (2002). *Manufacturing Consent: The Political Economy of Mass Media*.

plašsaziņas līdzekļi, piemēram, prese (bet arī laikrakstu interneta versijas) ir vērtīgākais no informācijas pasniegšanas rīkiem.

Kopumā jābilst, ka piekrišanas ražošana ir neatņemamā daļa no mūsdienu mediju darbības. Masu mediji cieši sadarbojas ar politikas spēlētājiem. Arī politiskās partijas var realizēt savas intereses ar mediju palīdzību. Taču to nevajag uztvert obligāti kā propagandu, kā Bernejs norāda, tā ir arī demokrātijās raksturīga izpausme. Viens no uzdevumiem, ko ar piekrišanas veidošanu varētu sasniegt, var būt atturēšanas politika. Kas tas ir un kāda nozīme tajā ir medijiem, ir paskaidrots tālāk.

1.2. Atturēšanas jēdziens un mediji kā daļa no atturēšanas

Mūsdienās joprojām notiek militārās sadursmes un dažādi lokālie konflikti, tomēr kopumā militārie spēki ir mainījuši savu lomu, kļūstot par iebiedēšanas un piespiešanas instrumentu starptautiskajās attiecībās. Nozīmīga militāro spēku funkcija ir kļuvusi arī valstu atturēšana no uzbrukumiem.¹⁹ Atturēšana ir ticība stratēģiskai spējai izvairīties vai novērst pretinieka uzbrukumu – pretinieks uzskata, ka tas nav izdevīgi militāri rīkoties pret citu valsti²⁰; atturēšana arī nozīmē spēt pārliecināt citu pusi (pretinieku) neuzsākt karu pret otru valsti.²¹

Atturēšanas koncepts attīstījās divu iemeslu dēļ. Atturēšana bija svarīgs elements Aukstā kara laikā, galvenā bruņoto spēku misija ASV un arī Padomju Savienībā. Otrkārt, atturēšana kļuva ļoti nozīmīga līdz ar masu iznīcināšanas ieroču parādīšanos, kad stratēģiskie kodolieroči sāka tikt izmantoti kā sodīšanas vai izslēgšanas stratēģijas elements. Atturēšana ir vairāk nekā vienkārši teorija, tā ir arī rīcībpolitika.²²

Tomēr ne vienmēr atturēšanas taktika sniedz vajadzīgos rezultātus. Pirmkārt, atturēšanas taktika ir ļoti riskanta. Tā var ne tikai nevajadzīgi izmantot valstij pieejamos resursus, bet pat provocēt arī citas valstis uzsākt bruņošanos, izraisot dažādu draudu sajūtu un radot saspīlējumu attiecībās. Turklāt šāda taktika ir neiedarbīga pret pašnāvnieciskiem un neaizskaramiem spēlētājiem, tas ir, atturēšana ir spēcīgs ierocis cīņoties pret valstu valdībām, nevis pret teroristiem. Impulsīva un nepastāvīga atturēšanas taktika vai tās neadekvāta izmantošana var likt valstij zaudēt daudz naudas un negūt panākumus.²³ Valstij būs lielākā

¹⁹ Schelling, T. (1966). *Arms and Influence*. New Haven, CT: Yale University Press, p. 34

²⁰ Kegley, C. W. & Wittkopf, E. R. (1989). *World Politics: Trends and Transformation*, (3rd ed), NY: St. Martin's Press. p. 377.

²¹ Turpat.

²² Forsyth Jr., J. W., Saltzman, C. B. & Schaub Jr., G. (2010). Remembrance of Things Past: The Enduring Value of Nuclear Weapons, *Strategic Studies Quarterly* 4, 1

²³ Betts, R. K. (2013). The Lost Logic of Deterrence, *Foreign Affairs*, March/April 2013. Izgūts no: <http://www.foreignaffairs.com/articles/138846/richard-k-betts/the-lost-logic-of-deterrence?page=show>

varbūtība gūt panākumus atturēšanā tad, ja nepakļaušanas izmaksas un piekrišanas labumi pretiniekam būs lielāki nekā otrādi.²⁴ Tas nozīmē, ka agresoram jābūt izdevīgi pārtraukt savu agresiju pret otru valsts, bet pretošanās gadījumā jācieš tādi zaudējumi, ka nebūtu vērts uzsākt kaut ko pret oponentu.

Daži autori (*Jentleson, Whytock*) min, ka divi faktori ir svarīgi veiksmīgai atturēšanai:

- aizsardzības stratēģija, kas, pirmkārt, līdzsvarotu ticamo piespiešanu ar diplomātijas paņēmieniem, kas atbilst trīs kritērijiem – proporcionalitāte, savstarpīguma princips un piespiešanas spēka ticamība, un otrkārt, samazinātu starptautiskus un iekšpolitikas ierobežojumus;
- uzbrucējvalsts ievainojamība, kas atkarīga no valsts iekšpolitiskajiem un ekonomiskajiem apstākļiem.²⁵

Pirmais faktors attiecas uz valsti, pret kuru tiek realizēta agresija. Tai jāievēro daži ieteikumi, lai veiksmīgi izvairītos no uzbrukuma – nevar paļauties tikai uz bruņoto spēku kapacitāti un militārā kontingenta lielumu, tas jāapvieno ar diplomātiju un sarunām. Proporcionalitātes un savstarpīguma princips nozīmē pielietot tikai tādas metodes un pasākumus, kuri nedrīkst pārsniegt tos līdzekļus, kas ir nepieciešami mērķa sasniegšanai, un atbildēt atbilstoši otrās valsts rīcībai. Bet trešais kritērijs iekļauj ne tikai piespiešanas spēka klātbūtni, bet arī spēju pretoties uzbrukuma gadījumā un apliecinājumu šo spēku izmantot. Protams, ja valsts vēlas aizsargāties, ir vitāli svarīgi arī iegūt parlamenta vairākuma piekrišanu un sabiedrības atbalstu īstenotajai politikai, tātad samazināt šķēršļus iekšpolitikas līmenī. Otrais faktors nozīmē valsts-agresora reālās spējas realizēt uzbrukumu, piemēram, piemēroto sankciju dēļ šīs spējas var tikt samazinātas.

Apkopojot, svarīgu lomu rīcībpolitikas veiksmē spēlē divas lietas: atturētāja militārā kapacitāte un oponenta informētība, ka šīs militārās spējas tiešām pastāv un vajadzības gadījumā tiks pielietotas.²⁶ Militārās kapacitātes nozīmē ir skaidra. Bet, kā jau tika norādīts iepriekšējā rindkopā, ar to vien nepietiek. Tajā pašā laikā ir arī jāuzrunā pretinieks. Atturēšana arī var tikt nodefinēta kā “pretinieka pārliecināšana, ka izmaksas un/vai risks konkrētai rīcībai, ko viņš var uzsākt, pārsniedz tās iespējamās priekšrocības.”²⁷ Un tieši šis pārliecināšanas moments ir svarīgākais konceptā. Pārliecināšana, galvenokārt, iekļauj komunikāciju, un liela

²⁴ Betts, R. K. (2013). *The Lost Logic of Deterrence*,

²⁵ Jentleson, B.A. & Whytock, C.A. (2005), *Who Won Libya*, *International Security*, 30(3), pp. 47–86

²⁶ Schaub Jr., G. (2002). *The Presumptions of Deterrence Theory*. University of Pittsburg.

²⁷ George, A. L. & Smoke, R. (1974). *Deterrence in American Foreign Policy: Theory and Practice*, New York: Columbia University Press, p. 11.

nozīme jebkurā komunikācijā ir masu saziņas līdzekļiem. Ideja ir tāda, ka paužot medijos gatavību un vēlmi izmantot spēku, tas palīdzēs izvairīties no nepieciešamības to pielietot. Karaspēku pārvietošanās un iztēlotā vēlēšanās to lietot ir ļoti svarīga sastāvdaļa no atturēšanas²⁸. Šeit parādās mediju loma atturēšanas procesā. Plašsaziņas līdzekļi pilda ne tikai sabiedrības informēšanas funkciju, bet arī ziņo par valsts situāciju citiem aktieriem un citām valstīm. Tie var darīt to neatkarīgi vai pārraidīt valdības vēstījumus.

Medijiem var būt ietekme gan uz ienaidnieka stratēģiju, gan arī valsts iekšienē – uz sabiedrību. Tie ir instruments, kas palīdz nogādāt valdības viedokli publiskajā telpā, kur to starp citiem adresātiem saņem arī pretinieks. Tajā pašā laikā jebkura politika balstās uz tautas atzīšanu. Un veiksmīga atturēšana, kā tika secināts augstāk, ir iespējama tikai tad, ja nekas netraucē valsts iekšienē un sabiedrība atbalsta valdības rīcību. Un tieši plašsaziņas līdzekļi ir instruments, ar kuru palīdzību sabiedrība tiek pārliecināta par atturēšanas nepieciešamību.

Mediju un atturēšanas saiknei savā darbā “*Clarifying The CNN Effect: An Examination of Media Effects According to Type of Military Intervention*”, pētot mediju efektus uz politiku, pieskarās Stīvens Livingstons (*Steven Livingston*). Viņš izdalīja vairākus iejaukšanās veidus, no kuriem divi bija stratēģiskā un taktiskā atturēšana.²⁹ Stratēģiskā atturēšana (*strategic deterrence*) ir ilgtermiņa spēku izvēršana. Piemēri ir Aukstā kara Rietumeiropa, ASV militārā klātbūtne Korejas pussalā, kas darbojas kā atturēšanas elements Ziemeļkorejas kodolbruņojuma potenciālam. Šādas izvietošanas mērķis ir saglabāt *status quo*. Atturēšana var arī izpausties kā ātrā atbilde uz taktiskajiem soļiem, kā piemēram, jūras kara flotes gaisa kuģu pārvadātāju grupas vai ātro reaģēšanas spēku izvietošana pasaules nemierīgās vietās. Tā ir taktiskā atturēšana (*tactical deterrence*). Livingstons norāda, ka šajos gadījumos mediju interese ir paaugstināta, jo spēku izvēršana ir saistīta ar potenciālo konfliktu³⁰. Taktiskās atturēšanas gadījumā pasaules plašsaziņas līdzekļi bieži ir svarīgs palīglīdzeklis militārajiem spēkiem, jo īpaši kad laika ir maz un apstākļi ir kritiski. Izmantojot medijus kā “spēka multiplikatoru” kopā ar reālo atturēšanas spēku, lēmumu pieņēmēji cenšas panākt “CNN efektu” potenciāla vai reāla pretinieka politikas veidotājiem. Tādā veidā masu saziņas līdzekļi var kalpot kā vērtība un “aktīvs”, nevis tikai kā nevēlamā parādība.

Savukārt pēc Pola Huta (*Paul Huth*) iedalījuma, atturēšanas politikai ir divas plašas kategorijas: tiešā atturēšana (*direct deterrence*) – novērst bruņotu uzbrukumu pret savas valsts

²⁸ Livingston, S. (1997). *Clarifying The CNN Effect: An Examination of Media Effects According to Type of Military Intervention*. Joan Shorenstein Center on the Press, John F. Kennedy School of Government, Harvard University.

²⁹ Turpat.

³⁰ Turpat.

teritoriju, un paplašināta atturēšana (*extended deterrence*) – novērst bruņotu uzbrukumu pret citu valsti. Tiešā atturēšana iznāk tad, kad teritoriālo strīdu risina pašas kaimiņvalstis, trešajām pusēm un tādām lielvarām kā ASV tiešā veidā neiejaucoties. Savukārt, paplašināta atturēšana notiek, kad konfliktā iesaistās lielvara. Tieši otrais veids, pēc Huta, ir izpelnījies īpašu uzmanību akadēmiskajā literatūrā. Atturēšanas rīcībpolitika var būt arī kā atbilde uz īstermiņa draudiem – tūlītējā atturēšana (*immediate deterrence*) un kā stratēģija, lai no vērstu militāro konfliktu vai īstermiņa draudu no parādīšanas, novērst pašu tādu iespēju – vispārējā atturēšana (*general deterrence*).³¹

Var pielietot arī citu iedalījumu: atturēšana caur noliegšanu (*deterrence by denial*) un atturēšana caur ienaidnieka sodīšanu (*deterrence by punishment*). Pirmais veids pēc būtības ir spējas atvairīt agresora uzbrukumu un liegt tam sasniegt savu mērķu, padarot to fiziski grūti sasniedzamo. Savukārt, otrais atturēšanas veids ir piedraudēt nodarīt pretinieka pusei ievērojamus zaudējumus, ja tas uzbruks pašai valstij vai kādam no sabiedrotajiem.³² Atturēšana caur noliegšanu bijusi arī vēsturiski visplašāk izplatīta, jo šo atturēšanas veidu bija vieglāk izmantot konvencionālās karadarbības apstākļos, tomēr, kā norāda Toms Rostoks, kodolieroču laikmetā tas kļuva mazāk efektīvs, jo arī lielvaru rīcībā nav pilnībā pārliecinošu tehnoloģisku iespēju neitralizēt potenciālā ienaidnieka kodolarsenālu.³³ Tāpēc pārsvarā atturēšana balstās uz draudiem sodīt savu pretinieku, dodot tam iznīcinošu kodoltriecienu, gadījumā, ja tas uzsāks militāru agresiju.

Tomēr abās stratēģijās ir nepieciešams mediju atbalsts. Un lai veidotu sabiedrības vienprātību šajā jautājumā, var izmantot noteiktus paņēmienus, ko sauc par rāmējumiem. Viena no rāmēšanas iespējām var būt potenciālā konflikta gadījumā satura ierāmēšana tā, lai izveidotu aizsardzības spēku noteiktu (pozitīvu) tēlu. Detalizētāk šī teorija ir izklāstīta nākamajā apakšnodaļā.

1.3. Rāmējuma teorija

Saskaņā ar profesoru Robertu Entmanu (*Robert Entman*), rāmēšanas process ir “uztvertas realitātes dažu aspektu atlase un to izvirzīšana komunikācijas tekstā, lai veicinātu konkrētu problēmas izpratni, cēloņsakarību interpretācijas, morālais novērtējums un/vai

³¹ Huth, P. K. (1999). Deterrence and International Conflict: Empirical Findings and Theoretical Debate, *Annual Review of Political Science*, 2, pp. 25–48, [doi:10.1146/annurev.polisci.2.1.25](https://doi.org/10.1146/annurev.polisci.2.1.25)

³² Snyder, G. (1961). *Deterrence and Defense: Toward a Theory of National Security*. Princeton University Press.

³³ Rostoks, T. (2016). Atturēšana. Izgūts no Aizsardzības ministrijas mājaslapas: <http://www.mod.gov.lv/lv/Sargs/Viedokli/2016/08/05-02.aspx#lastcomment>

attieksmes ieteikumu”.³⁴ Tātad rāmis ir veids, kā pievērst uzmanību dažādiem dzīves un politikas aspektiem, un piedāvāt tiem jau noteiktu risinājumu un vērtējumu. Citiem vārdiem, “ierāmēšana” jeb “freimings” (*framing*) nozīmē “...stāstījuma specifiskās īpašības... kas, iedzīvotājiem domājot par notikumiem, attīsta specifisku izpratni par tiem”³⁵.

Roberts Entmans aplūko rāmējumus saistībā ar ārlietu notikumiem. Viņš raksta, ka sabiedrības uzskati rodas no informācijas, kas pakļauta rāmējumiem, no atlasītiem notikumiem, problēmu un jautājumu izceltajiem momentiem, nevis no tiešas saskarsmes ar ārlietu realitāti.³⁶ Par ārlietām tikai nedaudziem cilvēkiem ir tieši dati, un lielākā daļa informācijas rodas no mediju ziņojumiem, pat ja atlasīta informācija tiek nodota sarunā ar informētājiem, kas ziņās redzēja paši. Vismaz par ārzemju politiku ir tikai nedaudzi gadījumi, kad sabiedriskais viedoklis rodas tieši no realitātes, bez starpniekiem – medijiem.³⁷

Piemēram, sabiedrības attieksme pret vienas vai otras puses rīcību konfliktā bieži rodas no patērēto mediju rāmējumiem. Militārā konflikta atspoguļojums plašsaziņas līdzekļos var būt ierāmēts tā, lai izsauktu lasītājiem vai skatītājiem noteiktas jūtas pret vienas karojošas puses dalībnieku ciešanām un liktu viņiem just līdzī, pozicionējot šīs valsts iedzīvotājus kā “upurus”³⁸. Šāds rāmējums ir empātiskais rāmējums (*empathy framing*). Bet ziņojumus savukārt var ierāmēt arī citādi – lai izveidotu medija auditorijai emocionālu distanci pret aprakstītajiem notikumiem. Piemēram, masu medijs var aprakstīt cilvēkus, kas cieš citā valstī kā tālas karojošās “cilts” locekļus³⁹, jo īpaši, ja tas neaizskar pilsoņus personīgi, kas atrodas tālu no kara zonas. Šādu rāmēšanas veidu sauc par distances jeb attāluma rāmējumiem (*distance framing*). Kad masu mediji izmanto to, starp sabiedrību vienā valstī un cietušajiem citā valstī nerodas nekāda emocionālā saikne, tāpēc nav iemesla atbalstīt iespējamo palīdzību.

Rāmji var būt balstīti arī uz ieguvumu vai zaudējumu uztveri. Cilvēki reaģē dažādi uz vienu un to pašu piedāvāto situāciju – kad stāstījums ir ierāmēts tā, ka ir uzsvērti zaudējumi nevis ieguvumi, un nozīmīgāk kļūst izvairīties no sagaidāmiem zaudējumiem, nevis iegūt iespējamus labumus.⁴⁰ Stāsta ierāmēšana šādā veidā sakrīt ar atturēšanas vēstījuma nolūku – pārliecināt ienaidnieku par zaudējumiem un samazināt potenciālo ieguvumu nozīmi. Rāmējumi

³⁴ Entman, R. M. (1993). Framing: Towards Clarification of a Fractured Paradigm, *Journal of Communication*, 43 (4): 51-58.

³⁵ Entman, R. (1991). Framing US Coverage of International News: Contrasts in Narratives of the KAL and Iran Air Incidents, *Journal of Communication* 41(4): 6–27.

³⁶ Entman, R. (2004). *Projections of power: framing news, public opinion, and U.S. foreign policy*. p. 123.–125.

³⁷ Turpat.

³⁸ Gaag van der, N. & Nash, C. (1987). *Images of Africa*. Oxford: Oxfam, pp. 28-30

³⁹ Turpat.

⁴⁰ Schweitzer, M. E., & DeChurch, L. A. (2001). Linking Frames in Negotiations: Gains, Losses and Conflict Frame Adoption. *International Journal of Conflict Management*, Vol. 12, No. 2, pp. 100-113.

arī ir populāri, runājot par “savējie-citi” iedalījumu. Kad ir runa par dažādām etniskām grupām vienas valsts iekšienē, vai citas valsts ienācējiem, piemēram, bēgļu situāciju, politisko piederību un tā tālāk, medijos bieži tiek lietoti noteiktu attieksmju saturošie rāmji, kas atspoguļotu sabiedrības vai elites uzskatus. Sakarā ar šo van Dijks (*Teun Adrianus van Dijk*) piemin, ka masu mediji var iedalīt tēmas šādās stereotipu dimensijās, kādā tie attēlo “citu” klātbūtni:

- kā drauds nacionālajai kultūrai (cittautieši negrib integrēties un pielāgoties, tie ir atšķirīgi un to dēļ var zaudēt savu nacionālo identitāti);
- kā drauds nacionālajai drošībai (arī izriet no tā, ka šie “citi” ir atšķirīgi, tāpēc ļauni pēc būtības, agresīvi un “teroristi”);
- kā drauds valsts sociālām un ekonomiskām interesēm (netaisnīga konkurence, finanšu nasta, privilēģijas svešo grupai, piemēram, lieli pabalsti iebraucējiem, var atņemt darba vietas no vietējiem).⁴¹

Kā uzskatami redzams, pārsvarā tas ir negatīvs attēlojums. Tātad arī pastiprināta militārā klātbūtne, kas ir nevis nacionālie bruņotie spēki, bet sabiedroto pārstāvība, visticamāk var tikt pozicionēta kā draudi, pat ja tā nav. To misija var būt aizsargāt vietējo sabiedrību, bet svešo tautību esamība ievieš neuzticēšanos jau iepriekš, un labi nodomi bieži tiek sagaidīti atturīgi. Šajā gadījumā tas sadalījums, ko min van Dijks, ir arī piemērots sabiedrības uztverei, un tāpēc mediji to lieto.

Tomēr svarīgi ir izšķirt ziņu rāmēšanu un tos efektus, ko rāmēšana var atstāt uz auditoriju. Pati rāmēšana attiecas uz smalkām izmaiņām paziņojumā vai sprieduma prezentēšanā un problēmu izvēli, bet rāmēšanas efekti attiecas uz pašu rezultātu un mērķauditorijas uzvedības maiņu, kas izriet no šīm izmaiņām medijos.⁴² Efekts notiek tad, kad plašsaziņas līdzekļu izveidotais rāmis mijiedarbojas ar ziņu patērētāja kognitīvajiem elementiem, un tikai, ja tas aktivē konkrētus elementus⁴³, piemēram, sakrīt ar iepriekšējām izpratnēm, var motivēt uz darbību. Ziņu analīze var dot ieskatu tikai tajā, kas ir pieejams sabiedrībai, nevis sapratni par to, ko tā patiešām domā un uztver⁴⁴. Savukārt, masu saziņas līdzekļu ietekme uz cilvēku apziņu ir atsevišķas analīzes vērtā.

⁴¹ Van Dijk T. A. (1991). *Racism and the Press*. London: Routledge; van Dijk, T.A. (1993). *Elite Discourse and Racism*. London: Sage.

⁴² Iyengar, S. (1991). *Is Anyone Responsible? How Television Frames Political Issues*, Chicago: University of Chicago Press. p.11

⁴³ Turpat.

⁴⁴ Neuman, R. W., Just, M. R. & Crigler, A. N. (1992). *Common Knowledge; News and the Construction of Political Meaning*, Chicago: University of Chicago Press, p. 55.

Ievērojams mediju efektu pētnieks Pirss Robinsons (*Piers Robinson*) pārstāvēja viedokli, ka žurnālistu rakstiem vai reportāžām nevajadzētu saturēt atklātus aicinājumus izvēlēties konkrētas nostājas, piemēram, par labu ārvalstu intervencei. Robinsons atzīmē, ka žurnālistu normas ietver “objektivitātes” prasību un izslēdz gadījumus, kad mediji var atbalstīt kādu konkrētu politiku, atklāti saukt pie darbības, tostarp iejaukties citas valsts lietās. Taču ar rāmēšanas palīdzību korespondenti vai mediju redakcijas to arī dara un var ietekmēt konkrētas rīcībpolitikas rezultātu, tādejādi iejaucoties politikas veidošanā, kas nav uzskatīts par vēlamo.⁴⁵ Taču nevar noliegt, ka šāda objektivitāte bieži ir maz iespējamā un reālajā dzīvē izdevumiem ir savas simpātijas, priekšstati, stereotipi un aizspriedumi.

Rāmējumi savukārt var ne tikai pielāgoties sabiedrībā izplatītajam viedoklim (kā gadījumā ar draudiem), vai paust viedokli par konfliktiem un ārpolitikas notikumiem, bet arī veicināt zināmu politiku. Šeit tas sakrīt ar iepriekšējās nodaļas izklāstīto par piekrišanas ražošanu – tā var tikt panākta ne tikai ar pašu vēstījumu (piemēram, atklātas propagandas gadījums), bet arī caur izveidoto rāmi, kādā tiek aplūkotas atsevišķas politiskas situācijas. Arī atspoguļojot tādus faktus, kas patiešām bijuši, bet mainot ietvaru, kādā tas viss tiek pasniegts, var ietekmēt daudz ko.

Rāmēšana var būt ļoti noderīgs rīks kā atturēšanas politikas veidošanā, tā arī kā sabiedrības pārliecināšanas instruments (tātad kā piekrišanas ražošanas elements). Šīs trīs teorijas var piemērot arī NATO gadījuma analīzei. Turpmāk arī būs pievērsta uzmanība pašam NATO klātbūtnes gadījumam un atturēšanai kā Latvijas politikas prioritātei. Līdzās, lai varētu pierādīt darba hipotēzi, empīriskajā daļā tiks aplūkoti “Saskaņas” un citu politisko partiju skatījumi uz NATO klātbūtnes faktu Latvijā. Tāpat ir svarīgi izprast sabiedrības viedokli par šo problēmu un kā atšķiras attieksmes latviešu un krievu kopienās.

⁴⁵ Robinson, P. (2000). The Policy-Media Interaction Model: Measuring Media Power during Humanitarian Crisis, *Journal of Peace Research*, 37(5), pp. 613-633.

2. NATO KLĀTBŪTNE – GADĪJUMA ANALĪZE

NATO bataljonu mērķis Baltijā un Polijā nav atturēt Krieviju no iebrukuma ar savu skaitlisko lielumu, bet ar klātbūtni. To izvietošana ir vairāk politisks, ne militārs signāls⁴⁶. Taču kaut arī kaujas grupu klātbūtnes mērķis ir aizsargāt sabiedrību no uzbrukuma, tomēr tā pati var pakļauties cita veida uzbrukumiem. Tiek norādīts uz Krievijas mēģinājumiem pasliktināt krievvalodīgo iedzīvotāju attiecības ar Baltijas valstu pamatiedzīvotājiem, apgrūtinot viņu integrāciju vietējā sabiedrībā un raisot neuzticību valstij, kurā viņi dzīvo. Līdz ar tradicionālām Krievijas propagandas tēmām tagad ir parādījusies vēl viena tēma – NATO bruņoto spēku klātbūtne.⁴⁷ “Latvija šobrīd ir iesaistīta nopietnā informatīvā kara situācijā, kur jebkas, ko Latvija dara savas drošības garantēšanai un neatkarības aizstāvēšanai, tiek nemitīgi pakļauts dažāda veida informatīviem uzbrukumiem”, tā ārlietu ministru Edgaru Rinkēviču citēja LETA⁴⁸. Tika norādīts uz gadījumu, kad 2017. gada februārī tika izplatīta maldinoša informācija par noziegumu, ko ir izdarījuši Vācijas karavīri Lietuvā. “Šādas sīkas provokācijas, lai maksimāli noskaņotu pret NATO karavīriem Baltijas valstīs un Polijā, ir iespējamās. Šādu risku mēs apzināmies, un tam ļoti nopietni gatavojamies gan mēs, gan Kanāda,” par to pastāstīja ministrs. Uzbrukumu mērķauditorija varētu būt gan Latvijas sabiedrība, gan arī Kanādas sabiedrība ar nolūku mazināt Kanādas vēlmi pildīt savas NATO sabiedroto saistības.⁴⁹

Tāpēc ir svarīgi, lai sabiedrībai veidotos adekvāts novērtējums Latvijai tik nozīmīgā un nopietnā jautājumā kā valsts aizsardzība. Ar gadījuma analīzes metodes palīdzību tālāk ir apskatīts NATO klātbūtnes jēdziens un tās vieta Latvijas politikā – ārpolitikā un politisko partiju iekšējā diskursā. Tāpat pēdējā apakšnodaļa ir veltīta sabiedrības attieksmes noskaidrošanai par pētāmo jautājumu.

2.1. NATO klātbūtne Latvijas teritorijā – Velsas un Varšavas samitu lēmumi

2014. gada 4.–5. septembrī, Eiropas drošībai svarīgā laikā, Velsā notika NATO samits. Tā laikā dalībvalstis apstiprināja Gatavības rīcības plānu (*Readiness Action Plan*), kas paredzēja nostiprināt sabiedroto klātbūtni pie NATO austrumu robežas, un arī kopumā

⁴⁶ Laganovskis, G. (2016.25.07.). Jānis Bērziņš: NATO devusi ļoti stipru vēstījumu. *Latvijas Vēstneša portāls*. Izgūts no: <http://www.lvportals.lv/visi/viedokli/280726-janis-berzins-nato-devusi-loti-stipru-vestijumu/>

⁴⁷ Latvijas Avīze (2017.09.02). Krievija mēģina šķelt kopienas Baltijas valstīs. <http://www.la.lv/krievija-megina-skelt-kopienas-baltijas-valstis/>

⁴⁸ TVNET(2017.24.03). Rinkēvičs: Latvija ir iesaistīta nopietnā informatīvā kara situācijā. <http://www.tvnet.lv/zinas/viedokli/653208-rinkevics-latvija-ir-iesaistita-nopietna-informativa-kara-situacija>

⁴⁹ Turpat.

paaugstināt alianses spēju un gatavību reaģēt krīzes situācijās.⁵⁰ Daļa no palielinātas NATO militārās klātbūtnes Baltijas reģionā un Gatavības rīcības plāna pasākumiem ir NATO Spēku integrācijas vienību (*NFIU – NATO Forces Integration Unit*) izveidošana. Latvijā šāda vienība sāka darboties 2015. gada 1. septembrī, kad ieguva starptautiskā militārā štāba statusu. Vienības personāls sastāv no astoņu valstu pārstāvjiem – Latvija, Vācija, Nīderlandes, Norvēģija, Polija, Turcija, Apvienotā Karaliste un ASV –, no kuriem 20 pārstāvji ir no Latvijas un 21 no pārējām valstīm.⁵¹ NATO spēku integrācijas vienības (NSIV) uzdevumi ir atbalstīt kolektīvas aizsardzības plānošanu, veicināt ātru sabiedroto spēku izvēršanu uzņemošas valsts teritorijā un piedalīšanās starptautisko mācību un koordinēšanā.⁵²

NSIV kā NATO spēku struktūras štābs Rīgā ir pirmais solis pie pastāvīgās NATO klātbūtnes Latvijas teritorijā un visā reģionā, un rāda alianses gatavību ieguldīt vairāk kolektīvā drošībā. “NATO komandvadības elementa darbības sākšana ir viens no soļiem, lai realizētu pērn NATO samitā Velsā pieņemtos lēmumus. Tas liecina, ka mūsu sabiedrotajiem ir nopietna attieksme pret kolektīvo aizsardzību,” NATO Spēku integrācijas vienības atklāšanas ceremonijā sacīja Igaunijas aizsardzības ministrs Svens Miksers.⁵³

Velsas samitā arī tika paziņots, ka, lai efektīvi uzrunāt specifiskus hibrīdkara draudu izaicinājumus, aliansei ir nepieciešams uzlabot stratēģisko komunikāciju un informācijas apmaiņu starp NATO un citām attiecīgām organizācijām. Tāpēc sabiedrotie atbalstīja un augsti novērtēja Stratēģiskās komunikācijas izcilības centra izveidi Latvijā, kā nozīmīgu ieguldījumu NATO darbībā šajā jomā.⁵⁴ NATO Stratēģiskās komunikācijas izcilības centrs (*The NATO Strategic Communications Centre of Excellence (NATO StratCom COE)*) tika izveidots 2014. gadā. 1. jūlijā septiņas NATO dalībvalstis – Igaunija, Vācija, Itālija, Latvija, Lietuva, Polija un Apvienotā Karaliste – parakstīja saprašanās memorandu par tā izveidi, un 2014. gada 1. septembrī izcilības centrs, kas atrodas Rīgā, saņēma NATO akreditāciju⁵⁵. Tas arī ir viens no ieguldījumiem NATO kapacitātes stiprināšanā un arī klātbūtnes palielināšanā Baltijas valstīs.

⁵⁰ LR Ārlietu ministrijas mājaslapa. (2015). NATO Velsas samita rezultāti. Izgūts no:

<http://www.mfa.gov.lv/arpolitika/drosibas-politika/drosibas-politikas-virzieni/nato-samiti/nato-velsas-samita-rezultati>

⁵¹ NATO Joint Force Command Brunssum webpage. NFIU Latvia.

<https://www.jfcs.nato.int/page5725819/nato-force-integration-units/nfiu-latvia->

⁵² U.S. Mission to NATO (2015). NATO Force Integration Units (NFIU) Activated Today in Six Allied Nations. Retrieved from: <https://nato.usmission.gov/nato-force-integration-units-nfiu-activated-today-in-six-allied-nations/>

⁵³ Sargs.lv (2015). Rīgā, Tallinā un Viļņā darbību sāk jaunie NATO komandvadības elementi; alianses štābu šķecinā divkāršo. Izgūts no: http://www.sargs.lv/Zinas/NATO_un_ES/2015/07/15-01.aspx#lastcomment

⁵⁴ Wales Summit Declaration (2014). Retrieved from:

http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_112964.htm

⁵⁵ NATO Strategic Communications Centre of Excellence Riga webpage. <http://www.stratcomcoe.org>

Stratēģiskās komunikācijas izcilības centra uzdevums ir uzlabot alianses stratēģiskās komunikācijas spējas, sniedzot visaptverošo un laicīgu ekspertīzi stratēģisko komunikāciju jomā, lai palīdzētu NATO rast praktiskus risinājumus pastāvošiem izaicinājumiem. Izcilības centri ir NATO militārās vienības, kas iegūst un izplata zināšanas un ekspertīze par konkrētām tēmām un atbalsta NATO transformāciju. Tie nav daļa no NATO komandstruktūras, bet gan Eiroatlantiskās telpas objekti, atzīti aliansē par to ekspertīzi.⁵⁶

Nākamais NATO samīts notika Varšavā, 2016. gada 8.–9. jūlijā. Kā viens no šī samita svarīgākajiem rezultātiem bija lēmums pastiprināt NATO militāro klātbūtni alianses austrumdaļā ar četru bataljonu izvietojumu Igaunijā, Latvijā, Lietuvā un Polijā. Tika ziņots, ka visi četri bataljoni būs stabili un daudznacionāli, demonstrējot transatlantiskās saites spēku un darot zināmu, ka uzbrukums vienai dalībvalstij tiks sagaidīts ar visas alianses atbildi, un tie būs pilnībā darboties spējīgi līdz 2017. gada jūnijam.⁵⁷ Šāds lēmums sekoja kā atbilde uz Ukrainas notikumiem un tika pieņemts, lai apturētu Krieviju no tālākās agresijas. Tika paredzēts, ka karaspēka vienību izvietošana Baltijas valstīs un Polijas austrumu daļā sāksies 2017. gada janvārī un skaitliski sasniegs 3000-4000 karavīru. Igaunijā tie ir Lielbritānijas vadīti, ASV nodrošināja vienu bataljonu Polijā, Lietuvā ir Vācijas kaujas grupas, un Latvijā vadošās valsts pienākumus uzņēmās Kanāda.⁵⁸ Tika plānots, ka Kanādas spēki Latvijā sāks ierasties 2017. gada pavasarī. Kopā ar Kanādu savus bruņotos spēkus un ekipējumu uz Latviju nosūtīs arī Albānija, Itālija, Polija un Slovēnija. Baltijas valstu drošības stiprināšanai iesaistīties ir gatavas arī Višegradas valstis.⁵⁹

Īpaša nozīme Latvijas diplomātiem NATO spēku uzturēšanās ietvaros ir Amerikas Savienoto valstu atbalsts. Pārrunās ar ASV, Latvijas amatpersonas vairākas reizes ir norādījušas, ka “mūsu interesēs ir pastāvīga ASV militārā klātbūtne Latvijā, jo tas veicina valsts drošību un apliecina alianses vienotību un solidaritāti”.⁶⁰ Tāpēc kopš Ukrainas konflikta sākuma, kopš 2014. gada aprīļa Latvijā, Lietuvā un Igaunijā rotācijas kārtībā uzturas ASV bruņoto spēku vienības. 2015. gada septembrī Latvijā ieradījās ASV bezpilota lidaparāti "Predator", kas, kā teikts Latvijas Aizsardzības ministrijas mājaslapā, ir bezprecedenta

⁵⁶ Turpat.

⁵⁷ Warsaw Summit Key Decisions. Fact Sheet (2017). Retrieved from: http://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2017_02/20170206_1702-factsheet-warsaw-summit-key-en.pdf

⁵⁸ Reuters (9.06.2016). Factbox: Main decisions of NATO's Warsaw summit. Retrieved from: <http://www.reuters.com/article/us-nato-summit-decisions-factbox-idUSKCN0ZPOMX>

⁵⁹ Ārlietu ministra ikgadējais ziņojums par paveikto un iecerēto darbību valsts ārpolitikā un Eiropas Savienības jautājumos (2016). Izgūts no: http://www.mfa.gov.lv/images/ministrija/Arpolitikas_zinojums_2016.pdf

⁶⁰ LR Aizsardzības ministrijas mājaslapa. Aizsardzības politikas prioritātes. http://www.mod.gov.lv/lv/Par_aizsardzibas_nozari/Politikas_planosana.aspx

pasākums Eiropā.⁶¹ 2017. gadā Latvijas valdība apstiprināja līgumu starp ASV un Latviju par militāro sadarbību, kuru janvārī parakstīja aizsardzības ministrs Raimonds Bergmanis un ASV vēstniece Nensija Baikofa Petita. Šī gada 16. martā Saeima ratificēja šo līgumu – “par” nobalsoja 73 deputāti, un viena deputāte Jūlija Stepaņenko, partijas “Saskaņa” pārstāve, nobalsoja pret.⁶²

Laika posmā no 2014. gada līdz 2015. gadam NATO ir četrkāršojusi Baltijas valstu gaisa telpā patrulējošo iznīcinātāju skaitu. Gaisa telpas patrulēšanas operāciju reģionā NATO iznīcinātāji veic jau kopš Baltijas valstu iestāšanās aliansē, kur galvenā aviācijas bāze ir Šauļos, Lietuvā. Taču saistībā ar karadarbību Ukrainā operācija tika paplašināta un daļa patruļlidmašīnu tiek izvietotas arī Emari bāzē Igaunijā un Malborkā, Polijā. 2014. gadā NATO palielināja savu klātbūtni arī jūras spēkos – alianse aktivizēja arī 1. pastāvīgo jūras pretmīnu grupu, un NATO 2. pastāvīgo Jūras spēku grupu, kas kādu laiku uzturas arī Latvijas ūdeņos.⁶³

NATO karaspēku klātbūtne nozīmē ne tikai bataljonu izvietošanu, bet arī regulāras militārās mācības reģionā. Kā teikts Ārpolitikas ziņojumā⁶⁴, pozitīvi vērtējama lielā sabiedroto interese sūtīt savus spēkus uz Latviju, gan kā daļu no NATO paplašinātās klātbūtnes, gan dažādu mācību ietvaros.

2.2. NATO klātbūtnes stiprināšana kā Latvijas ārpolitikas prioritāte

2016. gadā Latvijas ārpolitikas uzdevumi bija stiprināt ārējo drošību, panākot ilgtermiņa NATO klātbūtni mūsu reģionā, un veicināt Eiropas Savienības (ES) un NATO efektīvu cīņu pret terorismu; stiprināt ES vienotību un efektivitāti; veicināt stabilitāti ES kaimiņu reģionā; sekmēt ārējās ekonomiskās attiecības un jaunu tirgu apgūšanu; pabeigt iestāšanās procesu OECD.⁶⁵ Kā redzams, tie pārsvarā bija saistīti ar sadarbību ar NATO un ES.

Savukārt, Latvijas ārpolitikas prioritātes 2017. gadam ir sekojošas: 1) stiprināt valsts ārējo drošību ciešā sadarbībā ar sabiedrotajiem NATO un partneriem Eiropā; 2) aktīvi iesaistīties efektīvas, vienotas un drošas Eiropas Savienības veidošanā; 3) turpināt veicināt

⁶¹ LR Aizsardzības ministrijas mājaslapa. Aizsardzības politikas prioritātes.

⁶² LR 12.Saeimas ziemas sesijas vienpadsmitā sēde 2017.gada 16.martā. – sēdes stenogramma. Izgūts no: <http://www.saeima.lv/lv/transcripts/view/410>

⁶³ LETA (26.05.2015). Valdība piekrīt lūgumam Latvijā nodrošināt pastāvīgu NATO militāro spēku klātbūtni, Rīga. Izgūts no: http://www.leta.lv/defence_matters/defence_matters/news/E88DD1C1-4A1A-4DE8-A7CE-C308FFBCCFF58/

⁶⁴ Ārlietu ministra ikgadējais ziņojums par paveikto un iecerēto darbību valsts ārpolitikā un Eiropas Savienības jautājumos (2016).

⁶⁵ LSM (5.01.2016). Latvijas ārpolitikas prioritātes 2016. gadā – valsts drošība un iestāšanās OECD. Rīga. <http://www.lsm.lv/lv/raksts/latvija/zinas/latvijas-arpolitikas-prioritates-2016.-gada--valsts-drosiba-un-iestanas-oeed.a162714/>

stabilitāti un attīstību ES austrumu un dienvidu kaimiņu reģionos; 4) sekmēt Latvijas uzņēmumu iespējas eksporta tirgos un veicināt investīciju piesaisti; 5) atbalstīt un uzturēt ciešu saikni ar tautiešiem ārzemēs⁶⁶. Pirmā prioritāte palika nemainīga – ārējā drošība un NATO. Arī stabilitāte kaimiņu reģionos palika prioritāšu sarakstā.

Edgara Rinkēviča uzrunā Saeimas ārpolitikas debatēs akcentēja, ka Latvijas ārpolitika ir sadarbības ārpolitika.⁶⁷ Viens no galvenajiem sadarbības partneriem drošības un aizsardzības jomā ir NATO. Dalība NATO bija Latvijas galvenā ārpolitikas prioritāte kopš 20. gadsimta deviņdesmitajiem gadiem, kad ārpolitika lielā mērā bija vērsta uz iestāšanos šajā transatlantiskajā organizācijā. Bet tā saglabājas arī tagad – 2016. gada darba kārtības uzdevums bija saglabāt NATO stiprumu, vienotību un stabilitāti, un 2017. gada tas paliks ārpolitikas uzdevums. Pēc Latvijas Ārlietu ministra Edgara Rinkēviča vārdiem:

Latvijas drošībai ir nozīmīgi NATO samītā Varšavā pieņemtie lēmumi un to īstenošana. Alianse ir apzinājusies mūsdienu netradicionālo draudu riskus. Latvijai ir īpaši svarīga samītā apstiprinātā gatavība piemērot kolektīvās aizsardzības garantijas hibrīdā apdraudējuma gadījumā, kā arī NATO un ES līderu kopīgā deklarācija par abu pušu sadarbības stiprināšanu drošības jautājumos. Tas, ka Kanāda uzņemsies vadošās valsts pienākumus alianses kaujas grupai Latvijā, ka Baltijas valstīs un Polijā NATO stiprinās iedzīvotāju drošību, ir konkrēts šo lēmumu īstenošanas piemērs.⁶⁸

Ne mazāk svarīga ir arī sadarbība ar transatlantiskajiem partneriem – ASV un Kanādu. Kanāda būs atbildīgā valsts par kaujas bataljonu, kas rūpēsies par Latvijas drošību tuvākajos gados. ASV turpina sniegt ieguldījumu Latvijas drošības stiprināšanā, nodrošinot regulāru militāro spēku klātbūtni, piedaloties militārajās mācībās un uzturot aktīvu politisko dialogu.⁶⁹ ASV viceprezidenta vizīte Latvijā 2016. gada augustā bija apliecinājums stratēģiskajai ASV un Latvijas sadarbībai, un arī pēc Donalda Trampa ievēlēšanas viņa jaunā administrācija pārliecināja Latviju ASV nemainīgi stingrajā atbalstā Baltijas valstīm un NATO 5. panta saistībām. Tāpat šeit var pielikt klāt jau minēto iepriekšējā sadaļā ASV un Latvijas militārās sadarbības līgumu (*Defense Cooperation Agreement*).

Pirms notikumiem Ukrainā Krievija tika uzskatīta par NATO alianses stratēģisko, kaut arī problemātisko, partneri. Šobrīd Krievija ir kļuvusi par stratēģisko problēmu. 2016. gadā Krievijas agresīvā politika Ukrainā turpinājās ar nesamazinātu intensitāti. Starptautiskās

⁶⁶ Ārlietu ministra ikgadējais ziņojums par paveikto un iecerēto darbību valsts ārpolitikā un Eiropas Savienības jautājumos (2016).

⁶⁷ Ārlietu ministra Edgara Rinkēviča uzruna Saeimas ārpolitikas debatēs 2017. gada 26. janvārī. Izgūts no: <http://www.mfa.gov.lv/arlietu-ministra-edgara-rinkevica-uzruna-saeimas-arpolitikas-debates-2017-gada-26-janvari>

⁶⁸ Rinkēvičs, E. (2017). Ārlietu ministra ievadvārdi. No Sprūds, A., Bruģe, I. & Bukovskis, K. (Red.) (2017). *Latvijas Ārējā un drošības politika. Gadagrāmata 2017.* – Rīga: Latvijas Ārpolitikas institūts.

⁶⁹ Ārlietu ministra ikgadējais ziņojums par paveikto un iecerēto darbību valsts ārpolitikā un Eiropas Savienības jautājumos (2016).

likumdošanas nerimtīgie pārkāpumi kombinācijā ar cietsirdīgajām militārajām darbībām Ukrainā un Sīrijā rada pasaulei arvien lielāku neskaidrību par Krievijas turpmāko rīcību. Krievijas pieeja izmantot militāros līdzekļus savu politisko mērķu sasniegšanai apdraud ne tikai tās kaimiņvalstis, bet ir pasliktinājusi arī visas Eiropas drošību.⁷⁰ Latvija iestājas par dialogu ar Krieviju, ja vien tiek īstenota arī atturēšanas politika, kuras pamata elements ir NATO militāro spēku klātbūtne Baltijā. Kā atzīmē Ojārs Kalniņš, pieredze Latvijas politikas līderiem ir mācījusi, ka labākais dialogs ar Krieviju balstās uz stingriem principiem, politisko solidaritāti un spēcīgu aizsardzību⁷¹. Un tieši NATO darbojas kā galvenais stabilitātes nodrošinātājs Krievijas pierobežā.

2.3. Politisko partiju skatījums uz NATO klātbūtni Latvijā

NATO klātbūtni kā prioritāti vērtē arī Saeimas deputāti. Šajā nodaļā tiek aplūkots, cik dažādi (vai otrādi, viennozīmīgi) ir parlamentā esošo politisko partiju vērtējumi. Tika izvēlēts pētīt šī gada sākuma Saeimas ārpolitikas debates⁷², kur katras frakcijas pārstāvji varētu paziņot savas partijas nostāju arī NATO jautājumā. Netika izskatīti partijas atsevišķu līderu runas, partiju prese vai sociālie tīkli, jo debatēs tomēr deputāti var izvairīties no lieka populisma, kas ir neizbēgams, piemēram, priekšvēlēšanu kampaņā. Opozīcijas partiju un konkrēti SDP “Saskaņa” vērtējums pētāmajai problēmai varētu būt noteicošs krievu valodā iznākošajiem medijiem.

Parlamenta priekšsēdētāja Ināra Mūrniece (Nacionālā apvienība – TB/LNNK) tā arī norāda, ka “ārpolitikas prioritāšu centrā ir valsts drošība un sadarbība ar partneriem NATO. Nopietni jāstrādā, lai spēcīnātu mūsu sabiedrības eiroatlantiskās piederības sajūtu,”⁷³ un atbalsta Varšavas samitā pieņemto lēmumu par NATO sabiedroto reālu militāro klātbūtni Baltijas reģionā. Tāda ir arī Nacionālās apvienības pozīcija – NATO klātbūtnes stiprināšana austrumu reģionā ir svarīga, Varšavas samita laikā panāktie NATO lēmumi ir arī ārpolitikas sasniegums, un Latvija sniegs visu nepieciešamo atbalstu sabiedrotajiem. Jo īpaši tika uzsvērts pēdējais komponents. Viens no partijas priekšlikumiem šajās debatēs izskanēja arī NATO Jūras spēku izvietošana Baltijas jūras reģionā.

⁷⁰ Ārlietu ministra ikgadējais ziņojums par paveikto un iecerēto darbību valsts ārpolitikā un Eiropas Savienības jautājumos (2016).

⁷¹ Turpat.

⁷² LR 12.Saeimas ziemas sesijas trešā sēde 2017.gada 26.janvārī – sēdes stenogramma. Izgūts no:

<http://www.saeima.lv/lv/transcripts/view/397>

⁷³ Turpat.

“Vienotības” deputāti arī uzstāj, ka ārpolitikas uzdevums ir stiprināt valsts ārējo drošību ciešā sadarbībā ar sabiedrotajiem NATO un partneriem, ASV un Kanādu. Pēc O. Ē. Kalniņa, “Vienotība” partijas pārstāvja, vārdiem, Latvijas ārpolitika ir pamatota principiālā pragmatismā. Un tas cieši sasaistās ar NATO prioritāti – “mums ir jāaizstāv mūsu vērtības, principi un nacionālās intereses, bet tas ir jādara [...] ar izpratni par pašreizējo starptautisko vidi. ... mums ir svarīgi darīt visu, lai stiprinātu Eiropas Savienību, NATO un citas starptautiskās organizācijas, kurās mēs aktīvi piedalāmies”⁷⁴. NATO ir tā organizācija, kas var palīdzēt realizēt Latvijas intereses, un tāpēc ir jādara viss, lai saņemtu sabiedroto atbalstu. “NATO Varšavas samitā pieņemtie lēmumi par alianses militārās klātbūtnes stiprināšanu Baltijā un Polijā, kas Latvijas gadījumā paredz ... jau šajā gadā izvietot mūsu valstī Kanādas vadītu daudznacionālu bataljonu, ir uzskatāmi par neapšaubāmi nozīmīgākajām veiksmeņiem Latvijas ārpolitikā pagājušajā gadā,” piebilst Solvita Āboltiņa. Tādējādi šaubām par “Vienotības” stingru atbalstu Ziemeļatlantijas organizācijai nav vietas.

Zaļo un Zemnieku Savienībai (ZZS) ir līdzīgs viedoklis – “mums ir jābūt pilnībā gataviem uzņemt Kanādas un citu NATO partneru spēkus Latvijā”, taču no šīs frakcijas sēdē bija pieteicies mazāk runātāju. Atrisināt vairākas ārpolitikas problēmas, pēc partijas uzskata, ir iespējams, ja visas Eiropas Savienības un NATO valstis ir vienotas un konsekventas. Raimonds Bergmanis, kas uzstājās kā aizsardzības ministrs, bet ir arī ZZS partijas biedrs, pasvītvoja, ka runājot par amerikāņu karavīru atrašanos Latvijā, “nekādā gadījumā nav runa par visatļautību un nesodītu rīcību”.

Kaut arī no opozīcijas puses tieši par aizsardzību un sadarbību ar NATO tika dzirdēts retāk, lielākā opozīcijas frakcija “Saskaņa” arī atbalstīja šo ārpolitikas prioritāti. Tā deputāts I. Zariņš uzskata, ka ASV jaunievēlētā prezidenta Donalda Trampa vārdus par NATO lomu vajadzētu uztvert tā, kā ASV būs vajadzīga arī spēcīga NATO. Un, ja pieņemts, ka NATO ir novecojis veidojums, tad tikai tāpēc, lai to varētu stiprināt un padarīt atbilstošāku esošajiem izaicinājumiem. S. Potapkins atzīmēja, ka Latvijas “interesu aizstāvība nav pretrunā ar lielākajiem partneriem – NATO un ASV”[sic].

Kā viens no ārpolitikas panākumiem 2016. gadā ārpolitikas debatēs vairākkārt tika minēts NATO Varšavas samitā pieņemtais lēmums izvietot Latvijā Kanādas vadītu daudznacionālu bataljonu. Bet kā galvenais izaicinājums ārējās drošības prioritātē – aizsardzības budžeta palielināšana. Latvijai jābūt pilnībā gatavai uzņemt Kanādas un citu

⁷⁴ LR 12.Saeimas ziemas sesijas trešā sēde 2017.gada 26.janvārī – sēdes stenogramma. Izgūts no: <http://www.saeima.lv/lv/transcripts/view/397>

NATO partneru spēkus Latvijā. Tas būs uzticamības jautājums – “iespēja atbildēt tiem, kas izsaka bažas par NATO lomu un vietu 21. gadsimta drošības arhitektūrā Eiropā”. Cieša sadarbība ar NATO noteikti ir nozīmīga 2017. gadā. Tas ir Eiropas interesēs, tas ir NATO interesēs, un tas ir Latvijas interesēs. Tas ir skaidrs no deputātu izteikumiem Saeimas ārpolitikas debašu laikā. Ņemot vērā sarežģīto Eiropas drošības situāciju, ir svarīgi nodrošināt, lai transatlantiskā saite saglabājas kā Eiropas drošības un aizsardzības pamats⁷⁵. Tāpēc nevar veltīt šim ārpolitikas uzdevumam mazāk uzmanības.

Secinot, jāteic, ka partijas ir diezgan vienprātīgas šajā jautājumā – kaut gan ne visu frakciju pārstāvji izteicās debašu laikā, tomēr lielākās partijas – ZZS, “Vienotība”, NA-TB/LNNK, “Saskaņa” darīja skaidru savu attieksmi pret NATO klātbūtnes tēmu. NATO visu Saeimas partiju skatījumā ir nozīmīga prioritāte. Kas tieši ir vajadzīgs šajā jomā, tur partiju viedokļi gan var atšķirties. Var minēt skaidra priekšstata trūkumu par nākamām darbībām NATO prioritātes jautājumā. Partiju izteikumos pārsvarā bija iekļauta standarta ziņa – NATO ir svarīgi, tie ir Latvijas partneri, jāturpina sadarbīties.

Interesanti, ka arī “Saskaņa”, kas darbojas opozīcijā un kurai ir daudz krievvalodīgo atbalstītāju, no kuriem vairākums tradicionāli bija pret dalību NATO un ES, debatēs pauduši atbalstu sadarbībai ar partneriem klātbūtnes paplašināšanā. Piemēram, Jūlija Stepaņenko, kā tika noskaidrots gadījuma analīzes rezultātā, bija vienīgā no deputātiem, kas neatbalstīja sadarbības līgumu ar ASV aizsardzības jomā, tomēr, uzstājoties debatēs, viņa savā runā vispār nebija minējusi NATO un tās klātbūtni Baltijā, kas visticamāk liecina, ka partija neatbalstītu negatīvos komentārus. Tas nozīmē, ka šāda politika var ietekmēt arī attiecīgos medijus.

Ir nepieciešams arī pārbaudīt, kā partijas nostāja saderas ar tās krievvalodīgo vēlētajū skatījumu uz NATO. Iepriekšējā paragrāfā tika minēts pieņēmums, ka krievvalodīgo vidū būs vairāk Ziemeļatlantijas līguma organizācijas pretinieku nekā latviešu vidū. Lai pārbaudītu, vai reālā situācija ir tieši šāda, nepieciešama aptauju datu analīze. Nākamā nodaļa tiek tieši fokusēta uz šo divu grupu un sabiedrības kopumā viedokli par NATO.

2.4. Sabiedrības attieksme pret NATO – latviešu un krievvalodīgo vērtējums

2016. gadā Latvijas Nacionālās aizsardzības akadēmijas Drošības un stratēģiskās pētniecības centrs izdevis pētījumu “Sabiedrības destabilizācijas iespējamība Latvijā: potenciālie nacionālās drošības apdraudējumi”. Pētījuma mērķis bija izzināt, kādas ir iespējas

⁷⁵ Ārlietu ministra ikgadējais ziņojums par paveikto un iecerēto darbību valsts ārpolitikā un Eiropas Savienības jautājumos (2016).

Latvijā pielietot nemilitārus paņēmienu valstij naidīgu mērķu sasniegšanai⁷⁶. Datu vākšana notika sadarbībā ar socioloģisko pētījumu aģentūrām “Factum” un SKDS. Aptauja pa visu Latviju veikta 2015. gada sākumā, bet Latgalē – 2016. gada sākumā. Pētījumā tika apkopoti latviešu un krievu valodā runājošo viedokļi.

Kā viens no pētījuma rezultātiem bija Latvijas iedzīvotāju pozīcija par Latvijas valsts lēmumu par dalību NATO. Pētījuma rezultāti rāda, ka Latvijas sabiedrības vairākuma viedoklis ir, ka lēmums iestāties NATO bijis pareizs. Tomēr salīdzinot latviski un krieviski runājošo atbildes, ievērojamas atšķirības. Latviski runājošo vidū atbalsts Latvijas dalībai aliansē bijis augsts – 73,3 % atbildes “par” NATO, kamēr tikai 16 % nebija atbalstījuši valsts iestāšanos šajā aliansē. Savukārt, krievvalodīgo īpatsvars, kas ir pret Latvijas dalību NATO, bijis lielāks nekā atbalstītāju skaits - attiecīgi 48,1 % pret tikai 38 %.

Latvijā ir lielas iedzīvotāju grupas, kas atbalsta Krievijas vēstījumus, un uz jautājumu “Vai krievvalodīgo iedzīvotāju tiesības un intereses Latvijā tiek pārkāptas tādā mērā, lai Krievijas iejaukšanās būtu nepieciešama un pamatota?” pozitīvi atbildējuši piektā daļa no aptaujātiem – 21,7 %, un starp tiem, 41,3 % respondentu, kuri ģimenē lieto krievu valodu. Bet to starpā, kuri ģimenē izmantojuši latviešu sarunvalodu, pozitīvu atbildi sniedza tikai 10 %. Līdz ar to, arī pret NATO klātbūtnes palielināšanu reģionā krievvalodīgajiem varētu būt iebildumi, bet latviešiem šāda rīcība no sabiedroto puses būtu nepieciešama, lai izvairītos no draudiem, ko sniedz Krievija.

Atsevišķi aplūkojot rezultātus par Latgalē dzīvojošo viedokli par to, vai NATO stiprina Latvijas drošību, ir redzams, ka tas ir dalīts – 30 % tam piekrīt, 39 % tam nepiekrīt un 19 % nevarēja izšķirties un izvēlējas atbilžu variantu – “nedz piekrīt, nedz nepiekrīt”. Arī Latgales novada iedzīvotāju vidū starp atbalstītājiem dominē latgaliešu dialektā (58 %) un latviski (41 %) runājošie respondenti, bet krievvalodīgie ieņem noraidošu pozīciju (47 %). Tomēr pētījuma autori norādīja, ka neraugoties uz to, ka Latgalē ir vērojams visaugstākais atbalsts Krievijas vēstījumiem, tas nav pamats separātismam. Latgalē tika konstatēta arī spēcīga pretēja tendence – latgaliešu dialektā runājošie vislielākā mērā pauž patriotiskus un Latvijas ģeopolitisko orientāciju atbalstošus uzskatus⁷⁷.

Arī tas, ka puse Latvijas sabiedrības uzskata Krieviju par apdraudējumu, varētu ietekmēt to nostāju par NATO karaspēka uzturēšanos Latvijas teritorijā. Gandrīz trīs

⁷⁶ Bērziņa, I. (red.) (2016). *Sabiedrības destabilizācijas iespējamība Latvijā: potenciālie nacionālās drošības apdraudējumi*. Latvijas Nacionālā aizsardzības akadēmijas Drošības un stratēģiskās pētniecības centrs, Rīga. Izgūts no: <http://www.naa.mil.lv/~media/NAA/AZPC/Publikācijas/WP%2004-2016.ashx>

⁷⁷ Turpat.

ceturtdaļas respondentu tā vai citādi vēlas, lai Latvijas valdība uzturētu labas attiecības ar Krieviju, neskatoties uz militāro konfliktu Ukrainā, un militāro spēku klātbūtne sabiedrības uzskatā varētu būt šķērslis attiecību uzlabošanā. Tāpēc ir iespējams, ka arī mediji var izvēlēties atklāti neatbalstīt NATO savos rakstos, ja to auditorijai tas nešķiet racionāls risinājums ārpolitikas situācijai.

Kā secināja Latvijas Nacionālās aizsardzības akadēmijas Drošības un stratēģiskās pētniecības centra pētnieki, Latvijas sabiedrībā ir vērojamas atšķirības politiskajos uzskatos starp latviski un krieviski runājošo sabiedrības daļu, tomēr, tā kā aptuveni puse Latvijas krievvalodīgo neatbalsta Krievijas vēstījumus, tos nevar uzskatīt par viendabīgu grupu, jo šo cilvēku vidū arī pastāv viedokļu dažādība. Pētījumā arī tika uzsvērts, ka kamēr uz latviski runājošo auditoriju Krievijas mediju ietekme ir ierobežota, tiem ir zināma ietekme uz krievvalodīgo auditoriju. Tāpēc ir jāskaidro šai sabiedrības daļai Latvijas politiku Eiropas Savienības un NATO kontekstā. Cik lielā mērā Latvijas mediji, kas piedāvā saturu krievu valodā spēj veikt šo uzdevumu?

Pilnīgākai analīzei tika izpētīti arī jaunāko socioloģisko aptauju dati. Pēc Aizsardzības ministrijas pasūtījuma Turgus un sabiedriskās domas pētījumu centrs "SKDS" 2016. gada novembrī veica Latvijas iedzīvotāju aptauju⁷⁸. Uz jautājumu, vai NATO un citu valstu karaspēka klātbūtne Latvijas teritorijā palielina vai samazina Latvijas drošību, 59 % aptaujāto atbildēja, ka palielina. Visvairāk respondentu, kas atzīmēja šo variantu, bija vecuma grupā no 17 līdz 25 gadiem. 18 % aptaujāto Latvijas iedzīvotāju pauda viedokli, ka tomēr NATO klātbūtne samazina Latvijas drošību. Vērts piebilst, ka NATO atbalsta procents salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu ir palicis nemainīgs.

Arī jautāti, kā mainījās situācija Latvijas drošības un valsts aizsardzības jomā, 45 % no aptaujātajiem Latvijas iedzīvotājiem norādīja, ka tā ir uzlabojusies, salīdzinot ar iepriekšējo gadu. Kā iemesli galvenokārt tika minēti alianses klātbūtne Latvijā, militārās mācības un iepirkta militārā tehnika un ekipējums. Savukārt jautāti tieši par faktu, ka no 2017. gada Latvijā pastāvīgi atradīsies Kanādas vadītā daudznacionālā bataljona lieluma kaujas grupa, pozitīvi to vērtēja 43 % respondentu. Negatīvi noskaņoti bija 17 % respondentu, un 30 % pauda neitrālu attieksmi.

2017. gadā arī mediji pievērsās šai tēmai un centās noskaidrot iedzīvotāju attieksmi. LNT raidījums "TOP 10" sadarbībā ar pētījumu uzņēmumu "GfK" taujāja interneta lietotājus,

⁷⁸ Diena (2017). 59% Latvijas iedzīvotāju uzskata, ka NATO klātbūtne palielina drošību. 20. februāris, 2017. <https://www.diena.lv/raksts/latvija/zinas/59-latvijas-iedzivotaju-uzskata-ka-nato-klatbutne-palieldina-drosibu-14166363>

lai uzzinātu, ko tie domā par jautājumu, “Vai NATO militārās klātbūtnes palielināšana vairo Jūsu sajūtu par Latvijas nacionālo drošību?”⁷⁹ Pēc rezultātiem, aptuveni piektā daļa respondentu, tas ir 22 %, uz šo jautājumu atbildēja apstiprinoši, savukārt vairāk nekā ceturtda daļa aptaujāto (27 %) norādīja, ka citu valstu karavīru klātbūtne sajūtu par Latvijas drošību vairo tikai daļēji. Taču absolūtais vairākums aptaujas dalībnieku – 45 % – uz televīzijas uzdoto jautājumu atbildēja “nē”. 6 % respondentu nevarēja pateikt, kā NATO spēki Latvijā ietekmē valsts drošību.

Līdzīga aptauja tika veikta aprīlī “SKDS” centrā pēc Eiroparlamenta deputāta Andreja Mamikina pasūtījuma⁸⁰. Jautāti, kā NATO kontingenta palielināšana Latvijā ietekmēs Latvijas un Krievijas attiecības, 35 % visu respondentu atbildēja, ka tas paaugstinās militārās sadursmes risku, 23 % – ka tas neietekmēs šo divu valstu attiecības, 14 % uzskata, ka samazinās militārās sadursmes risku, savukārt 22 % teica, ka viņiem ir grūti pateikt un 6 % vispār nevēlējās atbildēt uz šo jautājumu. Uz jautājumu: “NATO kontingenta papildināšanās Latvijā ietekme uz Latvijas un Krievijas attiecībām” (formulējums no aptaujas), vairākums aptaujāto (abās valodas grupās) atzīmēja, ka tas paaugstinās militārās sadursmes risku starp Latviju un Krieviju – 33 % respondentu ar latviešu un 38 % ar krievu sarunvalodu ģimenē. Tikai 4 % krievvalodīgo uzskata, ka klātbūtnes palielināšanās samazinās militārās sadursmes risku starp abām valstīm, bet grupā ar latviešu valodu ģimenē šādu atbildi sniedza 21 %. Tāds pats īpatsvars latviešu domā, ka tas neietekmēs Latvijas un Krievijas attiecības un arī tikpat (21 %) izvēlējās atbilžu variantu “Grūti pateikt”. Krievvalodīgo grupā 30 % respondentu uzskata, ka NATO klātbūtne Latvijas teritorijā neietekmēs Latvijas attiecības ar Krieviju, un 23 % bija grūtības atbildēt uz šo jautājumu⁸¹.

Tomēr no šo aptauju analīzes izriet, ka ir svarīgi arī pareizi formulēt jautājumu, lai saņemtu adekvātu situācijas novērtējumu. Tas, ka NATO partneru bruņoto spēku esamība Latvijā pasliktinās attiecības ar tās kaimiņu Krieviju ir maz apšaubāms fakts. Taču no pēdējās aptaujas nevar viennozīmīgi secināt, ka cilvēki ir galīgi neapmierināti ar NATO kontingenta klātbūtni, ja, jautāti pirms tam tieši par Kanādas kaujas grupas atrašanos Latvijas teritorijā, to pozitīvi novērtēja 43 %, un 59 % iedzīvotāju piekrita, ka NATO klātbūtne palielina Latvijas

⁷⁹ Skaties.lv (2017). 45% iedzīvotāju neuzskata, ka NATO militārā klātbūtne vairo sajūtu par Latvijas drošību. 19. februāris, 2017. <http://skaties.lv/zinas/latvija/45-iedzivotaju-neuzskata-ka-nato-militara-klatbutne-vairo-sajutu-par-latvijas-drosibu/>

⁸⁰ SKDS (2017). Aptauja “Sankcijas un NATO Latvijas iedzīvotāju vērtējumā”. Izgūts no: <http://mamikins.lv/skds-aptauja-sankcijas-un-nato-latvijas-iedzivotaju-vertejuma/>

⁸¹ Turpat.

drošību. Kopumā iedzīvotāju pozīcija nedaudz svārstās, tomēr puse no sabiedrības nosliecas uz atbalstu kontingentam.

Apskatot socioloģisko pētījumu rezultātus pēc valodas lietojuma, var redzēt, ka iedzīvotājiem ar dzimto valodu krievu arī nav vienas vienotas nostājas kopienas iekšienē. Tomēr salīdzinot ar latviešu grupu krievu valodā runājošo vidū vairākums nav pozitīvi noskaņots pret NATO klātbūtni Latvijā, daļēji arī tāpēc, ka tie vairāk sliecas ticēt Krievijas vēstījumiem. Ja pati dalība aliansē sabiedrības absolūtajam vairākumam nekādu iebildumu neizraisa, tad paplašināta klātbūtne tomēr ir vairāk apšaubīts labums.

3. PLAŠSAZIŅAS LĪDZEKĻI – SITUĀCIJA LATVIJĀ

Pirms ķerties klāt konkrēto mediju izpētei, ir jāaplūko situācija plašsaziņas līdzekļu tirgū vispār. Latvijas plašsaziņas līdzekļu auditorija, salīdzinot ar citām Eiropas Savienības valstīm, ir savā ziņā ļoti neliela, kā arī nav vienota – tā ir galvenokārt sadalīta pēc valodas. Kopumā Latvijā vienā plašsaziņas līdzekļu vidē sadzīvo gan neatkarīgi, gan arī politiski ietekmēti plašsaziņas līdzekļi. Kā secina Ojārs Skudra, Ilze Šulmane un Vita Dreijere Demokrātijas auditā 2014, Latvijas auditorijai tiek nodrošināta laba informācijas pieejamība kā latviešu, tā arī krievu valodā, tomēr augstais komercializācijas līmenis un politiskais paralēlisms ierobežo plašsaziņas līdzekļu sniegtās informācijas daudzveidību.⁸² Vēl viens fakts ir, ka Latvijas iedzīvotāju uzticēšanās plašsaziņas līdzekļiem ilgstoši saglabājas samērā zema.⁸³

Mediju saturs liecina, ka starptautiskās, tostarp ar ārējo drošību saistītās, informācijas dienas kārtību ietekmē ārpus plašsaziņas līdzekļiem esošie avoti, proti, valsts amatpersonu un institūciju aktivitātes⁸⁴. Ar starptautiskajiem aspektiem saistītos notikumus bieži skaidro paši to rīkotāji un iesaistītie, vai mediji iekļauj jau gatavas preses relīzes. Mediju saturā lielākoties atrodamas t.s. “otrrreizējā lietojuma” ziņas jeb informācija, ko piedāvā nacionālās un starptautiskās ziņu aģentūras un citu valstu plašsaziņas līdzekļi. Šeit arī rodas mediju vieglās ietekmējamības problēma un atkarība no Krievijas, jo tās plašsaziņas līdzekļu informācija bieži ir daudz pieejamāka nekā ārvalstu aģentūru. Jo īpaši tas skar interneta portālus, kuru ziņu būtisku daļu veido atsauces uz tradicionālo plašsaziņas līdzekļu atklāto informāciju, pārsvarā tādu ziņu aģentūru kā LETA un BNS vai arī citu publikāciju atreferējums. Bieži informācija dublējās un var redzēt vienu un to pašu ziņu vairākos portālos, jo interneta ziņu portāli seko cits cita saturam, lai nenokavētu svarīgu notikumu atspoguļojumu un reaģētu uz konkurentu piedāvāto saturu vai izmantotu sadarbības partneru radīto informāciju. Tikai atsevišķi plašsaziņas līdzekļi – pārsvarā sabiedriskās raidorganizācijas un dienas laikraksti, kā arī nedēļas žurnāls “Ir” – pastāvīgi veido neatkarīgu saturu, piedāvā diskusijas un analīzi, kas nav tieši atkarīga no ārējo informācijas avotu piedāvātā satura⁸⁵, secina Latvijas Ārpolitikas institūts. Bet tieši populārākie interneta ziņu portāli nosaka sabiedrības dienas kārtību. Rakstot

⁸² Skudra, O., Šulmane, I., Dreijere, V. (2014). Plašsaziņas līdzekļi demokrātiskā sabiedrībā, No J. Rozenvalds (red.). *Demokrātijas audits 2005-2014*. Rīga: LU Sociālo un politisko pētījumu institūts.

⁸³ Rožukalne, A., Skulte, I. (2016). Latvijas mediju auditorija recesijas laikā. No S. Kruks (red.), *Ekonomiskā krīze Latvijā: veiksme stāsta pēcgārša*, Rīga: Rīgas Stradiņa universitāte.

⁸⁴ Spruds, A. (red.) (2016). *Latvijas plašsaziņas līdzekļu noturība pret citu valstu vēstījumiem: Krievijas faktors NATO 2016. gada Varšavas samita kontekstā*. Rīga: LIAA.

⁸⁵ Turpat.

par starptautiskajiem un drošības jautājumiem, populāro izdevumu mērķis ir padarīt attiecīgus vēstījumus pievilcīgākus auditorijai un lasītākus. Tāpēc jau virsraksta un ievada līmenī bieži tiek minēti draudi Latvijas drošībai un šo draudu avoti. Arī veidojot sižetus par NATO tas varētu būt viens no pamatelementiem.

Interesants secinājums ir izdarīts Ārpolitikas institūta pētījumā “Latvijas plašsaziņas līdzekļu noturība pret citu valstu vēstījumiem”⁸⁶, salīdzinot krievu un latviešu valodas mediju saturu – nepietiekamā mērā tiek izmantoti auditorijas pētījumu dati. Piemēram, valodas barjera vairākus nav noteicošais faktors mediju satura izmantošanai latviešu valodā. No tiem, kam latviešu valoda nav dzimtā, 85 % skatās televīzijas raidījumus latviešu valodā, 54 % klausās radio raidījumus latviešu valodā, 53 % lasa presi latviešu valodā.⁸⁷ Bet abās valodās piedāvātas informācijas nesabalansētība vai saturiskās atšķirības balstās redakcijas pieņēmumos un priekšstatos par auditorijas interesēm – piemēram, ka krieviski runājošai auditorijai vairāk jāsniedz Krievijas avotu un jāatspoguļo informācija par Krievijas notikumiem. Taču tas ir balstīts līdzšinējā praksē vai arī stereotipos, savukārt interneta portālu lietotāju interešu analīze to nepierāda. Krievvalodīgos Latvijas notikumi interesē līdzīgā mērā kā latviski runājošos iedzīvotājus. Taču kā bieži redzams praksē, kaut arī abas sabiedrības grupas saņem tematiski līdzīgu informāciju par starptautiskajām norisēm, tomēr krievu valodā runājošajai auditorijai lielākā apjomā tiek piedāvāta Krievijas informācijas avotu sagatavotā informācija un interpretācijas par šiem notikumiem.⁸⁸ Savukārt, šajā darbā tiek pārbaudīts, cik tas atbilst par NATO klātbūtni veidotām ziņām.

Jāatzīmē dažas būtiskas tendences, kas iezīmējas preses tirgū kopš 2013. gada: īpašnieku koncentrācija, tas ir, Latvijas plašsaziņas līdzekļi nonāk dažu cilvēku vai uzņēmumu īpašumā, un nacionālo plašsaziņas līdzekļu īpašnieku skaita samazināšanās – pārsvarā jaunie īpašnieki, kas iegādājas Latvijas plašsaziņas līdzekļu organizācijas, nāk no kaimiņvalstīm – Lietuva, Igaunija, Ziemeļvalstis un Krievija. Šāda koncentrācija samazina konkurenci, jo nedaudzu īpašnieku rokās nonāk ietekmīgākie uzņēmumi gandrīz visos segmentos. Piemēram, 2014. gadā par otrā un trešā lielākā ziņu portāla - “TVNET” un “Apollo” - īpašnieku kļuva “Eesti Media Group” no Igaunijas, bet 2015. gadā šis koncerns iegādājās arī “Nacionālo informācijas aģentūru “LETA”” un “Informācijas aģentūru “BNS””. Īpašnieku konsolidācija

⁸⁶ Spruds, A. (red.) (2016). *Latvijas plašsaziņas līdzekļu noturība pret citu valstu vēstījumiem: Krievijas faktors NATO 2016. gada Varšavas samita kontekstā*

⁸⁷ NEPLP Padome (2016). Konceptijas projekta pielikums „Jauna Latvijas sabiedriskā elektroniskā medija izveides koncepcijas detalizācija”. Izgūts no:

http://neplpadome.lv/lv/assets/documents/sabiedriskais%20pasutijums/KMKoncp_030613_LSEM.pdf

⁸⁸ Spruds, A. (red.) (2016). *Latvijas plašsaziņas līdzekļu noturība pret citu valstu vēstījumiem: Krievijas faktors NATO 2016. gada Varšavas samita kontekstā*.

skāra arī krievu valodā iznākošos laikrakstus. 2013. gadā notikušās īpašnieku maiņas dēļ tika slēgti laikraksti “Čas” un “Telegraf”, kā rezultātā krievvalodīgajai drukātās preses auditorijai palikusi pieejama tikai viena būtiska dienas avīze – “Vesti Segodņa”.⁸⁹ Klāt vēl nāk “MK-Latvija”, kas ir populārākais nedēļas laikraksts Latvijā krievu valodā (tā pieder “Baltijas mediju aliansei”, kas iekļaujas Krievijas izdevniecībā “Moskovskij Komsomolec”). Kā liecina Kantar TNS apkopotie Nacionālā preses auditorijas pētījuma rezultāti par 2016. gadu, 74 % Latvijas iedzīvotāju vecumā no 15 līdz 74 gadiem pēdējā mēneša laikā ir lasījuši kādu Latvijā izdotu laikrakstu⁹⁰, kas ir vairāk nekā varētu gaidīt.

2016. gadā pieci lasītākie laikraksti pēc viena numura vidējās auditorijas bija sekojošie: “MK-Latvija” (krievu valodā), tad “Televizor”, tās pielikums, “Latvijskaja TV-Programma” (arī televīzijas programmas avīze), “Latvijas Avīze” un piektā vietā ir krievvalodīgā avīze “Latvijskie Vesti”. Kā redzams, četri no pieciem lasītākajiem laikrakstiem ir krievu valodā. Kaut arī nevar teikt, ka iedzīvotāji vairāk nepērk presi, tomēr cilvēki turpina lasīt vai nu izklaides žurnālus, vai nu TV-programmas. Tāpēc var droši pateikt, ka 2016. gadā līderība pieder laikrakstam “MK-Latvija”.

⁸⁹ Spruds, A. (red.) (2016). *Latvijas plašsaziņas līdzekļu noturība pret citu valstu vēstījumiem: Krievijas faktors NATO 2016. gada Varšavas samita kontekstā*.

⁹⁰ TNS (2016). Lasītākie preses izdevumi 2016. gadā. Izgūts no:
<http://www.tns.lv/?lang=lv&fullarticle=true&category=showuid&id=5086>

4. METODOLOĢIJAS APRAKSTS

Lai sasniegtu uzstādīto mērķi un uzzināt atšķirības latviešu un krievu valodas mediju NATO klātbūtnes atspoguļojumā, tika nolemts veikt kvantitatīvo un kvalitatīvo kontentanalīzi sešiem preses izdevumiem. Prese tika izvēlēta tādēļ, ka tā ir vieglāk pieejama un analizējama nekā televīzijas ieraksti vai radio vienības. Ar televīziju ir arī grūtāk, jo Latvijā veidotā satura krievu valodā, kas būtu populārs iedzīvotāju vidū, gandrīz kā nav. Savukārt drukātā prese regulāri sniedz ieskatu par aktuālajiem politikas notikumiem, tai vēsturiski bijusi ietekme uz dienas kārtību. Kopā ar digitālajām versijām internetā tie sasniedz diezgan plašu auditoriju, tāpēc vērts ieskatīties tieši laikrakstu sniegtajos rāmējumos.

Ar NATO klātbūtni pētījuma daļā tiek saprasta sabiedroto karaspēku klātbūtne Latvijas teritorijā. Tā ietver ārvalstu karavīru uzturēšanos Latvijā – ASV nosūtītie bruņotie spēki saskaņā ar līgumu starp ASV un Latviju par militāro sadarbību, kas ir parakstīts 2017. gadā, un viens daudznacionālais bataljons, kas ir sagaidīts Latvijā pēc Varšavas samita lēmuma. Klātbūtnes jēdziens veiktās kontentanalīzes ietvaros iekļauj arī ziņas par sabiedroto mācībām reģionā, jaunās tehnikas ierašanos un NATO karavīru darbībām Latvijā. Latvijas vienības, kas arī ir daļa no NATO militārajiem spēkiem, tāpat kā NATO Spēku integrācijas vienība (NSIV), kas pastāvīgi atrodas Latvijā kopš 2015. gada un NATO Stratēģiskās komunikācijas izcilības centrs, kas nepieder pie militārajiem spēkiem, šī darba ietvaros mediju satura analīzes laikā netiks izskatīti kā NATO klātbūtne.

Bija izvēlēts rakstu atlases periods 4 mēneši: no 2017. gada 1. janvārī līdz 2017. gada 1. maijam. Gadījuma analīze parādīja, ka tieši šogad ir sagaidāms Kanādas bataljons, un pamazām ieradās atsevišķas vienības un tehnika, kā arī Latvijā notiek vairākas starptautiskās militārās mācības (piemēram, *Summer Shield XIV*). 2017. gadā arī viens no nozīmīgajiem Latvijas drošības stiprināšanas notikumiem bija sadarbības līguma ar ASV parakstīšana. Tā kā Kanādas bruņotie spēki ieradīsies vasarā (viņu tehnika Latvijā iecerēja 6. maijā), būtu vērts aplūkot laika periodu pirms tā – kādā stilā mediji raksta pirms militāro vienību atbraukšanas, kā gatavo sabiedrību sabiedroto paplašinātas klātbūtnes atrašanai viņiem kaimiņos, kā attēlo jau esošo šeit ārvalstu kontingentu un kādas jūtas izsauc savai auditorijai.

Latviešu valodā tika izvēlēti trīs preses izdevumi: “Diena”, “Latvijas Avīze” un “Dienas Bizness”. “Diena” ir visvairāk lasītais nacionālais laikraksts, kas iznāk 5 reizes nedēļā. To politisko nostāju varētu raksturot kā liberālo, bet tirāža sastāda aptuveni 31 000, un viena

numura vidējā auditorija – 83 000⁹¹. “Latvijas Avīze” otrs nacionālais laikraksts, stabili ieņem abonētākā dienas laikraksta pozīciju preses tirgū, un paši sevi raksturo kā “demokrātisku, nacionāli konservatīvu dienas laikrakstu”⁹², savukārt avīzes tirāža 2014. gadā bija 20 000, numura vidējā auditorija apmēram 90 000 lasītāju⁹³. Trešais izvēlētais preses izdevums “Dienas Bizness” ir vienīgais biznesa laikraksts latviešu valodā, kas orientēts uz lielāko Latvijas uzņēmumu vadītājiem un sniedz ekspertu viedokļus, analītisko materiālu un ziņas. Laikraksta tirāža ir 7000, abonentu skaits ap 5400 cilvēku un vidējais auditorijas lielums – 25 000⁹⁴.

Visām trīs avīzēm ir pieejamas mājaslapas internetā (ziņu portāli diena.lv, la.lv un db.lv), tāpēc ērtības nolūkos kontentanalīze tika veikta rakstu interneta versijām. Kontentanalīze tika veikta vairākos posmos: sākumā ar meklēšanas rīku palīdzību laikrakstu portālos tika noteikts konkrēts ziņu skaits, kas saturēja vajadzīgas frāzes; tad tika izanalizēts atlasīto rakstu saturs. Meklēšana notika pēc divām atslēgas frāzēm: “NATO”, lai apsvērtu visu publikāciju apjomu, kas tika veltīts aliansei vispār, un tad aprēķinot ziņu daļu par NATO klātbūtnes faktu Latvijā, ievadot meklēšanas lodziņā vārdus “NATO klātbūtne”.

Kvalitatīvajā analīzē tika identificēti informācijas avoti, notikumi un tēmas, sadaļas jeb rubrikas, ja tādas bija pieejamas avīzē. Kvalitatīvajā analīzē arī parādījās, cik reāli rakstu attiecīgi bija par jauna kontingenta ierašanos vai saistītām ar palielināto klātbūtni lietām, piemēram, militārajām mācībām, no visām tā publikācijām, kas saturēja atslēgas vārdus “NATO klātbūtne”. Pēdējais analīzes posms bija avīzes lietoto rāmējumu noteikšana.

Krievu valodā arī tika izvēlēti trīs laikraksti. Tā kā Latvijā krievvalodīgā prese ir mazāk pārstāvēta, tāpēc arī tika paņemti lielākie izdevumi: “MK-Latvija”, populārākais laikraksts visā Latvijā, pēc TNS datiem, “Vesti Segodņa”, jo tā ir vienīgā dienas avīze krievu valodā nacionālajā līmenī, un interneta portāls “Business&Baltija”, kas tika izvēlēts kā alternatīva “Dienas Biznesam” krievu valodā.

“MK-Latvija” ir Latvijas krievvalodīgais iknedēļas laikraksts, kas ietilpst mediju koncernā “Baltijas Mediju Alianse” (“*Baltic Media Alliance*”). Tas iznāk vienreiz nedēļā kopš 2003. gada februāra un tā ir informatīva un izklaidējoša avīze ar televīzijas programmu visai

⁹¹ Dienas mediji mājaslapa. <http://www.dienasmediji.lv/produkti/laikraksti/diena>

⁹² Latvijas Avīzes mājaslapa. <http://www.la.lv/par-mums/>

⁹³ Rožukalne, A. (2014). Avīze nav dienišķā desa... *Latvijas Sabiedriskie Mediji*, 23. novembrī, 2014. Izgūts no: <http://www.lsm.lv/raksts/arpus-etera/anda-rozhukalne-aviize-nav-dienishkja-desa.a106983/>

⁹⁴ “Diena” reklāmas aģentūras mājaslapa. <http://dienasreklama2.weebly.com/dienas-bizness.html>

ģimenei.⁹⁵ Tas ir lasītākais krievu valodas izdevums Latvijā. Avīzes tirāžā ir 45 000 eksemplāru, pēc datiem izdevuma mājaslapā 2015. gadā abonentu skaits bijis 8050,⁹⁶ bet numura vidējā auditorija 202 000⁹⁷. “Vesti Segodņa” savukārt ir vienīgais dienas laikraksts krievu valodā Latvijā un arī Eiropā. Tas iznāk darba dienās, piecas reizes nedēļā. Tā tirāža ir 14 000; numura vidējā auditorija sasniedz 66 000.⁹⁸ Kopš 2017. gada 1. februāra avīze ir nomainījusi savu nosaukumu uz “Segodņa”⁹⁹, taču tā kā tas bijis pavisam nesen un laikraksts ir labāk pazīstams ar iepriekšējo nosaukumu, kā arī uz pašas drukātas versijas ir saglabāties logotips (“Вести Сегодня”) darbā tiks izmantots arī vecais nosaukums. “Business&Baltija” ir biznesa ziņu analogs “Dienas Biznesam”, kas piedāvā saviem lasītājiem aktuālas ekonomikas un finanšu ziņas. Avīze iznākusi arī drukātā veidā, bet 2014. gadā tika slēgta, un palikusi tikai tās digitālā versija¹⁰⁰.

Kontentanalīze tika veikta līdzīgā veidā kā latviešu valodas izdevumiem. Tomēr tā kā terminu “klātbūtne” nevar viennozīmīgi pārtulkot uz krievu valodu (kā analogu krievu mediji lieto gan “присутствие” (burtiski, klātbūtne), gan “контингент НАТО” (NATO kontingents)), tāpēc nebūtu lietderīgi paļauties tikai uz automātisku meklēšanas rīku. Portālā “Business&Baltija” (ru.bb.lv) atbilstošas ziņas tika meklētas tikai pēc viena atslēgas vārda – “НАТО”. Tālāk raksti tika izvēlēti pēc satura – tēmai vajadzētu būt NATO spēku klātbūtne Latvijā.

Abām parējām avīzēm analīze tika piemērota to drukāto versijām. “Vesti Segodņa” nav savas mājaslapas, bet portāls vesti.lv, kur tiek publicēti arī “Segodņa” autoru raksti, tomēr nevar kalpot par veiksmīgi izvēlētu alternatīvu. “МК-Latvija” portāls atšķiras no nedēļas versijas, kā arī meklēšana mājaslapā nebija īsti ērta. Ņemot vērā arī augstāk izklāstītas grūtības ar valodas lietojumu (tajā pašā laikā burtu salikumu “нато” var saturēt arī daži vārdi (piemēram, “сенатор”), kas neattiecas uz analīzes būtību), tika pieņemts lēmums dienas avīzei “Vesti Segodņa” un nedēļas laikrakstam “МК-Latvija” attiecīgo publikāciju atlasīti veikt, pārskatot laikrakstu drukātas versijas. Atlases procesā atslēgas vārds “НАТО” tika meklēts

⁹⁵ Baltijas Mediju Alianse (2011). Iknedēļas laikraksts „МК Латвija” uzstāda tirāžas rekordu. Izgūts no: <http://1bma.lv/lv/news/2011/01/27/ikned%C4%93%C4%Bcas-laikraksts-%E2%80%9Emk-latvija-uzst%C4%81da-tir%C4%81%C5%BEas-rekordu/>

⁹⁶ МК-Latvijas mājaslapa. <http://www.mklat.lv/o-nas>

⁹⁷ Rožukalne, A. (2014). Avīze nav dienišķā desa... *Latvijas Sabiedriskie Mediji*, 23. novembrī, 2014. Izgūts no: <http://www.lsm.lv/raksts/arpus-etera/anda-rozhukalne-aviize-nav-dienishkja-des.a106983/>

⁹⁸ Turpat.

⁹⁹ RUS.DELFI (2017.01.02). Газета "Вести Сегодня" сменила название. <http://rus.delfi.lv/news/korotko/gazeta-vesti-segodnya-smenila-nazvanie.d?id=48468993>

¹⁰⁰ Rožukalne, A. (2014). Avīzes «Business&Baltija» optimizācijas process. *Latvijas Sabiedriskie Mediji*, 11. augusta, 2014. Izgūts <http://www.lsm.lv/raksts/arpus-etera/anda-rozhukalne-aviizes-biznessbaltija-optimizacijas-process.a94247/>

virsrakstos un pašās publikācijās, bet līdzās tika analizēti visi numura virsraksti un, identificējot vajadzīgo tematu, ziņai tika veikta saturiskā analīze.

Rāmējumu noteikšanai rakstos kā metode bija izvēlēta kvalitatīvā kontentanalīze. Balstoties uz bakalaura darba teoriju, tika izveidotas divas lielas grupas: NATO klātbūtne Latvijā draudu avots vai kā drošības garants pret Krieviju. Pirmais rāmis balstās uz rāmēšanas teorijā sniegto van Dijka klasificējumu un otrais iet kopā ar piekrišanas ražošanas teoriju par sabiedrības atbalsta veidošanu atturēšanas stratēģijas mērķim. Rāmjus var apskatīt arī detalizētāk. Iespējamo rāmējumu varianti:

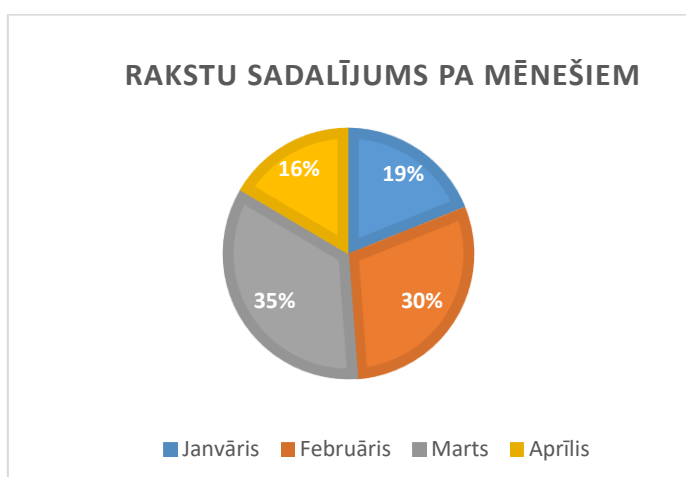
- neitrāls;
- pozitīvi ierāmēts, atbalstu veicinošs;
- negatīvi ierāmēts (sakrīt ar draudiem, bet klāt varbūt arī citi apsvērumi);
- kritisks – mudina apšaubīt dotos faktus, veicina jautājumu rašanos, bieži ar skeptisku attieksmi.

Analīzes laikā atrastie rāmējumi būs identificēti pie šīm kategorijām, un tiks arī skatīts, vai atlasītos izdevumos nav lietots jaunais rāmējuma veids.

5. NATO ATSPUGUĻOJUMS MEDIJOS

Šajā noslēguma darba daļā tiks analizēta Latvijas informatīvā telpa – latviešu un krievu valodas mediji ar mērķi noskaidrot to lietotos rāmējumus NATO klātbūtnē.

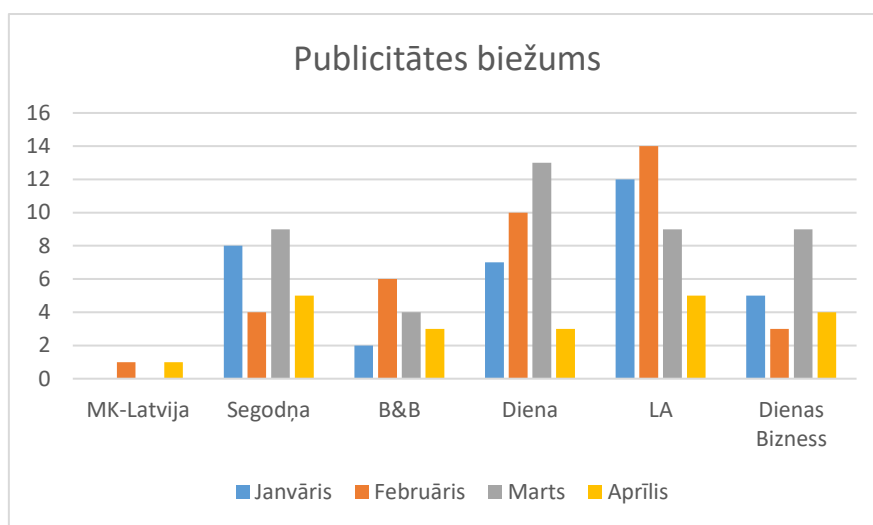
Pēc pirmā posmā kvantitatīvās analīzes rezultātā tika iegūta kopējā aina par publicitāti NATO palielinātas klātbūtnes jautājumā. Sākumā tika saskaitīti visi raksti un sadalīti pa mēnešiem. Grafiski ir attēloti tikai tie raksti, kuriem tika veikta arī kvalitatīvā kontentanalīze un kuri ir iekļauti avotu sarakstā, kopumā 127 raksti. Vislielākais rakstu skaits bija martā – 44 raksti jeb 35 % no visām publicētajām ziņām. Februārī tika nopublicētas 38 ziņas jeb 30 %, un janvārī un aprīlī tie bija attiecīgi 24 un 21 raksts (19 % un 16 %). Kā redzams, tā ir diezgan vienmērīga ziņu intensitāte. Janvārī nebija daudz notikumu, saistītu ar NATO (pārsvarā tikai ASV jaunās administrācijas viedoklis par aliansi un minētais līgums ar ASV), līdz ar to ir skaidra mazāks rakstu skaits. Savukārt no diagrammas (sk. 5.1. att.) arī redzams, ka aprīlī interese arī bijusi diezgan zema – vismazākais NATO klātbūtnes palielināšanas veltīto publikāciju skaits četru mēnešu laikā. Tas ir diezgan savādi, tostarp tāpēc, ka tieši maijā jau sāka pakāpeniski atbraukt galvenie starptautiskā bataljona spēki – Kanādas vienība, un vasarā bataljonam vajadzētu būt nokomplektētam. Loģiski, ja tuvojoties šim laikam, publicitāte būtu pastiprināta. Tomēr var būt arī tā, ka mediji zaudējuši interesi, jo šo faktu jau nevar ietekmēt, un rakstīt ir vieglāk par to, kas jau ir noticis nevis tikai gaidāms (jo vairākums rakstu saturēja informāciju par aktuālajiem notikumiem, un maz iespējams, ka būtu daudz materiāla veltīts nākotnes situācijas analīzei).

5.1. att. Rakstu sadalījums četru mēnešu laikā

Taču šāda ziņojumu publicitāte aprīlī nesakrīt ar pieņemto ideju par piekrišanas ražošanu masu medijos, citādi tuvojoties NATO vienību atbraukšanai, tie censtos intensīvāk pārliecināt sabiedrību.

Paralēli tika aplūkots arī ziņu publikācijas biežums katrā preses izdevuma atsevišķi (sk. 5.2. att.). “MK-Latvijā” atbilstošie raksti tika ievietoti tikai februārī un aprīlī (pa vienam rakstam); “Vesti Segodņa”, “Diena” un “Dienas Bizness” avīzēs visbiežāk ziņas tika publicētas martā, un “Business&Baltija” un “Latvijas Avīzē” – februārī. Savukārt laikrakstā “Segodņa” februārī bija vismazākais ziņojumu skaits par NATO klātbūtni (4 raksti).

5.2. att. Sešu laikrakstu ziņu publikācijas biežums četrus mēnešus laikā

Salīdzinot abu valodu mediju publicitāti, skaidri redzams, ka latviešu prese veltīja NATO vairāk uzmanības nekā krievu valodā rakstošie izdevumi. Viens no iemesliem ir tāds, ka “Vesti Segodņa” jeb “Segodņa” avīze ir vienīgais ekvivalents tādiem latviešu dienas laikrakstiem kā “Diena” un “Latvijas Avīze”, kas tika izvēlēti pētījuma daļā. Sīkākus rezultātus par latviešu un krievu plašsaziņas līdzekļu atspoguļojumu var uzzināt no tālāk sekojošām apakšnodaļām.

5.1. Latviešu valodas izdevumu saturs analīze

Latviešu valodas izdevumos kontentanalīzes rezultātā atlasītais ziņu skaits bija pietiekami liels (visas kontentanalīzē izmantotas publikācijas skatīt beigās pie izmantotās literatūras un avotu saraksta). Kopumā NATO klātbūtne latviešu presē tika pieminēta 76 reizes. Kvantitatīvās analīzes rezultāti tika apkopoti tabulā, kuru var aplūkot zemāk (sk. 5.1.1. tabula).

“Latvijas Avīzē” šī tēma ir populārāka nekā parējās analizētajās avīzēs: tikai pats vārds “NATO” tika minēts vairāk nekā tūkstoš reižu (meklēšanas procesā nebija pieejams aplūkot vairāk nekā 10 lappuses ar 10 rezultātiem katrā pēc viena ievadīta pieprasījuma; bet var pieņemt, ka īsto rezultātu bija vairāk). Tas sakrīt ar avīzes pašas definēto redakcionālo politiku kā nacionāli konservatīvo, jo NATO noteikti atbilst Latvijas nacionālajām interesēm, ko būtu vērts apskatīt laikrakstā ar šādu nostāju. “Diena” arī rakstīja daudz par NATO – 247 raksti par organizāciju vispār, un 21 ziņas ar vārdu “NATO” izdevumā “Dienas Bizness”.

5.1.1. tabula

Kvantitatīvās analīzes rezultāti izdevumiem latviešu valodā

Izdevums latviešu valodā	NATO	NATO klātbūtne
Dienas Bizness	21	2
Diena	247	33 (7)
Latvijas Avīze	>1000 (vairāk nekā 10 lappušu rezultātu)	41 (17)

Arī par NATO klātbūtni vislielākais rakstu skaits pieder “Latvijas Avīzei”. Šādu vārdu savienojumu saturēja 41 raksts, no kuriem 17 bija tieši par tēmu (tabulā rakstu skaits, kas nevis tikai pieminēja šo frāzi, bet iztirzāja šo tēmu detalizēti, ir norādīts iekavās – sk. 5.1.1. tab). “Dienā” tika atlasītas attiecīgi 33 un 7 atbilstošas publikācijas. Bet “Dienas Biznesā” bija atrasti 2 ziņojumi par NATO karavīru klātbūtni. Turpmāk darbā ir aplūkots katras avīzes saturs un sniegtais vērtējums pētāmajai problēmai.

5.1.1. “Dienas Bizness” rakstu kontentanalīze

Kontentanalīzes laikā par 2017. gadu “Dienas Bizness” portālā tika atrasts tikai viens raksts, kas saturēja vārdu savienojumu “NATO klātbūtne” – par Latvijas un ASV līguma par sadarbību aizsardzības jomā ratificēšanu. Raksta nostāja ir par labu alianses klātbūtni – “Latvijas aizsardzības interesēm sabiedroto spēku, tostarp ASV, militārā klātbūtne ir ļoti būtiska”. Līguma būtiskākie punkti ir vienkārši izklāstīti pēc kārtas, nesaturot kritiku, piemēram, faktam, ka “ASV bruņoto spēku gaisa kuģi, kuģi un sauszemes transportlīdzekļi var brīvi pārvietoties pa valsts teritoriju”, kas varētu izraisīt šaubas un jautājumus sabiedrībā. Materiāls ir pasniegts tā, ka tas nav pamats iedzīvotāju uztraukumam par militārās tehnikas pieaugumu, turklāt pateikts, ka līgums regulēs ārvalstu karavīru uzvedību Latvijā (atšķirībā no krievu medijiem, kas tiks izpētīti turpmākajās apakšnodaļās, netika vēstīts par karavīru

pāridarījumiem). Otrais raksts, kas atbildēja analīzes tematam, bet tiešā veidā nesaturēja meklēšanas frāzi, vēstīja, ka 1. martā drošības stiprināšanai Latvijā nogādāti ASV *Blackhawk* helikopteri. Tur ļoti īsi un koncentrēti tika paziņots pats fakts un aplūkotas dažas tehniskās detaļas, nepaužot nekādu attieksmi pret to. Abu rakstu avots ir avīzes žurnālisti.

Bez klātbūtnes palielināšanas aktuālie temati par NATO bija aizsardzības budžeta palielināšana (3 raksti), Trampa izteikumi par alianses nākotni (2 raksti), vairākas ekonomiskās tēmas, kuras tika saistītas ar dalību NATO. Kopumā bija atrasts 21 raksts ar atslēgas vārdu “NATO” – no tiem 6 raksti sadaļā “Ekonomika”, 4 raksti – “Citas ziņas”, 3 – rubrikā “Pasaulē” un “Finanses”, pa 2 raksti sadaļās “Viedokļi” un “Dzīvesstils”, un 1 raksts bija ietverts sadaļā “Foto & Video”. Par atbilstošiem pētījuma tēmai var uzskatīt tikai ziņas no rubrikām “Pasaulē”, “Citas ziņas”, “Viedokļi” un “Foto & Video” tas ir, kopā 10 raksti.

Tas liecina par zemu interesi par NATO un aizsardzības problēmām, bet šī tēma arī neatbilst avīzes tematikai. No divu rakstu analīzes grūti izdarīt secinājumus arī par rāmējumiem. Abas publikācijas nesatur nekādu vērtējumu un vērstas uz informēšanu, nevis jūtu izraisīšanu savos lasītājos. Visticamāk “Dienas Biznesa” redakcija izturas pret šo jautājumu neitrāli, arī neizvirzot sev par uzdevumu to, kas šī darba teorētiskajā daļā ir nosaukts par “piekrišanas ražošanu”. Laikrakstam ir cita mērķauditorija (uzņēmumu īpašnieki), tāpēc diez vai šāda avīzes politika būtu veiksmīga un nepieciešama. Izdevums vienkārši pasniedz faktus un koncentrējas uz citām tēmām.

5.1.2. “Diena” rakstu kontentanalīze

“Diena” laikraksta publikācijās kopumā tika atrasti 32 raksti ar vārdu savienojumu “NATO klātbūtne”. Avoti iedalījās trīs kategorijās: ziņu aģentūru saturs, pašas “Dienas” veidotās ziņas un citi avoti. Pārliciecināmais vairākums bija no aģentūras LETA pārpublicētie raksti (22 ziņas, viena no tām kopā ar BNS ziņu aģentūru). Piecu rakstu autors ir laikraksta redakcija, vēl trīs ir uzrakstījuši “Dienas” žurnālisti (Uldis Ķezberis, Dzintris Kolāts, Ināra Egle). Viens raksts ietilpa kategorijā “Citi” – tas bija pārtulkots raksts no “*The New York Times*”.

Avīze satur vairākas sadaļas. Analīzē izmantotās publikācijas ietilpa astoņās rubrikās: “Viedokļi”, “Ziņas”, “Eiropā”, “Kriminālziņas”, “Baltijas valstis”, “Pasaule”, “Cits”, “Politika”. Populārāka sadaļa ir “Ziņas”, kur tika publicēti 13 raksti, tad seko “Eiropā” ar 6 rakstiem un “Viedokļi” ar 4 rakstiem. Trīs ziņojumi bija ievietoti sadaļā “Baltijas valstis”, un pa vienai publikācijai tādās rubrikās kā “Pasaule”, “Politika”, “Kriminālziņas” un “Cits”.

No visiem ziņojumiem veltīti sabiedroto militārās klātbūtnes palielināšanai Latvijā bija 7 raksti. Pārējās tēmas bija ASV iekš- un ārpolitika, vienošanās par Latvijas un Francijas sadarbību aizsardzības jomā, Rinkēviča tikšanās ar Lielbritānijas ārlietu ministru Borisu Džonsonu. NATO klātbūtnes jautājums tika minēts arī dažādās amatpersonu runās. No šiem septiņiem rakstiem seši bija LETA publikācijas, no kurām piecas bija publicētas sadaļā “Ziņas” un viena “Viedokļi”, kā arī viens raksts bija angļu valodas izdevuma “*The New York Times*” raksta atstāstījums (rubrika “Ziņas”). Šī raksta nosaukums bija “Baltijā izvietotas arī ASV specvienības”. Publicētajā rakstā ASV īpašo uzdevumu vienību klātbūtne Baltijas valstīs palīdzēs pārvārtēt “nāves bailes no Krievijas”, kas valda Baltijas valstu bruņotajos spēkos, kā norāda ārvalstu avīze. No Latvijas laikraksta tika piebilsts, ka “Latvijas Aizsardzības ministrija nekad nav slēpusi vai īpaši izcēlusi faktu, ka operācijā *Atlantic Resolve* ASV uz Latviju sūtījusi dažādu spēku veidu karavīrus”, bet pārsvarā redakcija tikai citēja “*New York Times*”. Kaut arī no pašas “Dienas” vērtējums rakstā netika iekļauts, bet var iedomāties, ka paša avota izvēle un raksta tonis (Krievija ir bīstams pretinieks, kas izplata propagandu un ievieš bailes Baltijas valstīs, bet ASV stiprinās drošību un aizstāvēs tautu) sakrīt ar redakcijas pozīciju, ko tā šādā veidā apstiprina caur neatkarīga izdevuma publikāciju. Grūti iedomāties, ka tādā garā publicētais raksts būtu izvietots tādā krievvalodīgā avīzē kā, piemēram, “MK-Latvijā” vai arī “Business&Baltija”.

Citā rakstā 11. janvārī tika ziņots, ka “Latvijā paredzētājā NATO bataljonā Spānija iekļausies ar 300 karavīriem”, kas nozīmē, ka Kanādas vadītais bataljons būs lielāks par 1000 karavīru, tomēr šo faktu “Diena” uztver pozitīvi – “šobrīd priekšdarbi Kanādas vadītā bataljona uzņemšanai virzoties ļoti labi”, “šobrīd nav nekādu bažu, ka varētu kaut kas nenotikt. [...] Ādažu bāzē būs liela, liela celtniecība” (Raimonda Bergmaņa citāts), “kaujas grupu izveides un izvietošanas mērķis ir veicināt NATO īstenoto atturēšanu un stiprināt alianses aizsardzību”. Kopumā raksts apraksta NATO klātbūtni neitrāli, piemin Varšavas samita lēmumu un atturēšanas misijas izmaksas. 14. februārī “Diena” arī apraksta Spānijas lēmumu aizsūtīt uz Latviju bruņutehniku, vēl plašāk pievēršoties karavīru izvietošanas jautājumam. Trīs raksti (6. janvārī, 27. un 28. februārī) bija veltīti amerikāņu tehnikas ierašanās faktam un operācijai *Atlantic Resolve*, tostarp divi februāra ziņojumi par ASV helikopteru *Blackhawk* ierašanos. Visu trīs rakstu saturs ir līdzīgs, ar dažādiem papildinājumiem, pārskaitīti karavīru un tehnikas skaits un vairākas uzturēšanas detaļas, bet kopumā vēstījums ir šāds: klātbūtnes mērķis ir “apliecināt ASV nepārtraukto ieguldījumu NATO dalībvalstu kolektīvajā drošībā, veicinot mieru un stabilitāti Baltijas valstīs un Polijā” un “demonstrēt ASV un NATO valstu apņēmību

aizsargāt drošību Eiropā”. Tas tiek paziņots neuzkrītoši, tāpēc rakstus var raksturot kā neitrāli ierāmētus, bet pati doma veicina sabiedrībā izpratni par atturēšanas ideju.

Viens ziņojums gan samērā pacilāti aprakstīja karavīru gaidīšanu – “bataljona pārvietošanās netraucēs Latvijas ekonomikai”, “tas ir arī mērķis, lai iedzīvotāji redzētu, ka tiek nodrošināta Latvijas valsts aizsardzība”. Karavīru vienības uzturēsies Ādažu bāzē, bet, kā norāda avīze, “tas nenozīmē, ka pārējie Latvijas iedzīvotāji neredzēs ārvalstu karavīrus”, kas gan ietver domu, it kā tas būtu kaut kas pats par sevi saprotams, ka iedzīvotājiem būtu tāda vēlme, un tāpēc viņiem nevar liegt šādu iespēju. NBS komandieris Leonīds Kalniņš šajā rakstā arī izteicās, ka “bataljona karavīriem būs iespēja piedalīties Latvijas sporta pasākumos un valsts iepazīšanai izmantot vietējās tūrisma firmas”, tādā veidā paceļot ideju par karavīru integrāciju sabiedrībā un radot pozitīvu priekšstatu par bataljona karavīriem. Šo var raksturot kā centienus ierāmēt stāstījumu tā, ka NATO karavīri kļūst par tādiem pašiem kā “savējie”, mazinot atšķirības starp vietējiem iedzīvotājiem un ienācējiem un piedāvājot tiem “cilvēciskas” īpašības, piemēram, stāstot par to tiesībām uzņemt arī savus ģimenes locekļus. Tā var izvairīties no draudu atmosfēras, kas var rasties, runājot par militārajiem spēkiem.

Cits “Dienas” raksts bija par nepieciešamu NATO starptautiskā bataljona uzņemšanai priekšfinansējumu 8,9 miljonu eiro apmērā. Tepat ir ziņots arī, ka NATO spēki būs atbrīvoti no akcīzes nodokļa un pievienotās vērtības nodokļa maksājumu veikšanas, tomēr šie fakti, kas varētu izraisīt sabiedrības neapmierinātību ar tik lieliem tēriņiem, netiek nekā attaisnoti un netiek arī kritizēti. Atskatoties uz van Dijka teoriju par “draudu” rāmējumiem, var teikt, ka sabiedrībā varētu rasties priekšstats par karaspēku uzturēšanos kā par ekonomisku draudu, tomēr medijs to neuztur, bet turpretī min, ka tas ir domāts “Latvijas drošības stiprināšanai” .

Kopā atbalsts NATO klātbūtnei tika pausts laikrakstā lappusēs vairākkārt, pārsvarā amatpersonu citātos: “Pēc Trampa ievēlēšanas Latvija var tikai priecāties par Kanādas lēmumu kļūt par NATO kaujas grupas ietvarvalsti” ; “tikai spēks veido mieru” . “Viedokļos” tika minēti Ministru prezidenta Kučinska vārdi par to, ka “Latvijai ir ļoti svarīgi, lai ASV klātbūtne Latvijā saglabātos arī pēc NATO spēku ierašanās” un “gan iedzīvotāji, gan bizness ir guvis pārlicību, ka Latvija ir droša valsts”, “ņemot vērā pēdējā laika ieguldījumus drošībā, ... ir nostiprinājusies pārlicība, ka Latvijai militāras briesmas nedraud” . Avots ir ziņu aģentūra LETA, un laikraksta viedoklis netiek pārstāvēts, citāti paliek bez kritiskām piebildēm. Tomēr šo citātu izvēle rada sabiedrību nomierinošo iespaidu (tagad nav runas par to, cik sabiedrība to uztver). Nākamajā rakstā ir minēts Lietuvas prezidentes viedoklis, ka “alianses spēki jāpārvirza uz austrumu flangu” un “viens no svarīgākajiem atturēšanas elementiem būtu pastāvīga sabiedroto spēku koncentrēšana Baltijas valstīs”, un “es ļoti uzticos tai struktūrai, kāda mums ir” (ģenerāļa

Kērtisa Skaparoti vārdi). “Mūsu sadarbība ievirzīsies savstarpējās saprašanās gultnē”, “ASV un NATO bruņoto spēku klātbūtne Baltijas reģionā ir politiski nozīmīgs signāls”. Šeit parādās tendence runāt par NATO augstākā amatpersonu līmenī, bieži minot ārvalstu ekspertu vai amatpersonu viedokļus (teiksim, ASV viceprezidenta Maikla Pensa vārdi: “nevaram iedomāties labākus sabiedrotos kā Baltijas valstis”). Avīze neveido stāstījumu no sabiedrības viedokļa, bet uzsver to, kas tas viss ir valsts nacionālajās interesēs. Diezgan daudz ir rakstīts vispār par lēmumu palielināt militāro klātbūtni Baltijas reģionā, bet laikraksts ne īpaši uzsver Latvijas situāciju, tāpat neklīdē baumas un nemin reālus ieguvumus un tikai atkārtō dažas frāzes par drošības stiprināšanu.

5.1.3. “Latvijas Avīze” rakstu kontentanalīze

Pēc meklēšanas procedūras “Latvijas Avīzes” interneta versijā, tika atlasīts 41 raksts, kas saturēja vajadzīgos atslēgas vārdus – “NATO klātbūtne”. “Latvijas Avīzes” mājaslapā nav pieejamas dažādas sadaļas vai rubrikas, un raksti tika atlasīti pēc satura. No kvantitatīvās analīzes bija redzams (sk. 3.pielikumu), ka no 41 raksta tikai 17 publikācijas atbildēja šī pētījuma tēmai un vēstīja konkrēti par sabiedroto klātbūtnes palielināšanu. Pārējās ziņas tikai minēja alianses klātbūtnes faktu, bet rakstu tēmas bija citas, piemēram, Latvijas bruņoto spēku kapacitāte, Eiropas drošība, starptautiskās attiecības. Daži no aprakstītajiem notikumiem bija NATO klātbūtnes pastiprināšana Melnās jūras reģionā, Zemessardzes loma Latvijas valsts aizsardzībā, Krievijas iespējamā agresija un Baltijas valstu spējas reaģēt uz to, Minhenes drošības konference, aizsardzības budžeta palielināšana, ASV un to jaunā prezidenta gatavība iesaistīties sabiedroto aizsardzībā.

Avotu analīze parādīja, ka laikrakstam ir trīs galvenie avoti – ziņu aģentūra “LETA”, pašas “Latvijas Avīzes” redakcija un ekspertu un žurnālistu viedokļi. Visvairāk rakstu ar atslēgas vārdiem “NATO klātbūtne” bija pārpublicētas no LETA aģentūras – 22 raksti, “Latvijas Avīze” redakcijai piederēja 9 raksti, bet vēl 10 raksti, kas saturēja abus vārdus – “NATO” un “klātbūtne” – piederēja žurnālistiem vai bija ņemti no citiem avotiem, piemēram, viena raksta avots bija ziņu un izklaides portāls “Skaties.lv”, tika publicēts igauņu žurnālista raksts par Latvijas situāciju, un citu žurnālistu viedokļi. No 17 ziņām, kas tika tālāk izmantoti padziļinātajā kontentanalīzē, 9 bija LETA publikācijas, 7 ziņojumu autors bija “Latvijas Avīzes” redakcija un divi “Latvijas Avīzes” žurnālisti – Uldis Šmits un Ģirts Vikmanis, bet viens raksts bija no interneta portāla “Skaties.lv”.

Viens virsraksts vēstīja, “Vai NATO karavīri brīvi pārvietosies ar pielādētiem ieročiem?”, kas varētu piesaistīt lasītāju uzmanību. Raksts ir atbilde uz šo jautājumu, kas izskanējis iepriekš un varētu uztraukt sabiedrību. Citējot laikrakstu, “aizvadītajā nedēļā publiskajā telpā apzināti vai neapzināti arvien plašāk izskanējusi maldinoša ziņa, ka NATO karavīri Latvijā varēs brīvi pārvietoties ar pielādētiem ieročiem, tādējādi Latvijas sabiedrību.” Avots, kur šī ziņa parādījās, netika nosaukts. Publikācijas ideja ir, ka pretstatot tam savu atspēkojumu, varēs arī mazināt iepriekš izskanētas ziņas ietekmi. Redakcija vēršas pie Aizsardzības ministrijas autoritātes, kas min skaidrojumus šai situācijai. Piemēram, no amatpersonu puses minēts, ka “svarīgi uzsvērt, ka neviens NATO karavīrs Latvijā nepārvietojas un nepārvietosies ar pielādētu ieroci pēc paša iniciatīvas”. Tās arī visādi mierina: “Aizsardzības ministrija un Nacionālie bruņotie spēki koordinē sabiedroto pārvietošanos Latvijā ar un bez ieročiem”, “kaujas tehniku ... varēs pārvadāt pielādētu tikai ar Aizsardzības ministrijas piekrišanu”, “nebūs atļauts pārvietoties ar pielādētiem tādiem ieročiem, kas var nodarīt kaitējumu apkārtējo drošībai”. Tiek uzsvērts, ka tas viss ir paredzēts tamdēļ, lai “valsts apdraudējuma gadījumā sabiedrotie varētu sniegt atbalstu Latvijai pēc iespējas ātrāk un bez garām administratīvām procedūrām.” Redzams, ka amatpersonas uzstājīgi pārliecina sabiedrību, ka viss tiks kontrolēts, un nemaz tik “brīvi” karavīri nepārvietosies, tomēr fakts paliek – NATO bruņotiem spēkiem ir tiesības nesāt pielādētus ieročus, kaut arī ar ministrijas atļauju, un tāpēc gluži par “maldinošo ziņu” to nevar nosaukt, kā sākumā uzrakstīja avīze.

Tomēr ideja ir nepieļaut uztraukumu sabiedrībā, tāpēc laikraksts izvēlējās šādu rāmējumu – atturīgs/mērens raksta tonis, daudz citātu no amatpersonām (Aizsardzības ministrijas Militāri publisko attiecību departamenta Preses nodaļas vadītāja Anete Gnēze), atsauces uz likumprojektu, tādējādi uzsverot tiesiskumu un ka viss ir koordinēts un notiek saskaņā ar Latvijas valsts izvirzītiem noteikumiem – “tikai pastāvot minētajiem nosacījumiem, iestāsies normā noteiktā atļauja”.

Vēl trīs raksti ir veltīti sabiedroto īpašām tiesībām (par ASV un Latvijas starpvaldību līgumu) – nelielā piezīme 10. janvārī no portāla Skaties.lv par šo projektu, 12. janvārī pēc līguma parakstīšanas (“Bergmanis sīkāk komentē amerikāņu karavīru īpašo statusu Latvijā”), un 16. martā, kad Saeima līgumu ratificēja. Tas tika nosaukts par “būtisku soli Latvijas aizsardzības spēju stiprināšanā, veicinot sabiedroto klātbūtni” un – “šis līgums tikai stiprinās jau tā ciešo sadarbību starp abām valstīm tieši aizsardzības jautājumos”, ASV vēstnieces vārdiem runājot. Viņa arī mierinoši piebilda, ka tas “vēlreiz pasvītros ASV atbalstu Latvijas suverenitātei, neatkarībai un drošībai ...”. Otrais janvāra raksts noteikti ir ierāmēts tā, ka minot faktu, ka ASV bruņoto spēku darbība netiks aplikta ar nodokļiem, blakus ir izvietots teikums

par to, ka šie spēki darbojas Latvijas interesēs, tā novēršot iespējamo kritiku no ekonomiskā viedokļa, jo iedzīvotāji varētu būt neapmierināti ar to, ka ārvalstu pilsoņi būs privileģētākajā stāvoklī nekā vietējie. Arī par ratifikāciju laikraksts vēsta kā par būtisku un pozitīvu notikumu – “...militārā klātbūtne ir ļoti būtiska”, “ASV jau šobrīd sniedz ievērojamu atbalstu Latvijas aizsardzības spēju stiprināšanā, ...” un tā tālāk tādā pašā garā, tomēr līdz ar to ir paskaidrotas dažas līguma vietas, diezgan pretrunīgas pēc būtības, kā, piemēram, “Latvija atsakās no tiesībām realizēt primāro kriminālo jurisdikciju”, tas ir, karavīrus nevarēs sodīt par kriminālpārkāpumiem, to var darīt tikai pati ASV, “militārās tiesu sistēmas ietvaros”. Taču laikraksts pasniedz šo informāciju vienkārši, bez komentāriem un kritiskā rāmējuma pazīmēm, tā kā katrs avīzes lasītājs var pats izdarīt secinājumus par savu attieksmi un novērtējumu. Tāds pilnīgi neitrāls ir arī raksts par ASV kaujas tehnikas kapacitāti un tehniskām spējām, kur ar infografiku un video palīdzību tiek veikts tanku un citu kaujas mašīnu apskats.

4. aprīlī “Latvijas Avīze” rakstīja par Slovērijas karavīru ierašanos. Raksts nepauž nekādu attieksmi, bet min datumu, kad Latvijā tika iegādāta Slovērijas bruņutehnika, vienības raksturojumu, kādās mācībās pieņems dalību vienības karavīri ar atsauci uz lēmumu, pieņemtu Varšavas samitā. Tas ir tīri informēšanas nolūks, vienīgais, kas tika piebilsts, bija, ka to “klātbūtne Latvijā stiprinās NATO drošību” un “bruņotie spēki atvainojas par sagādātajām neērtībām [sakarā ar militārās tehnikas pārvietošanos] un lūdz ar izpratni izturēties pret iespējamiem satiksmes kustības īslaicīgiem apgrūtinājumiem”. Tas pēdējais citāts palīdz uzturēt bruņoto spēku pozitīvāku attēlojumu, liekot saprast sabiedrībai, ka armijai rūp parasto cilvēku vajadzības.

Aprīlī tika publicēta vēl viena ziņa – par NATO un iedzīvotāju attiecībām. Rakstā tiek pārstāstīta Baltnews.lv publikācijā “«Независимая газета»: НАТО в Адажи может применить новые средства, влияющие на психику человека” paustā versija, ka NATO var piemērot kādus jaunus hibrīdkara paņēmienus, kas ietekmē cilvēka psihi un uzvedību un tas var tikt izmantots Latvijā notiekošās mācībās (“*Summer Shield XIV*” 27.–30. aprīlī) un ka NATO var gatavoties uzbrukt Krievijai. “Latvijas Avīze” brīdina, ka ar šādām viltus ziņām tiek mēģināts psiholoģiski ietekmēt Latvijas iedzīvotājus un dažāda viltus informācija var tikt publicēta par gaidāmo Kanādas vadīto kaujas grupu. Raksta autori piemin dažus maldinošos ziņojumus par NATO karavīru nodarījumiem Lietuvā (saindēšanās ar iprītu; piekauts vīrietis alkohola reibumā), kas mazinātu uzticēšanos aliansei. Kopā ar Aizsardzības ministriju avīze aicina kritiskāk attiekties pret patērēto informāciju, protams, primāri domājot Krievijas propagandu. Kaut arī tas varētu būt par jebkuru citu informāciju, tostarp, arī to pašu “Latvijas

Avīzi”. Taču pats izdevums izvēlas pārbaudītus avotus un pārsvarā neitrāli pasniedz savu saturu, nevis cenšas atklāti ietekmēt savu auditoriju.

Nedaudz brīvāks ir rubrikā “Viedokļi” paustās informācijas stils. Publikācijā ar dramatisko virsrakstu “Viņi ierodas” Kanāda tiek raksturota kā kāds glābējs no ārpuses, “ar savu īpašo nostāju”, pretstats Trampa politikai, “nemainīgs palicis Kanādas atbalsts Ukrainai un Krievijas agresijas nosodījums”. Baltijas valstu drošības dēļ Kanāda “lika pie malas savu ierasto atturīgumu militārajā jomās” un uzņemas bataljona vadību Latvijā. Runājot par Krieviju tiek lietoti tādi apzīmējumi kā “troļļi” un “Kremļa draugi”. Savukārt Latvijā Krievijas agresijas priekšā visi ir vienoti – “politiskās aprindas kopumā vieno pārliecība, ka starptautisko tiesību normas un sabiedroto valstu starptautiski atzītās robežas ir vērts aizstāvēt”. Piemēram, autors uzsver, ka, kaut arī izmaksas Kanādas bataljonam ir lielas (350 miljoni dolāru), tomēr visās politiskajās partijās, arī opozīcijā, šo izdevumu nepieciešamība netiek apstrīdēta. Tam ir būtisks iemesls – “Baltijas valstu pagātnes pieredze neatstāj pārāk daudz vietas šaubām par kolektīvās drošības nozīmīgumu un arī par to, kādai vajadzētu būt mūsu pašu attieksmei”. Tas nozīmē, ka tostarp raksta lasītājiem nevajadzētu būt dažādu nostāju pret sabiedroto uzturēšanos Latvijā. “Hibrīdais pretinieks” visādi mēģinās izplatīt viltus ziņas par NATO darbību reģionā, lai “baltiešu pilsonisku pārliecību iedrāgātu”. Rakstā arī tiek kritizētas “atsevišķas Latvijas amatpersonas”: par salīdzinājumu ar 1940. gada okupāciju (tiek domāta Jūlija Stepaņenko, “Saskaņas” deputāte – sīkāk par viņas izteicieniem apakšnodaļā ar “MK-Latvijas” kontentanalīzi) un aptaujas rezultātu interpretāciju, no kuras izrietēja, ka vairākuma vērtējums NATO ir negatīvs (Andrejs Mamikins). Taču tas ir vienīgais raksts ar tik pārliecinātu attieksmi un rāmējumu – kritisku pret citādi domājošiem un pozitīvu pret NATO, ar noteiktu vēstījumu savai auditorijai.

Tajā pašā laikā “Latvijas Avīze” pārpublicēja no “LETA” arī pretējo uzskatu – Eiropas Parlamenta deputāta Andreja Mamikina izteikto viedokli: “neredzu nekādu jēgu NATO pastāvēšanai” ar tādu pašu virsrakstu. Paša deputāta doma gan nav tik radikāla, kā organizācija ir jāslēdz uzreiz, bet aliansei “ir nepieciešamas nopietnas reformas”. Tomēr, pēc Mamikina domām, “sabiedroto spēku sūtīšana uz Baltijas valstīm esot apšaubāma”. Nekādam rāmējumam šie vārdi netiek pakļauti, tomēr kaut arī redakcijas var nepiekrīst, tas liecina par to, ka avīze neizvairās no dažādu viedokļu pārstāvēšanas.

Parasti ziņas par militāro spēku ierašanos gan tiek minēts nogādātas vienības karavīru un tehnikas skaits, to uzturēšanās vietas, NATO samitu lēmums, saskaņā ar kuru NATO klātbūtne tika palielināta pie austrumu robežas, vai arī rotācijas ilgums, izmaksu lielums un citas detaļas. Nekāds vērtējums līdzās netiek izteikts. Pozitīvāk tiek vēstīts par militārām

mācībām – “vērienīgas”, “plašas”, tiek uzskaitīti mācību uzdevumi – “lai pilnveidotu reģionālo stabilitāti un drošību, nostiprinātu partneru kapacitāti un veicinātu uzticību, [...] kā arī pilnveidotu sadarbību ar Zemessardzi, ...” utt. Tā kā kopumā vēsts par klātbūtnes palielināšanas faktu ir pozitīva, avīze atbalsta NATO sabiedroto uzturēšanos Latvijā, tomēr dara to neuzkrītoši, citu avotu materiālam rāmējumus neizmantojot vai rāmējot ziņojumus maksimāli neitrāli, ar dažādiem izņēmumiem.

Apkopojot, latviešu prese raksta par NATO klātbūtni un tās palielināšanas procesu kā valsts prioritāti, politikas svarīgo uzdevumu. Visi trīs izpētītie laikraksti bija atturīgi savu vērtējumu sniegšanā, bieži izmantojot amatpersonu un valdības vai armijas pārstāvju teikto, kā arī vēstot par situāciju no lēmumu pieņemšanas augstākajiem līmeņiem.

5.2. Krievu valodas izdevumu satura analīze

Krievvalodīgajā presē NATO klātbūtnes tēmai tika veltīti 44 raksti (sk. 5.2.1. tab). Salīdzinot ar latviešu presi, tas ir mazāk. Tomēr dienas laikrakstos ziņu intensitāte aptuveni sakrīt: 27 (“Segodņa”), 33 (“Diena”) un 41 raksti (“Latvijas Avīze”); “Vesti Segodņa” publicitāte bija pat lielāka, ja skatīties tikai tās ziņas, kas reāli apraksta NATO klātbūtni Latvijā, salīdzinot ar 17 un 7 publikācijām abās dienas avīzēs (sk. 3. pielikumu, skaitļi iekavās).

5.2.1. tabula

Kvantitatīvās analīzes rezultāti izdevumiem krievu valodā

Izdevums krievu valodā	Тема: Контингент НАТО
Bizness & Baltija	15 raksti – vispār par NATO; 3 par alianses darbībām Latvijā
MK-Latvija	2
Vesti Segodņa	27

No analīzē iekļautajiem izdevumiem krievu valodā visvairāk rakstu bija dienas laikrakstā “Vesti Segodņa” – 27 ziņas. Tad sekoja interneta portāls “Bizness&Baltija”: 15 raksti saturēja vajadzīgos atslēgas vārdus, tomēr tikai 3 stāstīja par NATO iespējām Latvijā. Taču vēl mazāk – 2 ziņas – šim tematam veltīja “MK-Latvija”. Protams, jāņem vērā katra

izdevuma profils: tikai “Segodņa” ir dienas laikraksts, kurš regulāri piedāvā aktuālas ziņas, tostarp par politiku un starptautiskajiem notikumiem. Savukārt “Business&Baltija” ir biznesa prese, kas specializējās ekonomikas lietās, bet “МК-Latvija” iznāk tikai reizi nedēļā un katrs numurs satur arī vairākas citas tēmas, kā piemēram, izklaide, veselība utt. “МК-Latvijai” pētāmajā periodā tika izdoti 17 numuri, bet “Vesti Segodņa” no 1. janvāra līdz 1. maijam ir iznākuši 82 numuri. Arī tas ietekmēja atšķirības publicitātes rezultātos.

5.2.1. “Business & Baltija” rakstu kontentanalīze

Pētot “Business & Baltija” interneta portāla saturu, secināts, ka vienīgais raksts 2017. gadā, kas saturēja abus vārdus – “присутствие” un “НАТО” – bija par Krievijas raķešu piegādi Sīrijā.

Kopumā par NATO laikraksts rakstīja 15 reizes – sakarā ar Trampa ievēlēšanu un ASV ārpolitiku (3 raksti); par attiecībām ar Krieviju un tās reakciju uz Ziemeļatlantijas alianses darbībām austrumu flangā (4 raksti); NATO saistībā ar Ukrainas krīzi (3 raksti) un Sīrijas konfliktu (augšminētais raksts par raķetēm). Vārds “NATO” arī tika pieminēts rakstā par Ventspili un gāzes cauruļvadi “Nord Stream 2”. Vienu rakstu “Business & Baltija” veltīja RAND pētījuma par NATO iespējām reaģēt uz Krievijas rīcības dažādiem scenārijiem, bet paša raksta nosaukums bija “Pentagonam piedāvāja izpētīt Latvijas krievvalodīgo dumpja iespēju”. Saistībā ar alianses klātbūtni Latvijā interneta portāls rakstīja par karavīru dzīves apstākļiem Ādažos un Kadagā un infrastruktūras nepiemērotību lielam cilvēku skaitam, taču sīkāk šai tēmai nepievēršas un attieksmi nesaturēja, lai varētu spriest par rāmjiem.

Interesanti, ka izdevums pievērsās NATO un mediju attiecību tematam. Redakcija pauda viedokli, ka pirms ārvalstu karavīru ierašanos tiks tīrīta Baltijas informācijas telpa, un, pēc autora domām, jau iepriekš sabiedrība tiek brīdināta, ka kritiski vērtēt citu valstu karavīrus nozīmē “veicināt propagandu” un “vairot šaubas”. Tātad laikraksts ar ironiju secina, ka par NATO jāraksta “kā par mirušo - vai nu labi, vai nu nekā” (“О НАТО в странах Балтии следует писать как о покойнике: или хорошо, или ничего”). Tas, protams, ir uzskatīts par mediju brīvības ierobežojumu, un tepat ir teikts, ka par pārkāpumiem svešajā teritorijā ārvalstu karavīri netiek sodīti, kā arī kritizēts lēmums sūtīt motivētus un patriotiski noskaņotus Latvijas kareivjus Irākā vai Afganistānā, bet aizvietot tos ar albāņiem un spāņiem, kas slikti orientējas Latvijas dabas apstākļos. Redakcijas nostāja līdz ar to var tikt raksturota kā kritiska (iepriekšējais raksts arī var būt izskaidrojums, kāpēc tik maz ir rakstīts par sabiedroto karaspēkiem valstī – ja nevar to slavēt vai vismaz vienkārši atbalstīt, labāk nerakstīt vispār).

Analizējot “Business & Baltija” portālu kopumā, var redzēt, ka pārsvarā situācija un oficiālā valdošās elites nostāja ir vērtēta kritiski, bieži vien ar ironiju, bet tajā pašā laikā netika pamanīti izteikti negatīvie viedokļi un aicinājumi vērsties pret kaut ko. Runājot par darba tēmu – vērtējumu NATO klātbūtnei, var secināt tikai to, ka šis temats nebija portāla aktualitāšu topā, un mērķauditorijas viedokli tas nevarētu ietekmēt, jo izteiktais rāmējums bija tikai vienā publikācijā.

5.2.2. “MK-Latvija” rakstu kontentanalīze

“MK-Latvija” bija tikai divas publikācijas par NATO, ko varēja izanalizēt, lai saprastu laikraksta attieksmi. Avīzes numurā 28. februārī bija ietverts mazs rakstiņš par ASV un Latvijas līgumu par militāro sadarbību ar nosaukumu “Amerikāņu karavīri ir augstāk par likumu?”. Tajā ir minēts Saeimas lēmums ratificēt līgumu un galvenie apstākļi, kuros Latvijas teritorijā atradīsies ASV kontingents – ASV bruņoto spēku transporta līdzekļi netiks pārmeklēti bez ASV iestāžu atļaujas; karavīri varēs brīvi uzsākt būvniecības darbus un var tikt sodīti tikai Savienotajās Valstīs. Rakstā minēts, ka Latvijas iedzīvotājus uztrauc šī situācija. Taču tepat ir ievietots Latvijas NBS priekšnieka Leonīda Kalniņa paskaidrojums, ka Latvija saglabās tiesības izskatīt īpaši smagu noziegumu lietas savā jurisdikcijā. Blakus rakstā ģenerālmajors Kalniņš arī sniedza plašāku interviju par Latvijas armijas un Zemessardzes stāvokli. Kopumā raksta autori bija diezgan neitrāli, minot faktus un citējot amatpersonu (L. Kalniņš), tostarp viņa viedoklis bija vērst uz to, lai nedaudz mierinātu iedzīvotājus.

11. aprīlī MK-Latvijā parādījās raksts par ASV un Latvijas militārās sadarbības līgumu un intervija ar Jūliju Stepaņenko. Raksta nosaukums bija diezgan agresīvs – “Jūlija Stepaņenko: Mēs upurējam iedzīvotāju drošību!” (“Юлия Степаненко: Мы пожертвовали безопасностью жителей!”) un pieminēts, ka šāds lēmums ir anti-likums – “антизакон”. Parlamenta pārstāve savā intervijā nosauca šo “skandalozo” līgumu par “valsts nodošanas aktu” (“акт о сдаче государства”) un vilka paralēles ar 1939. gadu, kad Saeima faktiski nedarbojās un par visu lēma valdība, ka valsts stingri cīnās ar tā kritiku. Tāpat šis līgums ar ASV tika atklāti salīdzināts ar paktu starp Latviju un PSRS, kas tika noslēgts 1939. gada 5. oktobrī. “Mūs ievilka bīstamā spēlē” – tā avīze citē Stepaņenko, un ASV karaspēku klātbūtne ir “viesis ar koferi pilnu ar ieročiem” (“гость с полным чемоданчиком оружия”).

Galvenā raksta domā ir tāda, ka ASV kontingentam ir atļauts pielietot ieročus un spēku pret iedzīvotājiem, un to tie noteikti arī darīs tuvākajā nākotnē. Valdība un parlaments nodod valsts interesēs un apdraud sabiedrību. Tas viss ir pasniegts biedējoši lasītājam – tiek vairākkārt

minēti ieroči, militārā eskalācija, iespējami gadījumi, kad ASV karavīri var nodarīt pāri parastajiem iedzīvotājiem (piemēram, veicināt autoavāriju), drošības un suverenitātes upurēšana, karavīru pārkāpumi. Lasītāji uzzina no raksta par iepriekš veiktajiem amerikāņu karavīru noziegumiem, piemēram, japāņu sievietes izvarošana un nogalināšana, un sodīšanas mehānismu trūkumu. Tas viss ir ļoti emocionāli aprakstīts un noteikti neveicinās laikraksta auditorijas uzticēšanos sabiedrotajiem. Avīzes raksts diezgan atklāti noskaņo lasītājus pret NATO un ASV karavīriem. Pārsvarā tiek citēts “Saskaņas” deputātes teiktais, nevis redakcijas vai autora neatkarīgais uzskats, tomēr pats raksta tonis un spilgto metaforu izmantošana liecina par negatīvo rāmējumu, kas izmanto draudu elementus. Pēc raksta izlasīšanas rodas negatīvais iespaids par militāro klātbūtni.

Pēc analīzes skaidrs, ka NATO klātbūtnes jautājums nav aktuāls avīzei – no 17 numuriem, izdotiem 2017. gadā, tikai divi saturēja ziņojumus par šo tēmu, un no visiem tematiem, tas bija tikai ASV karaspēku vienību ierašanās, nekādi citi NATO klātbūtnes jautājumi netika apskatīti laikrakstā. Kā arī, ņemot vērā diezgan pretējus vēstījumus, ko tas sniedza, var secināt, ka “MK-Latvijai” konkrētas attieksmes pret NATO klātbūtnes paplašināšanu nav.

5.2.3. “Segodņa” rakstu kontentanalīze

Atrastie avīzes “Segodņa” raksti ietilpa 12 rubrikās, no kuriem populārākas bija “Новости” (Ziņas) un “Милитаризм” (Militārisms). Citas bija tādas kā “Дипломатия”, “Геополитика”, “Маневры” u.c. Visi “Segodņa” ziņojumu autori ir konkrēti žurnālisti, kas strādā laikrakstā. Avotos neparādās ziņu aģentūru tulkotā informācija vai kaut kas tamlīdzīgs, tāpēc var sagaidīt, ka šajā medijā rāmēšana būs vairāk populāra.

Janvāra sākumā avīzes lappusēs tiek stāstīts par ASV specvienību izvietojumu. Līdzīgi kā “Diena” laikraksts atsaucas uz “*The New York Times*” materiālu – “прибалты отчаянно желают нашего [США] руководства” (Baltijas valstu iedzīvotāji izmisīgi vēlas mūsu (tas ir, ASV) vadīšanu). Raksts apraksta ASV cilvēku un tehniskās iespējas, bet min, ka Aizsardzības ministrija negribīgi komentē šo vienību izvietojuma faktu. Publikācijas rāmējums ir raksturīgā krievvalodīgai presei ironiskajā/nievājošā tonī: amerikāņu karavīri tiek saukti par “янки”, Baltijas valstu bruņotie spēki – “союзные вояки-бояки”, kas ir gatavi “dalīties ar savu dziļu izpratni par Krievijas bruņotajiem spēkiem”. Autors raksta beigās retoriski jautā: ko tādu darīja Baltijas valstis, 13 gadus esot NATO sastāvā, ja daži amerikāņu speciālo vienību karavīru desmiti ir kritiskais ieguldījums to drošībā? Ja paši ASV spēki nekādu kritiku neizpelnās, tad

vērtējums vietējām armijām ir ļoti kritisks, nerunājot par to, ka par Baltijas valstīm, tātad arī Latviju, tiek rakstīts it kā par svešām zemēm (“эти страны”). Vēl viens janvāra notikums – ASV un Latvijas līguma parakstīšana, tika papildināts ar virsrakstu “Америке закон не писан. Ее военных можно будет судить, если они сделают что-то страшное...” (Amerikai likums nav rakstīts). Pēc tā var spriest, ka neko labu līgums nenes, tomēr pats raksts ir ļoti īss un satur tikai faktus.

Taču citā publikācijā NATO ir aprakstīts diezgan labvēlīgi (“Имя им - батальон”) – tiek ziņots, ka NATO kaujas vienības pilnajā sastāvā ieradīsies vasarā, tiem būs iespēja izmantot tūrisma aģentūru pakalpojumus, lai iepazīties ar valsti, uzņemot savus ģimenes locekļus, piedalīties sporta pasākumos utt. Tas atgādina to pašu stilu, kādā par šo rakstīja latviešu medijs. Tika arī citēts Leonīds Kalniņš, ka “цель в том, чтобы люди видели, как обеспечивается защита Латвийского государства”. Dažas dienas vēlāk rakstā tiek novērots, ka amatpersonu retorika kļuvusi miermīlīgāka, un tika jautāts “будет ли остановлено продвижение альянса к российским границам” (vai būs apturēta alianses kustība pie Krievijas robežām). Tomēr ne pozitīvi, ne negatīvi klātbūtne netika aplūkota.

“Натиск на восток захлебнулся” – savukārt šādi avīze raksta par ASV armijas grūtībām pārvietošanā Latvijas apstākļos. Atkal par pašu NATO nekas netiek izteikts, kā parasti minot tehnikas raksturojumu, skaitu un tādas lietas, bet klāt pievienojot Krievijas pozīciju – ka lielvara bijusi pret alianses paplašināšanos uz austrumiem, un liekot Krievijas agresiju pēdējās – “российская агрессия”, it kā tas ir kāds izdomāts iemesls NATO izvērsīšanai. Laikraksts norāda, ka “Россия имела и будет иметь колоссальное военное преимущество в регионе” (Krievijai ir un būs kolosālais militārais pārkums reģionā). Visa klātbūtnes paplašināšana ir tīri simboliskais solis. Lasītāji tiek pārliecināti, ka, lai efektīvi apturētu Krievijas iespējamu agresiju, vajadzīgs daudz lielāks kaujas grupu skaits, bet tas šeit nav un neesot plānots. Arī tika piebilsts, ka Krievijai pietiks 36-60 stundas, lai iekarotu Baltiju, pēc RAND aplēsēm. Grūti gan pateikt, kam šī informācija tika domāta – tā nebija ierāmēta kā kaut kas dramatisks vai ar nolūku izsaukt sabiedrības uztraukumu. Turpretī par šo tika vēstīts tā, it kā tam vajadzētu mierināt sabiedrību (vai vismaz kādu sabiedrības grupu). Var tikai pieņemt, ka raksta autors domāja ar to, ka, ja Latvijā nav pietiekami nozīmīgu spēku, tad Krievijai nevajadzētu uztvert to kā draudu signālu un tā nevērsīs pret Latviju savu agresiju. Citādi ir sarežģīti izprast šīs vēsts domu. Vispār avīzes galvenais redaktors Andrejs Švedovs skeptiski izturas pret centieniem rakstīt par NATO tikai labi – “О НАТО или хорошо, или ничего”. Tas ir tas pats raksts, kas tika nopublicēts “Business&Baltija” un kurš jau analizēts šīs nodaļas pirmajā apakšnodaļā.

Mācības, uz kurām atbrauc karavīri no vairākām NATO valstīm, tika aprakstītas diezgan neitrāli, tāpat vairākos rakstos tika pieminēts fakts, ka arī ASV jaunā administrācija apliecina savu atbalstu reģiona aizsardzībai. Īstenībā ASV un pārējo ārvalstu bruņoto spēku klātbūtne ir raksturota pārsvarā tikai tehniskā ziņā, jaunas ziņas par kontingenta papildināšanu vai tehnikas atbraukšanu tiek ierāmētas ļoti neitrāli, izvairoties no subjektīvajiem novērtējumiem. Savukārt virsrakstos idejas bieži tiek paustas diezgan ironiski – piemēram, “Демократия приехала на танках”; “В борьбе за дело мира...”, “сезон бряцанья оружием открыт”, “В постели с НАТО”, “Встреча в хозяйском доме” (saucot Vašingtonu, kur notika Baltijas valstu ārlietu ministru tikšanās ar ASV vadību, par “saimnieku” mājām).

Rakstā par RAND Corporation pētniecības centra pētījumu, ka krievvalodīgie var kalpot kā iemesls Krievijai iejaukties Baltijas reģionā, tiek uzsvērts analītiķu secinājums, ka, lai izvairītos no šāda scenārija, vietējām valdībām jāiegūst krievu valodā runājošajiem iedzīvotāju simpātijas, paplašinot to politiskās un pilsoniskās tiesības, ko nebija minējuši latviešu izdevumi. Virsraksts vēstīja: “США – Прибалтике: не обижайте русских!”. Laikraksta lappusēs NATO karavīri tiek brīdināti par Krievijas provokācijām Baltijā (“женщины про-российского поведения”), tiek ziņots par ASV karavīru saindēšanos ar ķīmiskiem tvaikiem Ādažos. Šīs tēmas nebija paceltas izdevumos, kas raksta latviešu valodā.

Kas tika pamanīts analīzes laikā, ir tas, ka avīze neuzskata austrumu kaimiņa agresiju par iespējamo un tāpat par iemeslu uztraukties un īstenot aizsardzības pasākumus – paniskas aptaujas un baiļu izraisīšana sabiedrībā (“панические опросы и нагнетание в обществе страхов”) ir tikai labs stimuls aizsardzības nozares finansējuma palielinājumam. Citur ir konkrēti citētas Krievijas Federācijas amatpersonas: “nav ne mazāku šaubu, ka Krievija neuzbruks Baltijas valstīm”.

Draudi drīzāk radīsies no pašu aizsargu uzvedības. Apmēram tā var interpretēt rakstu par negadījumu uz ceļa, kuru ir izraisījis amerikāņu karavīrs un kura rezultātā cietuši pieci cilvēki. Kriminālziņu publikācijā tika minēts, ka ASV nenāk pretī, lai atrisinātu situāciju un sodīt karavīru nav iespējas. Ir arī atgādināts par britu karavīra strīdu ar Latvijas pilsoni, pēc kura tas arī netika saukts par atbildības. Kaut gan šajā ziņojumā netiek prognozēts, ka tā var uzvesties arī citi sabiedroto pārstāvji, un tomēr šādas ziņas lasītājos noteikti nesekmēs uzticēšanos aliansei.

Bet kopumā “Vesti Segodņa” neattēlo ārvalstu karavīrus kā negatīvo parādību. Lasītāji var paši veidot savu attieksmi, laikraksts neko neuzspiež, atšķirībā no “МК-Latvijas” raksta aprīlī. Dažreiz, rakstot par amerikāņu bruņojuma tehniku, tas tiek darīts pacilāti (unikālās līdmašīnas (par F-35 *Lightning II*), “сверхоружие”, “гордость американских ВВС”, par

helikopteriem *Black Hawk*: “машина легендарная, символ американской армии”). Taču vairākumā gadījumu preses izdevuma skatījums ir ironiskāks nekā citu mediju skatījums, salīdzinot ar latviski rakstošām avīzēm. Publikācijās dominē paša laikraksta veidotais saturs, rakstu materiāls neatkārtojas. Krievu prese mazāk izmanto amatpersonu citātus, vai vēršas pie opozīcijas vai arī citē Krievijas oficiālo nostāju.

SECINĀJUMI

Pēc izvirzītās metodoloģijas daļā klasifikācijas populārākie rāmējumi ir neitrālie. Parasti pie neitrāla apraksta klāt ir pozitīvā doma, pats saturs atbalsta atturēšanas mērķi, tomēr uzsvērts tas nav un nekādi pozitīvie apzīmējumi NATO karavīriem nav lietoti. Pēc tam seko kritiskais rāmis. Viens negatīvais raksts “MK-Latvijas” aprīļa numurā, kas ietilpa iepriekš definētā draudu kategorijā, un atklāti slavinošs raksts bija tikai viens maija raksts “Latvijas Avīzē”. Pie otrās rāmējumu kategorijas (NATO “drošības garants”) nevarēja īsti attiecināt nevienu citu rakstu, kaut arī gandrīz jebkurš neitrāli ierāmēts ziņojums tā vai citādi saturēja domu, ka sabiedroto spēku klātbūtne ir nepieciešams aizsardzības pasākums.

Latviešu valodas prese neaktīvi veido rāmējumus savam saturam, pārsvarā publikācijas ir neitrālas. Avīzes neveido savus rakstus no sabiedrības interešu viedokļa, bet uzsver to, kas tas viss ir valsts nacionālajās interesēs. Principā mediji neatstāj vietu šaubām un apspriešanai – valdībā ir pieņemts lēmums un diskutēšanai vairs nav nozīmes. Runājot par latviešu laikrakstu pozīcijām, var teikt, ka “Dienas Biznesam” NATO klātbūtnes jautājums nav prioritāte (līdzīgi kā “Business&Baltija”), līdz ar to arī izmantotie rāmējumi ir neitrāli. “Diena” arī apskata tēmu neitrāli, ar pozitīvām piebildēm. Nekādu negatīvo viedokļu tās saturā atrasts nebija, par draudiem avīze nerunā un kopumā NATO atbalsta. Ja ar atturēšanas politikas mērķi tās pozīcija sakrīt, tad par piekrišanas valdībai veidošanu runas nav – maz oriģināla materiāla, vairāku rakstu saturs bija pārrakstīts no iepriekšējām pašu publikācijām, lielākā daļa standartas frāzes un valdības formulējumi. Līdzīga problēma ir arī “Latvijas Avīzei”, taču tā ir nedaudz vairāk atbalstoša NATO klātbūtnei Latvijā, sākot ar lielāko publicitāti. Rāmējumi joprojām ir pārsvarā neitrāli, bet ir arī pozitīvi–neitrāli raksti. Atšķirībā no “Dienas” tika minēti arī citādi viedokļi (piemēram, Mamikina teiktais) un mazāk pievilcīgi fakti (ASV karavīrus nevarēs sodīt Latvijā), tomēr uzsvāri ir salikti tā, ka uztraukumu lasītājiem nevajadzētu veicināt, drīzāk vēstis ir ierāmētas tā, lai mierinātu sabiedrību.

No visas analizētas krievvalodīgas preses tikai “Vesti Segodņa” izteic kādu pozīciju drošības jautājumos. Tā kā “Business&Baltija” ir tāda paša redakcija kā “Segodņa”, to nostāja būtu līdzīga, tomēr auditorijas ir dažādas, un portāls nepievērš tik daudz uzmanības ārpolitikai. No tiem dažiem rakstiem, kas bija atlasīti izvēlētajā laika periodā, saprotams, ka skaidras nostājas portālam nav, bet vietām parādījās kritiska attieksme. “MK-Latvijā” ir tāda pati situācija – tā neorientējas uz aktuālāko politikas notikumu atspoguļojumu, vairāk koncentrējoties uz sociālo un komunālo problēmu risināšanu un izklaidējošo materiālu.

Publicētajos rakstos tiek pārstāvēts tā eksperta viedoklis, kurš par to runā (Stepaņenko un Kalniņš) – viens ļoti negatīvs pret ASV karaspēka klātbūtni, otrs mierinošs, ka viss ir kārtībā ar amerikāņu karavīru uzvešanos. Nekādas savas nostājas par NATO klātbūtni Latvijā redakcijai visdrīzāk, ka nav. Tāpēc var secināt, ka vienīgā avīze, kas varētu veidot izpratni par aizsardzības jautājumiem sabiedrības krievvalodīgajai daļai, ir “Vesti Segodņa” (jeb “Segodņa”). Savukārt, tie, kas to nelasa (laikraksta auditorija jau nav tik liela) visticamāk iegūs informāciju no citiem avotiem – piemēram, interneta portāliem krievu valodā vai Krievijas televīzijas. Spriežot par avīzes piedāvāto skatījumu, “Vesti Segodņa” lieto dažādus aprakstošos vārdus intensīvāk nekā laikraksti latviešu valodā. Rāmējumi variē no pilnīgi neitrāliem līdz skeptiskāk noskaņotiem. Ir arī kritiskāki vēstījumi, tomēr būtībā tehnikas ierašanās un militārās mācības ir aprakstītas samērā labvēlīgi. Vajag atzīmēt, ka kritiku parasti izpelnās Baltijas valstu vietējas armijas un valdības, savukārt ASV un NATO bruņotie spēki negatīvu novērtējumu nesaņem. Tie nav nedz apdraudējums, nedz “citi”. Tādu izteikumu kā Jūlijas Stepaņenko intervijā “MK-Latvijā” laikraksts nesatur vispār. Vienīgais, kas būtiski atšķir “Segodņa” no latviešu laikrakstiem, ir tās skatījums uz Krieviju – nevis kā uz agresoru un draudu, bet kā kaimiņu, ar kuru jāveido dialogs un kurš neuzbruks Latvijai.

Atbildot uz pētījuma jautājumu, var teikt, ka nozīmīgas atšķirības starp latviešu un krievu mediju skatījumu nepastāv. Vispār visas avīzes savā ziņā veicina atturēšanu, jo apraksta esoša kontingenta uzturēšanos Latvijā un pārvietošanu, kā arī ar regulāru publicitāti sabiedrība tiek pieradināta pie domas, ka blakus atradīsies ārvalstu karavīri, kas sargās to no briesmām. Tas, ko rezultātā domās sabiedrība, būs atkarīgs no vairākiem citiem faktoriem, tostarp arī no citiem patērētiem medijiem, taču var piebilst, ka minētie izdevumi vairāk vai mazāk veic atturēšanas misiju valsts iekšienē. Par stingru sabiedrības grupu atbalsta un vienprātības veicināšanu runāt nevar, neviens medijs to reāli nedara, tāpēc aktīva “piekrišanas ražošana” NATO jautājumā nenotiek. Tomēr arī neviens plašsaziņas līdzeklis neiet pret valdības viedokli. Latviešu medijiem tas ir saprotami, jo īpaši starptautiskās un drošības politikas jautājumos, bet arī krievvalodīgie masu saziņas līdzekļi nebija pārāk kritiski pret alianses klātbūtni (kaut arī aptauju analīze parādīja, ka krievvalodīgie iedzīvotāji mazāk atbalsta NATO). Piekrišanas ražošanas teorija var kalpot kā skaidrojums šai parādībai, jo “Saskaņa”, kuras intereses bieži pārstāv krievu masu mediji, jo īpaši “Vesti Segodņa”, arī bija atbalstījusi NATO vienību izvietojumu Latvijā, un no partijas pārstāvjiem (izņemot vienu deputāti) netika izskanējis neviens negatīvs komentārs. Līdz ar šo, var izdarīt secinājumus, ka izvirzītā hipotēze apstiprinājusies.

IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI

- Ārlietu ministra ikgadējais ziņojums par paveikto un iecerēto darbību valsts ārpolitikā un Eiropas Savienības jautājumos (2016). Izgūts no: http://www.mfa.gov.lv/images/ministrija/Arpolitikas_zinojums_2016.pdf
- Bennett, L. W. (1988). *News: The Politics of Illusion*, (2nd ed.), New York: Longman, pp. 178-79.
- Bernays, E. L. (1947). The Engineering of Consent. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*. 250 (1): 113–120.
- Betts R., K. (2013). The Lost Logic of Deterrence, *Foreign Affairs*. Izgūts no: <http://www.foreignaffairs.com/articles/138846/richard-k-betts/the-lost-logic-of-deterrence?page=show>
- Bērziņa, I. (red.) (2016). *Sabiedrības destabilizācijas iespējamība Latvijā: potenciālie nacionālās drošības apdraudējumi*. Latvijas Nacionālā aizsardzības akadēmijas Drošības un stratēģiskās pētniecības centrs, Rīga. Izgūts no: <http://www.naa.mil.lv/~media/NAA/AZPC/Publikacijas/WP%2004-2016.ashx>
- Chomsky, N., Herman, E. (2002). *Manufacturing Consent: The Political Economy of Mass Media*, NY: Pantheon Books.
- Entman, R. (1991). Framing US Coverage of International News: Contrasts in Narratives of the KAL and Iran Air Incidents, *Journal of Communication* 41(4): 6–27.
- Entman, R. (2004). *Projections of power: framing news, public opinion, and U.S. foreign policy*. p. 123. –125.
- Entman, R. M. (1993). Framing: Towards Clarification of a Fractured Paradigm, *Journal of Communication*, 43 (4): 51-58.
- Forsyth Jr., J. W., Saltzman, C. B. & Schaub Jr., G. (2010). Remembrance of Things Past: The Enduring Value of Nuclear Weapons, *Strategic Studies Quarterly* 4, 1
- Gaag van der, N. & Nash, C. (1987). *Images of Africa*. Oxford: Oxfam, pp. 28-30
- George, A. L. & Smoke, R. (1974). *Deterrence in American. Foreign Policy: Theory and Practice*, New York: Columbia University Press, p. 11.
- Giddens, A. (2006). *Sociology*. (5th ed). Cambridge: Polity Press.
- Huth, P. K. (1999). Deterrence and International Conflict: Empirical Findings and Theoretical Debate, *Annual Review of Political Science*, 2, pp. 25–48, [doi:10.1146/annurev.polisci.2.1.25](https://doi.org/10.1146/annurev.polisci.2.1.25)
- Iyengar, S. (1991). *Is Anyone Responsible? How Television Frames Political Issues*, Chicago: University of Chicago Press. p.11
- Jentleson, B.A. & Whytock, C.A. (2005), Who Won Libya, *International Security*, 30(3), pp. 47–86
- Kalniņš, O. Ē. (2017). Latvija 2017. gadā: meklējot drošību caur principiālu pragmatismu. No Sprūds, A., Bruģe, I. & Bukovskis, K. (Red.) (2017). *Latvijas ārējā un drošības politika. Gadagrāmata 2017*. Rīga: Latvijas Ārpolitikas institūts
- Kegley, C. W. & Wittkopf, E. R. (1989). *World Politics: Trends and Transformation*, (3rd ed), NY: St. Martin's Press. p. 377.
- Lewis, A. (1987). Freedom of the Press-Anthony Lewis Distinguishes Between Britain and America, *London Review of Books*, November 26, 1987.
- Livingston, S. (1997). *Clarifying The CNN Effect: An Examination of Media Effects According to Type of Military Intervention*. Joan Shorenstein Center on the Press, John F. Kennedy School of Government, Harvard University.

- McDonald, J. F. (1989). Propaganda and Order in Modern Society, in Smith, T. J., *Propaganda a Pluralistic Perspective*. New York: Praeger. p.23
- NEPLP Padome (2016). Konceptijas projekta pielikums „Jauna Latvijas sabiedriskā elektroniskā medija izveides konceptijas detalizācija”. Izgūts no: http://neplpadome.lv/lv/assets/documents/sabiedriskais%20pasutijums/KMKKoncp_03_0613_LSEM.pdf
- Neuman, R. W., Just, M. R. & Crigler, A. N. (1992). *Common Knowledge; News and the Construction of Political Meaning*, Chicago: University of Chicago Press, p. 55.
- Rinkēvičs, E. (2017). Ārlietu ministra ievadvārdi. No Sprūds, A., Bruģe, I. & Bukovskis, K. (Red.) (2017). *Latvijas Ārējā un drošības politika. Gadagrāmata 2017*. Rīga: Latvijas Ārpolitikas institūts.
- Robinson, P. (2000). The Policy-Media Interaction Model: Measuring Media Power during Humanitarian Crisis, *Journal of Peace Research*, 37(5), pp. 613-633.
- Rostoks, T. (2016). Atturēšana. Izgūts no Aizsardzības ministrijas mājaslapas: <http://www.mod.gov.lv/lv/Sargs/Viedokli/2016/08/05-02.aspx#lastcomment>
- Rozenvalds (red.). *Demokrātijas audits 2005-2014*. Rīga: LU Sociālo un politisko pētījumu
- Rožukalne, A., Skulte, I. (2016). Latvijas mediju auditorija recesijas laikā. No S. Kruks (red.), *Ekonomiskā krīze Latvijā: veiksme stāsta pēcgārša*, Rīga: Rīgas Stradiņa universitāte.
- Schaub Jr. G. (2002). *The Presumptions of Deterrence Theory*. University of Pittsburg. p.5
- Schelling, T. (1966). *Arms and Influence*. New Haven, CT: Yale University Press, p. 34
- Schweitzer, M. E., & DeChurch, L. A. (2001). Linking Frames in Negotiations: Gains, Losses and Conflict Frame Adoption. *International Journal of Conflict Management*, 12(2), pp. 100-113.
- Shoemaker, P.J., Reese, S.D. (1998). *Mediating the Message*. London: SAGE.
- Skudra, O., Šulmane, I., Dreijere, V. (2014). Plašsaziņas līdzekļi demokrātiskā sabiedrībā, No J.
- Snyder, G. (1961). *Deterrence and Defense: Toward a Theory of National Security*. Princeton University Press.
- Spruds, A. (red.) (2016). *Latvijas plašsaziņas līdzekļu noturība pret citu valstu vēstījumiem: Krievijas faktors NATO 2016. gada Varšavas samita kontekstā*. Rīga: LIAA.
- Van Dijk T. A. (1991). *Racism and the Press*. London: Routledge.
- van Dijk, T.A. (1993). *Elite Discourse and Racism*. London: Sage.
- Wales Summit Declaration (2014). Retrieved from: http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_112964.htm

INTERNETA RESURSI

- ASV Konstitūcija. Latviešu valodā pieejams: *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 171/174 (886/889), 04.07.1997, <https://www.vestnesis.lv/ta/id/44261>
- Ārlietu ministra Edgara Rinkēviča uzruna Saeimas ārpolitikas debatēs 2017. gada 26. janvārī. Izgūts no: <http://www.mfa.gov.lv/arlietu-ministra-edgara-rinkevica-uzruna-saeimas-arpolitikas-debates-2017-gada-26-janvari>
- Baltijas Mediju Alianse (2011). Iknedēļas laikraksts „MK Latvija” uzstāda tirāžas rekordu. Izgūts no: <http://1bma.lv/lv/news/2011/01/27/ikned%C4%93%C4%BCas-laikraksts-%E2%80%9Emk-latvija-uzst%C4%81da-tir%C4%81%C5%BEas-rekordu/>
- Diena reklāmas aģentūras mājaslapa. <http://dianasreklama2.weebly.com/dianas-business.html>
- Dienas mediji mājaslapa. <http://www.dienasmediji.lv/produkti/laikraksti/diena>

- Laganovskis, G. (25.07.2016). Jānis Bērziņš: NATO devusi ļoti stipru vēstījumu. *Latvijas Vēstneša portāls*. Izgūts no: <http://www.lvportals.lv/visi/viedokli/280726-janis-berzins-nato-devusi-loti-stipru-vestijumu/>
- Latvijas Avīzes mājaslapa. <http://www.la.lv/par-mums/>
- LETA (26.05.2015). Valdība piekrīt lūgumam Latvijā nodrošināt pastāvīgu NATO militāro spēku klātbūtni, Rīga. http://www.leta.lv/defence_matters/defence_matters/news/E88DD1C1-4A1A-4DE8-A7CE-C308FFBCFF58/
- LR 12.Saeimas ziemas sesijas trešā sēde 2017.gada 26.janvārī – sēdes stenogramma. izgūts no: <http://www.saeima.lv/lv/transcripts/view/397>
- LR 12.Saeimas ziemas sesijas vienpadsmitā sēde 2017.gada 16.martā – sēdes stenogramma. Izgūts no: <http://www.saeima.lv/lv/transcripts/view/410>
- LR Aizsardzības ministrijas mājaslapa. Aizsardzības politikas prioritātes. http://www.mod.gov.lv/lv/Par_aizsardzibas_nozari/Politikas_planosana.aspx
- LR Ārlietu ministrijas mājaslapa. (2015). NATO Velsas samita rezultāti. Izgūts no: <http://www.mfa.gov.lv/arpolitika/drosibas-politika/drosibas-politikas-virzieni/nato-samiti/nato-velsas-samita-rezultati>
- LSM (5.01.2016). Latvijas ārpolitikas prioritātes 2016. gadā – valsts drošība un iestāšanās OECD. Rīga. <http://www.lsm.lv/lv/raksts/latvija/zinas/latvijas-arpolitikas-prioritates-2016.-gada--valsts-drosiba-un-iestasanas-oecd.a162714/>
- MK-Latvijas mājaslapa. <http://www.mklat.lv/o-nas>
- NATO Joint Force Command Brunssum webpage. NFIU Latvia. <https://www.jfcb.nato.int/page5725819/nato-force-integration-units/nfiu-latvia->
- NATO Strategic Communications Centre of Excellence Riga webpage. <http://www.stratcomcoe.org>
- Reuters (9.06.2016). Factbox: Main decisions of NATO's Warsaw summit. Retrieved from: <http://www.reuters.com/article/us-nato-summit-decisions-factbox-idUSKCN0ZPOMX>
- Rožukalne, A. (2014). Avīze nav dienišķā desa... *Latvijas Sabiedriskie Mediji*, 23. novembrī, 2014. Izgūts no: <http://www.lsm.lv/raksts/arpus-etera/anda-rozhukalne-aviize-nav-dienishkja-desa.a106983/>
- Rožukalne, A. (2014). Avīzes «Bizness&Baltija» optimizācijas process. *Latvijas Sabiedriskie Mediji*, 11. augusta, 2014. Izgūts <http://www.lsm.lv/raksts/arpus-etera/anda-rozhukalne-aviizes-biznessbaltija-optimizacijas-process.a94247/>
- RUS.DELFI (2017.01.02). Газета "Вести Сегодня" сменила название. <http://rus.delfi.lv/news/korotko/gazeta-vesti-segodnya-smenila-nazvanie.d?id=48468993>
- Sargs.lv (2015). Rīgā, Tallinā un Viļņā darbību sāk jaunie NATO komandvadības elementi; alianses štābu Šcecinā divkāršo. Izgūts no: http://www.sargs.lv/Zinas/NATO_un_ES/2015/07/15-01.aspx#lastcomment
- SKDS (2017). Aptauja “Sankcijas un NATO Latvijas iedzīvotāju vērtējumā”. Izgūts no: <http://mamikins.lv/skds-aptauja-sankcijas-un-nato-latvijas-iedzivotaju-vertejuma/>
- TNS (2016). Lasītākie preses izdevumi 2016. gadā. Izgūts no: <http://www.tns.lv/?lang=lv&fullarticle=true&category=showuid&id=5086>
- TVNET(2017.24.03). Rinkēvičs: Latvija ir iesaistīta nopietnā informatīvā kara situācijā. <http://www.tvnet.lv/zinas/viedokli/653208-rinkevics-latvija-ir-iesaistita-nopietna-informativa-kara-situacija>
- U.S. Mission to NATO (2015). NATO Force Integration Units (NFIU) Activated Today in Six Allied Nations. Retrieved from: <https://nato.usmission.gov/nato-force-integration-units-nfiu-activated-today-in-six-allied-nations/>

Warsaw Summit Key Decisions. Fact Sheet (2017). Retrieved from:
http://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2017_02/20170206_1702-factsheet-warsaw-summit-key-en.pdf

KONTENTANALĪZĒ IZMANTOTIE AVOTI:

“Diena” publikācijas

- Diena (2017.03.01.). Laikraksts: Baltijā izvietotas arī ASV specvienības.
<https://www.diena.lv/raksts/latvija/zinas/laikraksts-baltija-izvietotas-ari-asv-specvienibas-14163066>
- Diena (2017.06.01.). Februārī Latvijā ieradīsies ASV bruņumašīnas.
<https://www.diena.lv/raksts/latvija/zinas/februari-latvija-ieradisies-asv-brunumasinas-14163323>
- Ķezberis, U. (2017.06.01.). Drošības garants liek nervozēt.
<https://www.diena.lv/raksts/sestdiena/pasaule/drosibas-garants-liek-nervozet-14163307>
- Diena (2017.11.01.). Latvijā paredzētajā NATO bataljonā Spānija iekļausies ar 300 karavīriem.
<https://www.diena.lv/raksts/latvija/zinas/latvija-paredzetaja-nato-bataljona-spanija-ieklausies-ar-300-karaviriem-14163615>
- Diena (2017.12.01.). Krievija ASV karavīru izvietojumu Polijā uztver kā draudu.
<https://www.diena.lv/raksts/pasaule/eiropa/krievija-asv-karaviru-izvietosanu-polija-uztver-ka-draudu-14163709>
- Diena (2017.12.01.). Vēstnieks: Pēc Trampa ievēlēšanas Latvija var tikai priecāties par Kanādas lēmumu kļūt par NATO kaujas grupas ietvarvalsti.
<https://www.diena.lv/raksts/latvija/viedokli/vestnieks-pec-trampa-ievelesanas-latvija-var-tikai-priecaties-par-kanadas-lemumu-klut-par-nato-kaujas-grupas-ietvarvalsti-14163690>
- Diena (2017.31.01.). Stoltenbergs: Gan Tramps, gan NATO vēlas dialogu ar Krieviju.
<https://www.diena.lv/raksts/latvija/zinas/stoltenbergs-gan-tramps-gan-nato-velas-dialogu-ar-krieviju-14164960>
- Diena (2017.03.02.). Jaunais Krievijas vēstnieks Latvijā noskaņots uzlabot abu valstu attiecības.
<https://www.diena.lv/raksts/latvija/zinas/jaunais-krievijas-vestnieks-latvija-noskanots-uzlabot-abu-valstu-attiecibas-14165241>
- Diena (2017.07.02.). Parakstīta vienošanās par Latvijas un Francijas sadarbību aizsardzības jomā.
<https://www.diena.lv/raksts/pasaule/eiropa/parakstita-vienosanas-par-latvijas-un-francijas-sadarbibu-aizsardzibas-joma-14165490>
- Diena (2017.09.02.). Rinkēvičs sarunā ar Džonsonu ierosinājis Latvijā un Lielbritānijā organizēt kopīgus biznesa forumus.
<https://www.diena.lv/raksts/latvija/zinas/rinkevics-saruna-ar-dzonsonu-ierosinajis-latvija-un-lielbritanija-organizet-kopigus-biznesa-forumus-14165685>
- Diena (2017.14.02.). Spānija uz Latviju nosūtīs bruņutehniku.
<https://www.diena.lv/raksts/latvija/zinas/spanija-uz-latviju-nosutis-brunutehniku-14165992>
- Diena (2017.16.02.). NATO pastiprinās militāro klātbūtni Melnajā jūrā.
<https://www.diena.lv/raksts/pasaule/cits/nato-pastiprinas-militaro-klatbutni-melnaja-jura-14166183>

- Diena (2017.18.02.). Aptuveni 1000 karavīru lielais NATO bataljons pilnā apmērā Latvijā ieradīsies līdz jūnijam. <https://www.diena.lv/raksts/latvija/zinas/aptuveni-1000-karaviru-lielais-nato-bataljons-pilna-apmera-latvija-ieradises-lidz-junijam-14164067>
- Diena (2017.18.02.). Valsts prezidents: Baltijas valstu un ASV stratēģiskā sadarbība ir nemainīgi spēcīga. <https://www.diena.lv/raksts/latvija/viedokli/valsts-prezidents-baltijas-valstu-un-asv-strategiska-sadarbiba-ir-nemainigi-speciga-14166298>
- Diena (2017.20.02.). 59% Latvijas iedzīvotāju uzskata, ka NATO klātbūtne palielina drošību. <https://www.diena.lv/raksts/latvija/zinas/59-latvijas-iedzivotaju-uzskata-ka-nato-klatbutne-palielina-drosibu-14166363>
- Diena (2017.20.02.). Igaunijas prezidente Pensa runu vērtē kā spēcīgu vēstījumu. <https://www.diena.lv/raksts/pasaule/baltijas-valstis/igaunijas-prezidente-pensa-runu-verte-ka-specigu-vestijumu-14166371>
- Diena (2017.28.02.). Tehnisku iemeslu dēļ ASV helikopteru ierašanās Latvijā pārcelta uz trešdienu. <https://www.diena.lv/raksts/latvija/zinas/tehnisku-iemeslu-del-asv-helikopteru-ierasanas-latvija-parcelta-uz-tresdienu-14166927>
- Diena (2017.02.03.). Vācija atkal izvietos Latvijā pārvietojamo Gaisa kontroles un ziņošanas centru. <https://www.diena.lv/raksts/pasaule/eiropa/vacija-atal-izvietos-latvija-parvietojamo-gaisa-kontroles-un-zinosanas-centru-14167138>
- Kolāts, Dz. (2017.07.03.). Bez Aivara saskaņojuma? <https://www.diena.lv/raksts/latvija/viedokli/bez-aivara-saskanojuma-14167385>
- Diena (2017.09.03.). Gabriēls brīdina par bruņošanās sacensību ar Krieviju. <https://www.diena.lv/raksts/pasaule/eiropa/gabriels-bridina-par-brunosanas-sacensibu-ar-krieviju-14167649>
- Diena (2017.09.03.). Stoltenbergs: NATO Baltijas valstīs un Polijā dara daudz vairāk par kaujas grupu izvietošānu. <https://www.diena.lv/raksts/pasaule/eiropa/stoltenbergs-nato-baltijas-valstis-un-polija-dara-daudz-vairak-par-kaujas-grupu-izvietosanu-14167653>
- Egle, I. (2017.14.03.). Pieaug interese valdīt Ādažos <https://www.diena.lv/raksts/latvija/politika/pieaug-interese-valdit-adazos-14167907>
- Diena (2017.15.03.). Kučinskis: Latvija ir ne tikai drošības patērētājs, bet arī sniedz savu ieguldījumu cīņā pret terorismu. <https://www.diena.lv/raksts/latvija/viedokli/kucinskis-latvija-ir-ne-tikai-drosibas-pateretajs-bet-ari-sniedz-savu-ieguldijumu-cina-pret-terorismu-14168074>
- Diena (2017.16.03.). Grībauskaite aicina pārcelt NATO štābus tuvāk alianses austrumu robežām. <https://www.diena.lv/raksts/pasaule/baltijas-valstis/gribaускаite-aicina-parcelt-nato-stabus-tuvak-alianses-austrumu-robezam-14168164>
- Diena (2017.16.03.). Grībauskaite aicina pārcelt NATO štābus tuvāk alianses austrumu robežām. <https://www.diena.lv/raksts/pasaule/baltijas-valstis/gribaускаite-aicina-parcelt-nato-stabus-tuvak-alianses-austrumu-robezam-14168164>
- Diena (2017.24.03.). Spieģošanā apsūdzētais LDz meistars pārfilmējis materiālus no videonovērošanas sistēmām. <https://www.diena.lv/raksts/latvija/kriminalzinas/spiegosana-apsudzetais-ldz-meistars-parfilmejis-materialus-no-videonoverosanas-sistemam-14168693>
- Diena (2017.27.03.). Latvijas drošības stiprināšanai ASV nogādās piecus helikopterus *Blackhawk*. <https://www.diena.lv/raksts/latvija/zinas/latvijas-drosibas-stiprinasanai-asv-nogadas-piecus-helikopterus-blackhawk-14166892>
- Diena (2017.29.03.). Kučinskis: Nostiprinās pārliecība, ka Latvijai militāras briesmas nedraud. <https://www.diena.lv/raksts/latvija/viedokli/kucinskis-nostiprinas-parlieciba-ka-latvijai-militaras-briesmas-nedraud-14169008>

- Diena (2017.29.03.). Polija noliedz ziņas par izstāšanos no Eurocorps <https://www.diena.lv/raksts/pasaule/eiropa/polija-noliedz-zinas-par-izstasanos-no-eurocorps-14169016>
- Diena (2017.31.03.). Mediji: Par NATO bataljonu Lietuvā atkal izplatītas viltus ziņas. <https://www.diena.lv/raksts/pasaule/eiropa/mediji-par-nato-bataljonu-lietuva-atkal-izplatitas-viltus-zinas-14169150>
- Diena (2017.05.04.). Igaunijā ieradusies visi NATO kaujas grupas karavīri un militārā tehnika. <https://www.diena.lv/raksts/pasaule/baltijas-valstis/igaunija-ieradusies-visi-nato-kaujas-grupas-karaviri-un-militara-tehnika-14169513>
- Diena (2017.16.04.). AM nepieciešams 8,9 miljonus eiro liels priekšfinansējums NATO starptautiskā bataljona uzņemšanai. <https://www.diena.lv/raksts/latvija/zinas/am-nepieciessams-89-miljonus-eiro-liels-prieksfiansejums-nato-starptautiska-bataljona-uznemsanai-14170158>
- Diena (2017.18.04.). Ziņojums: Krievija arvien aktīvāk centīsies "jaukt gaisu" Latvijas informatīvajā telpā. <https://www.diena.lv/raksts/latvija/zinas/zinojums-krievija-arvien-aktivak-centisies-jaukt-gaisu-latvijas-informativaja-telpa-14170249>

“Latvijas Avīze” publikācijas

- Vikmanis, Ģ. (2017. 02.01.). Zemessargs veido kritisku blogu: X stunda var pienākt rīt. <http://www.la.lv/zemessargs-veido-kritisku-blogu-x-stunda-var-pienakt-rit/>
- Latvijas Avīze (2017.03.01.). “Viņi dzīvo nāves bailēs no Krievijas.” Baltijas valstīs esot ASV īpašo uzdevumu vienības. <http://www.la.lv/vini-dzivo-naves-bailes-no-krievijas-baltijas-valstis-izvietotas-asv-ipaso-uzdevumu-vienibas-raksta-nyt/>
- Beinerte, V. (2017.07.01.). Vienoti Latvijai, esam nesalaužami. Saruna ar NBS komandieri Kalniņu. <http://www.la.lv/karaspeka-gara-speks/>
- Latvijas Avīze (2017.08.01.). Spiegošanai Krievija izmanto kara veterānu biedrības Latvijā. <http://www.la.lv/spiegosanai-krievija-izmanto-kara-veteranu-biedribas-latvija/>
- Latvijas Avīze (2017.10.01.). Amerikāņu karavīriem Latvijā plāno piešķirt īpašu statusu. <http://www.la.lv/amerikanu-karaviriem-latvija-plano-pieskirt-ipasu-statusu/>
- Simsons, P. (2017.11.01.). “Ko darīsiet, latvieši, krīzē? Rakstīsiet feisbukā?” Igaņu žurnālists par “lielgabalu gaļu”. <http://www.la.lv/tikai-lielgabalu-gala-igaunu-zurnalists/>
- Latvijas Avīze (2017.12.01.). Bergmanis sīkāk komentē amerikāņu karavīru īpašo statusu Latvijā. <http://www.la.lv/bergmanis-sikak-komente-amerikanu-karaviru-ipaso-statusu-latvija/>
- Latvijas Avīze (2017.17.01.). Lietuva un ASV paraksta līgumu par amerikāņu karavīru statusu. <http://www.la.lv/lietuva-un-asv-paraksta-ligumu-par-amerikanu-karaviru-statusu/>
- Latvijas Avīze (2017.18.01.). Tūkstoš NATO karavīru pilnā apmērā Latvijā ieradīsies līdz jūnijam. <http://www.la.lv/tukstos-nato-karaviru-pilna-apmera-latvija-ieradises-lidz-junijam/>
- Vikmanis, Ģ. (2017.18.01.). Armija aicina latgaliešus. <http://www.la.lv/armija-aicina-latgaliesus/>
- Latvijas Avīze (2017.24.01.).ASV armija Eiropā sastapsies ar negaidītām grūtībām. <http://www.la.lv/asv-armija-eiropa-sastapusies-ar-negaiditam-grutibam/>
- Latvijas Avīze (2017.30.01.). Jaunus Eiropas bruņotos spēkus veidot nebūtu loģiski, uzskata Kalniņš. <http://www.la.lv/jaunus-eiropas-brunotos-spekus-veidot-nebutu-logiski-uzskata-kalnins/>
- Vikmanis, Ģ. (2017.01.02.). Viņš zina, ko darīs X stundā. Saruna ar zemessargu Gati Zamuru. <http://www.la.lv/vins-zina-ko-daris-x-stunda/>

Latvijas Avīze (2017.05.02.). Latvijā ieradusies 225 ASV smagās bruņutehnikas rotas karavīri; tanki sekos <http://www.la.lv/latvija-ieradusies-225-asv-smagas-brunutehnikas-rotas-karaviri-tanki-sekos/>

Latvijas Avīze (2017.08.02.). Vai būs vairāku tūkstošu karavīru liela Baltijas brigāde? <http://www.la.lv/vai-bus-vairaku-tukstosu-karaviru-liels-baltijas-brigade/>

Latvijas Avīze (2017.09.02.). Krievija mēģina šķelt kopienas Baltijas valstīs. <http://www.la.lv/krievija-megina-skelt-kopienas-baltijas-valstis/>

Latvijas Avīze (2017.14.02.). Spānija plāno nosūtīt uz Latviju tankus un kaujas mašīnas. <http://www.la.lv/spanija-plano-nosutit-uz-latviju-leopard-tankus-un-kapurkezu-kaujas-masinas/>

Vikmanis, Ģ. (2017.14.02.). Ko spēj Latvijai piegādātie ASV tanki un kaujas mašīnas? INFOGRAFIKA, VIDEO. <http://www.la.lv/asv-tanki-esot-piemeroti-latvijas-reljefam/>

Latvijas Avīze (2017.15.02.). NATO dalībvalstis saņem brīdinājumu. <http://www.la.lv/nato-dalibvalstis-sanem-bridinajumu/>

Latvijas Avīze (2017.16.02.). NATO pastiprinās militāro klātbūtni Melnajā jūrā. <http://www.la.lv/nato-pastiprinas-militaro-klatbutni-melnaja-jura/>

Latvijas Avīze (2017.16.02.). Bergmanis: Sabiedrotie apzinās apdraudējumu un attiecīgi rīkojas. <http://www.la.lv/bergmanis-sabiedrotie-apzinas-apdraudejumu-un-attiecigi-rikojas/>

Latvijas Avīze (2017.17.02.). Sākas Minhenes drošības konference. <http://www.la.lv/sakas-minhenes-drosibas-konference/>

Latvijas Avīze (2017.18.02.). Prezidents: Finansējums aizsardzībai nākamgad sasniegs 2% no IKP. <http://www.la.lv/prezidents-finansejums-aizsardzibai-nakamgad-sasniegs-2-no-ikp/>

Līcītis, E. (2017.21.02.). Egils Līcītis: Aizsardzībai atvēlētā naudas kārtiņa par plānu. <http://www.la.lv/samaksajusus-draugus-nelaieme-nepametis/>

Latvijas Avīze (2017.21.02.). NBS pirks austriešu veco militārtehniku. <http://www.la.lv/nbs-pirks-austriesu-veco-militartechniku/>

Latvijas Avīze (2017.28.02.). Lietuvā armijas virsniekam piespriež cietumsodu par spiegošanu. <http://www.la.lv/lietuva-armijas-virsniekam-piespriez-cietumsodu-par-spiegosanu/>

Latvijas Avīze (2017.02.03.). Vācija izvietos Latvijā Gaisa kontroles un ziņošanas centru. <http://www.la.lv/vacija-atkal-izvietos-latvija-gaisa-kontroles-un-zinosanas-centru/>

Latvijas Avīze (2017.09.03.). Brīdina par bruņošanās sacensību ar Krieviju. <http://www.la.lv/bridina-par-brunosanas-sacensibu-ar-krieviju/>

Latvijas Avīze (2017.13.03.). Vai NATO karavīri brīvi pārvietosies ar pielādētiem ieročiem? <http://www.la.lv/vai-nato-karaviri-brivi-parvietosies-ar-pieladeti-ierociem/>

Latvijas Avīze (2017.14.03.). Latvijā notiks vērienīgas militārās mācības. <http://www.la.lv/latvija-notiks-verienigas-militaras-macibas/>

Latvijas Avīze (2017.15.03.). ASV spēki Baltijas valstīs – atbilde uz Krievijas agresīvo rīcību. <http://www.la.lv/asv-speki-baltijas-valstis-atbilde-uz-krievijas-agresivo-ricibu/>

Latvijas Avīze (2017.19.03.). Mamikins: Neredzu nekādu jēgu NATO pastāvēšanai. <http://www.la.lv/mamikins-neredzu-nekadu-jegu-nato-pastavesanai/>

Latvijas Avīze (2017.22.03.). Latvijā notiks četras plašas militārās mācības. <http://www.la.lv/latvija-notiks-cetras-plasas-militaras-macibas/>

Antonevičs, M. (2017.29.03.). Māris Antonevičs: Var pienākt brīdis, kad kādam ievajadzēsies “ātru karu”. <http://www.la.lv/vel-nevertetie-draudi/>

Latvijas Avīze (2017.29.03.). Amerikas Ebreju komiteja apmeklē Saeimu. <http://www.la.lv/amerikas-ebreju-komiteja-apmekle-saeimu/>

- Latvijas Avīze (2017.03.04.). Krievija pastiprinājusi savas militārās spējas savās rietumu teritorijās <http://www.la.lv/krievija-pastiprinajusi-savas-militaras-spejas-savas-rietumu-teritorijas/>
- Latvijas Avīze (2017.04.04.). Pa ceļiem pārvietosies bruņutehnika: Latvijā ierodas 150 slovāku karavīri. <http://www.la.lv/pa-celiem-parvietosies-brunutehnika-latvija-ierodas-150-slovaku-karaviri-un-militara-tehnika/>
- Latvijas Avīze (2017.13.04.). Latvijā ieradusies trīs ASV transporta helikopteri “Chinook”. <http://www.la.lv/latvija-ieradusies-tris-asv-transporta-helikopteri-chinook/>
- Liepiņš, A. (2017.22.04.). Agris Liepiņš: Specdienestu mērķauditorija <http://www.la.lv/specdienestu-merkauditorija/>
- Latvijas Avīze (2017.25.04.). Mēģina psiholoģiski ietekmēt Latvijas iedzīvotājus, izplatot viltus ziņas. <http://www.la.lv/megina-psihologiski-ietekmet-latvijas-iedzivotajus-izplatot-viltus-zinas/>
- Šmits, U. (2017.01.05.). Uldis Šmits: Viņi ierodas. <http://www.la.lv/vini-ierodas/hidehead/>

“Dienas Bizness” publikācijas

- Dienas Bizness (2017.05.01.). DB viedoklis: Kurvītis frontes līnijas vilcējiem. <http://www.db.lv/viedokli/db-viedoklis/db-viedoklis-kurvitis-frontes-linijas-vilcejem-458371>
- Dienas Bizness (2017.09.01.). Lietuvas varasiestādes, bažījoties par Krievijas spiegošanas apdraudējumu, grib apturēt datu centra projektu. <http://www.db.lv/pasaule/lietuvas-varasiestades-bazijoties-par-krievijas-spiegosanas-apdraudejumu-grib-apturet-datu-centra-pr-458523>
- Dienas Bizness (2017.09.01.). Atklāta viesnīca Park Inn by Radisson Rīga, Valdemāra <http://www.db.lv/ipasums/atklata-viesnica-park-inn-by-radisson-riga-valdemara-458534>
- Dienas Bizness (2017.25.01.). *The Guardian* publicē video par Latgalē pieredzēto. <http://www.db.lv/foto-video/video/the-guardian-publice-video-par-latgale-pieredzeto-459117>
- Dienas Bizness (2017.31.01.). Par 27 miljoniem eiro uzsāks Ādažu garnizona tehniskā parka pārbūvi. <http://www.db.lv/ipasums/buve/par-27-miljoniem-eiro-uzsaks-adazu-garnizona-tehniska-parka-parbuvi-459326>
- Dienas Bizness (2017.02.02.). Atvieglo iecelšanas nosacījumus augsti kvalificētiem speciālistiem un nodarbinātajiem profesijās ar būtisku darbaspēka trūkumu. <http://www.db.lv/darbs/darba-tirgu/atvieglo-ieceļosanas-nosacijumus-augsti-kvalificetiem-specialistiem-un-nodarbinatajiem-profesijas-ar-459407>
- Dienas Bizness (2017.07.02.). Tramps atkārtoti norāda, ka lielākā daļa NATO valstu nepietiekami finansē aizsardzību <http://www.db.lv/pasaule/tramps-atkartoti-norada-ka-lielaka-dala-nato-valstu-nepietiekami-finanse-aizsardzibu-459567>
- Dienas Bizness (2017.16.02.). Saeima konceptuāli atbalsta Latvijas un ASV līguma par sadarbību aizsardzības jomā ratificēšanu. <http://www.db.lv/citas-zinas/saeima-konceptuali-atbalsta-latvijas-un-asv-liguma-par-sadarbibu-aizsardzibas-joma-ratificesanu-459941>
- Dienas Bizness (2017.01.03.). Drošības stiprināšanai Latvijā nogādāti Blackhawk helikopteri. <http://www.db.lv/citas-zinas/drosibas-stiprinasanai-latvija-nogadati-blackhawk-helikopteri-460404>
- Dienas Bizness (2017.03.03.). Neskaidra bilde Baltajā namā. <http://www.db.lv/pasaule/neskaidra-bilde-baltaja-nama-460511>

- Dienas Bizness (2017.07.03.). NATO līdz 2021.gadam Latvijas aizsardzībā plāno ieguldīt aptuveni 71 miljonu eiro. <http://www.db.lv/finanses/nato-lidz-2021-gadam-latvijas-aizsardziba-plano-ieguldit-aptuveni-71-miljonu-eiro-460660>
- Dienas Bizness (2017.10.03.). Viedoklis: Ja Kanādu nevaram uzvarēt, tad hokeju nespēlēsim? <http://www.db.lv/viedokli/viedoklis-ja-kanadu-nevaram-uzvaret-tad-hokeju-nespelesim-460842>
- Dienas Bizness (2017.20.03.). Pētnieks: Tikai palielinot aizsardzības izdevumus, Eiropa nevar tikt galā ar drošības izaicinājumiem. <http://www.db.lv/citas-zinas/petnieks-tikai-palielinot-aizsardzibas-izdevumus-eiropa-nevar-tikt-gala-ar-drosibas-izaicinajumiem-461186>
- Dienas Bizness (2017.21.03.). Bijušais ASV valsts sekretārs: Latvija ir pievilcīga vieta ārvalstu investīcijām <http://www.db.lv/finanses/bijusais-asv-valsts-sekretars-latvija-ir-pievilciga-vieta-arvalstu-investicijam-461206>
- Dienas Bizness (2017.23.03.). Divu Park inn by Radisson viesnīcu izveidē Rīgā investēti 25 miljoni eiro <http://www.db.lv/ekonomika/tirdznieciba-un-pakalpojumi/pakalpojumi/divu-park-inn-by-radisson-viesnicu-izveide-riga-investeti-25-miljoni-eiro-461327>
- Dienas Bizness (2017.27.03.). Gatavojoties Rail Baltica, pie Origo būvēs jaunu viesnīcu <http://www.db.lv/ekonomika/gatavojoties-rail-baltica-pie-origo-buves-jaunu-viesnicu-461426>
- Dienas Bizness (2017.29.03.). Rimšēvičs: Tādu laiku, kādus pašlaik piedzīvo Latvija, nekad nav bijis <http://www.db.lv/finanses/finansejums/rimsevics-tadu-laiku-kadus-paslaik-piedzivo-latvija-nekad-nav-bijis-461507>
- Dienas Bizness (2017.04.04.). FOTO: Izstādē Baselworld izrāda jaunākās tendences pulksteņu tirgū. <http://www.db.lv/dzivesstils/foto-izstade-baselworld-izrada-jaunakas-tendences-pulkstenu-tirgu-461708>
- Dienas Bizness (2017.11.04.). Šulcs: Vācija aizsardzībai netērēs 2% no IKP <http://www.db.lv/citas-zinas/sulcs-vacija-aizsardzibai-neteres-2-proc-no-ikp-461946>
- Dienas Bizness (2017.20.04.). Ventspils ostai piedāvāts iesaistīties Nord Stream 2 gāzes vadu būvniecības projektā <http://www.db.lv/ekonomika/energetika/ventspils-ostai-piedavats-iesaistities-nord-stream-2-gazes-vadu-buvniecibas-projekta-462191>
- Dienas Bizness (2017.21.04.). Valdība liek šķēršļus tranzītam <http://www.db.lv/ekonomika/valdiba-liek-skerslus-tranzitam-462243>

“Bizness&Baltija” publikācijas

- Кабанов, Н. (25.01.2017). Америка возвращается в родную гавань. <http://ru.bb.vesti.lv/component/k2/item/9165081-amerika-vozvraschaetsya-v-rodnyu-gavan>
- Бергер, Г. (29.01.2017). Эксперт: Европа! Думай о себе, а не о Трампе. <http://ru.bb.vesti.lv/component/k2/item/9165088-ekspert-evropa-dumajte-o-sebe-a-ne-o-trampe>
- Шведов, А. (06.02.2017). Латвия - Россия: тепло, еще теплее. <http://ru.bb.vesti.lv/component/k2/item/9165115-latviya-rossiya-teplo-eshche-teplee>
- Тарасов, А. (06.02.2017). Условия Путина: ослабить НАТО, отменить санкции. <http://ru.bb.vesti.lv/component/k2/item/9165118-usloviya-putina-oslabit-nato-otmenit-sanktsii>
- Тарасов, А. (07.02.2017). Россия может получить новую порцию санкций. <http://ru.bb.vesti.lv/component/k2/item/9165121-rossiya-mozhet-poluchit-novuyu-porciyu-sanktsij>

- Бергер, Г. (09.02.2017). СМИ: Крупнейшая поставка российских ракет в Сирию. <http://ru.bb.vesti.lv/component/k2/item/9165144-smi-krupnejshaya-postavka-rossijskikh-raket-v-siriyu>
- LA.lv (19.02.2017). Бельгийский эксперт: стоны неграждан Латвии оплачивает Россия. <http://ru.bb.vesti.lv/component/k2/item/9165163-belgijskij-ekspert-stony-negrazhdan-latvii-oplachivaet-rossiya>
- Шведов, А. (21.02.2017). О НАТО: или хорошо, или ничего. <http://ru.bb.vesti.lv/component/k2/item/9165165-o-nato-ili-khorosho-ili-nichego>
- Антонов, Г. (12.03.2017). Адажи не справляются с толпами иностранных солдат и офицеров. <http://ru.bb.vesti.lv/component/k2/item/9165205-adazhi-ne-spravlyayutsya-s-tolpami-inostrannykh-soldat-i-ofitserov>
- Тарасов, А. (24.03.2017). Политолог: Украина - отброс. Её кинут. <http://ru.bb.vesti.lv/component/k2/item/9165243-politolog-ukraina-otbros-ejo-kinut>
- Бизнес&Балтия (28.03.2017). Ринкевич попросил госсекретаря США не выводить войска из Латвии. <http://ru.bb.vesti.lv/component/k2/item/9165260-rinkevich-poprosil-gossektarya-ssha-ne-vyvodit-vojska-iz-latvii>
- Тарасов, А. (31.03.2017). Порошенко готовится к реваншу на Донбассе. Балтия помогает. <http://ru.bb.vesti.lv/component/k2/item/9165265-poroshenko-gotovitsya-k-revanshu-na-donbasse-baltiia-pomogaet>
- Хотеев, А. (18.04.2017). Пентагону предложено изучить возможность бунта русских в Латвии. <http://ru.bb.vesti.lv/component/k2/item/9165293-pentagonu-predlozheno-izuchit-vozmozhnost-bunta-russkikh-v-latvii>
- Бизнес&Балтия (20.04.2017). Вентспилс хочет заработать на газопроводе "Nord Stream 2". Рига против. <http://ru.bb.vesti.lv/component/k2/item/9165303-ventspils-khochet-zarabotat-na-gazoprovode-nord-stream-2-riga-protiv>
- Хотеев, А. (26.04.2017). Войска НАТО в Латвии: Кремль готовит ответ на «новую реальность». <http://ru.bb.vesti.lv/component/k2/item/9165321-vojska-nato-v-latvii-kreml-gotovit-otvet-na-novuyu-realnost>

“МК-Latvija” publikācijas

- Спранцане, М., Кожин, О. (28.02.2017). Американские военные выше закона? №8 (732)
- МК-Латвия (11.04.2017). Юлия Степаненко: «Мы пожертвовали безопасностью жителей!» №14 (738)

“Vesti Segodņa” publikācijas

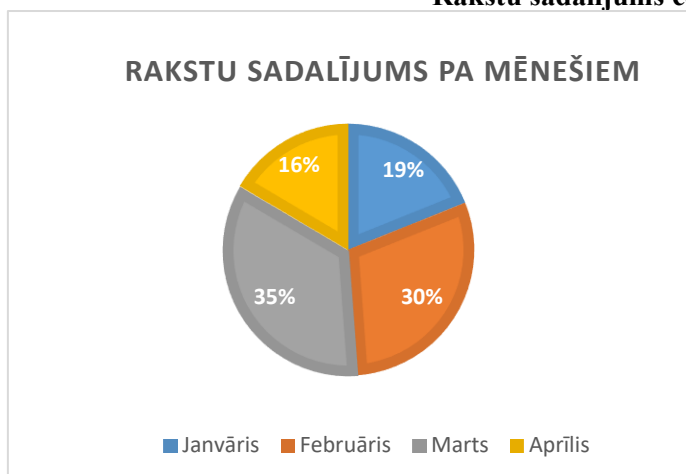
- Красноглазов, Н. (05.01.2017.). Спецназ США высадился в Прибалтике. №3
- Красноглазов, Н. (11.01.2017.). Америке закон не писан. №7
- Антонов, Г. (19.01.2017). Имя им – батальон. №13
- Антонов, Г. (24.01.2017). НАТО на марше. №16
- Красноглазов, Н. (24.01.2017.). Военным дают дорогу. №16
- Антонов, Г. (25.01.2017). Натиск на восток захлебнулся. №17
- Антонов, Г. (26.01.2017). Натовского полку прибыло. №18
- Антонов, Г. (30.01.2017). Учения – свет. №20
- Антонов, Г. (01.02.2017). Танки НАТО быстры. №22

Антонов, Г. (08.02.2017). Демократия приехала на танках. №27
Шведов, А. (20.02.2017). О НАТО: или хорошо, или ничего. №35
Владимиров, С. (22.02.2017). Страна не хочет держать оборону. №37
Антонов, Г. (01.03.2017). Прилет «Черного ястреба». №42
Антонов, Г. (02.03.2017). США – Прибалтике: не обижайте русских! №43,
Веретенников, В. (06.03.2017). Время поворота. №45.
Антонов, Г. (09.03.2017). НАТО вам в помощь. №48
Городницкий, А. (13.03.2017). Кому латвийский закон не писан. №50
Кабанов, Н. (13.03.2017). В борьбе за дело мира... №50
Синицкий, В. (27.03.2017). Министр обороны: «С Россией получается странно». №60
Угрюмов, О. (29.03.2017). «Русские идут, лучше приготовиться». №62
Антонов, Г. (30.03.2017). Встреча в хозяйском доме. №63
eadaily.com (03.04.2017). НАТО окапывается. № 65
Сегодня (10.04.2017). Первые потери в Адажи. №70
Элкин, А. (12.04.2017). «Власти готовят страну к партизанской войне!» №72
Антонов, Г. (19.04.2017). Сверхоружие США на подлёте к Латвии. №75
Угрюмов, О. (24.04.2017). В постели с НАТО. №78

PIELIKUMS

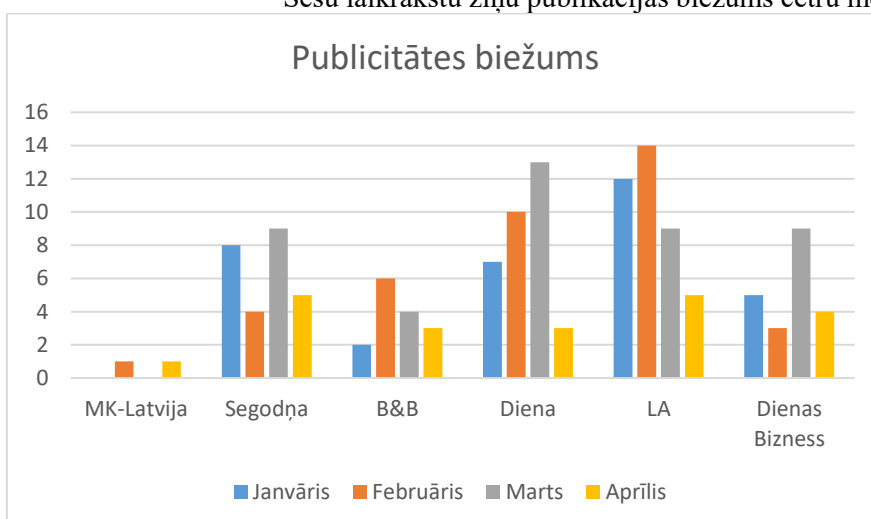
1. pielikums

Rakstu sadalījums četrus mēnešu laikā

2. pielikums

Sešu laikrakstu ziņu publikācijas biežums četrus mēnešu laikā

3. pielikums

Kvantitatīvās analīzes rezultāti izdevumiem latviešu valodā

Izdevums latviešu valodā	NATO	NATO klātbūtne
Dienas Bizness	21	2
Diena	247	33 (7)
Latvijas Avīze	>1000 (vairāk nekā 10 lappušu rezultātu)	41 (17)

Kvantitatīvās analīzes rezultāti izdevumiem krievu valodā

Izdevums krievu valodā	Тема: Контигент НАТО
Bizness & Baltija	15 raksti – vispār par NATO; 3 par alianses darbībām Latvijā
MK-Latvija	2
Vesti Segodņa	27

Bakalaura darbs
„NATO klātbūtne Latvijā latviešu un krievu mediju skatījumā”
izstrādāts LU Sociālo zinātņu fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti.

Darba apjoms (neskaitot titullapu, satura rādītāju, apzīmējumu sarakstu, izmantotās informācijas avotu sarakstu, pielikumus, dokumentāro lapu un zemsvītras atsauces) ir 126 458 rakstu zīmes (ieskaitot intervālus).

Autors: Poļina Kolobova

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai

(atbilstošo pasvītrot)

Vadītājs: asociētais profesors Dr.sc.pol. Toms Rostoks _____ 18.05.2017.

(personiskais paraksts)

Recenzents: pasniedzēja Mg.sc.soc. Sigita Struberga _____

(personiskais paraksts)

Darbs iesniegts Politikas zinātnes nodaļā 18.05.2017

Dekāna pilnvarotā persona: metodiķe Inga Poļaka

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē

____.06.2017. prot. Nr. ____

Komisijas sekretārs: _____ *(personiskais paraksts)*